

VIGILIA

2007 / 2

Városmisszió

ERDŐ PÉTER: A városmisszió

MARIK JÓZSEF – KUNSZABÓ ZOLTÁN: Nagyvárosok missziója

OTTO NEUBAUER: Misszió öt kenyérrel és két hallal

BABARCZY VERONIKA: Városmisszió – Budapest, 2007

TOMKA FERENC: A misszió és az új evangelizáció

Fecske Csaba, Lackfi János és Vörös István versei

RÓNAY LÁSZLÓ: „Szavak a rengetegből”.

Búcsú Nagy Gáspártól

ENZO BIANCHI: Imádság és evangelizáció

LUKÁCS LÁSZLÓ:	A kerttől a városig	81
----------------	---------------------	----

VÁROSMISSZIÓ

ERDŐ PÉTER:	A városmisszió	82
MARIK JÓZSEF – KUNSZABÓ ZOLTÁN:	Nagyvárosok missziója	90
OTTO NEUBAUER:	Misszió öt kenyérrel és két hallal. Az európai városmisszióról (<i>Késmárki Zsolt fordítása</i>)	95
BABARCZY VERONIKA:	Városmisszió – Budapest, 2007	104
TOMKA FERENC:	A misszió és az új evangelizáció	111

SZÉPÍRÁS

LACKFI JÁNOS:	Újévi koncert; Karácsonyi leheletek (<i>versek</i>)	117
VÖRÖS ISTVÁN:	Saját Tao (<i>versek</i>)	118
HALMAI TAMÁS:	Park egy távoli kontinensen. Vörös István <i>Teoréma</i> című verséről (<i>esszé</i>)	121
FECSCKE CSABA:	Az öregkor küszöbén; Az a cél (<i>versek</i>)	124
CSEKE ÁKOS:	A szerelmes Dante (<i>tanulmány</i>)	125

A VIGILIA BESZÉLGETÉSE

MURAKÖZY NÓRA:	A Jeruzsálemi Szerzetesközösség;	135
	Részletek az <i>Élet könyvéből</i> ;	138
	Violaine nővér, Stéphane testvér, Claire-Marie nővér és François testvér vallomásai	140

MAI MEDITÁCIÓK

ENZO BIANCHI:	Imádság és evangelizáció (<i>Bende József fordítása</i>)	146
---------------	--	-----

NAPJAINK

RÓNAY LÁSZLÓ:	„Szavak a rengetegből”. Búcsú Nagy Gáspártól	154
---------------	--	-----

SZEMLE

	(a részletes tartalomjegyzék a hátsó borítón)	156
	<i>A 89. oldalon a budapesti missziós kereszt</i>	

A kerttől a városig

A Biblia első könyve egy kert képével kezdődik, az utolsó pedig egy város képével zárul. A Teremtő az embert beléhelyezte a természet ölébe, és megbízta, hogy egyre inkább uralmába kerítse azt, egyre inkább függetlenítve magát a természet gyakran vad erőitől. Az ősemerből városlakó lett, közösségben élő, kultúrát és civilizációt alkotó lény. A város mint a közösséget alkotó ember rendezett egysége évezredek át otthonos és biztonságos életteret nyújtott a legkülönbözőbb kultúrákban.

Az utóbbi évszázadban azonban meglódult, s napjainkra már veszedelmesen felgyorsult a városiasodás folyamata szerte a világon. Az urbanizáció világméreteket öltött, és mintha egyre jobban fenyegetné az emberséges emberi életet. Nevüket és arcukat vesztett magányos tömegek húzódnak meg a panellakások rengetegeiben, ödöngenek az immár mindent elborító szuperáruházakban, zsúfolódnak össze a buszokon és a metrók mozgólépcsőin. Szennyezett a levegő, koszosak a járdák, folytonos a zaj, állandósult a közlekedési káosz. Aki teheti, menekül is a városból a környékre, ahol még csöppnyi szabad természetet talál magának.

Napjaink városlakóiban joggal fölvetődik a kérdés: ha a Jelenések könyvének írója ma élne, akkor is úgy írná le a mennyei boldogságot, mint kétezer éve: „Istentől alászállt, szent városként”?

A középkori Európában a környék legmagasabb pontjára épített, tornyával az égre mutató katedrális köré rendeződött a város. A katedrális, akárcsak a Biblia képe a „mennyei Jeruzsálemről” — egy másik dimenziót nyitott az ember városának. Fontosak a városrendezési és a környezetvédelmi szempontok, gondoskodni kell a közbiztonságról és a tisztaságról, az egyének, a családok, a kisebb-nagyobb közösségek számára élhető tereket kell létrehozni, és mindebben az egyháznak is felelősséget és részt kell vállalnia. Istentől kapott legfontosabb küldetése mégis az, hogy ne csak a városvédelem közismert feladataiban vállaljon részt, hanem valódi alternatívát kínáljon fel a városlakóknak: azt, amelyet az „Isten városa” kép szimbolizál.

A várost akkor tudjuk igazán emberséges lélettérré fejleszteni, az ott élő embereknek és közösségeknek nemcsak lakást, de otthont is teremteni, ha befogadjuk az ajándékba felkínált lehetőséget: a „mennyből alászálló” Isten városát; ha megpróbáljuk ellesni azt, hogy miben különbözik az ember városaitól; ha megtudjuk, mi az a titok, ami maradéktalanul boldoggá teszi az Isten városának lakóit, és próbálunk tanulni az ő életükből. Ott Isten világosságában élnek az emberek, levetve minden önösséget, a Bárány és egymás szeretetében.

ERDŐ PÉTER

A városmisszió

1952-ben született Budapesten. Bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek.

Öt európai nagyváros 2003 óta különleges missziósorozatot tart. Bécs, Párizs, Lisszabon, tavaly ősszel pedig Brüsszel missziós eseménysorozata után idén Budapest városmissziója fogja jelenteni ennek a nagy lelkipásztori vállalkozásnak a lezárását. A budapesti városmisszióra készülve hasznosnak látszik átgondolnunk, milyen jellegű törekvésről is van szó, mik voltak eddig ennek a főbb tapasztalatai, milyen ihletésekből indult ki, s mit várhatunk tőle földrészünk kereszténységének és hazánk lelki megújulásának szempontjából.

A városmisszió jellege és teológiai háttere

¹Vö. 786. k.

II. János Pál pápa hirdette meg Európa újra evangelizálását. Amikor az európai városmisszió indítói megfogalmazták a maguk programját, erre a felhívásra kívántak válaszolni. Tehát egy-egy európai nagyváros katolikus közösségének és főpásztorának a válasza ez a pápai felhívásra. Ez az első, amit látni kell benne. A második pont, hogy ezt a kezdeményezést misszióknak nevezzük. Miért nevezzük misszióknak? Azért, mert van egy bizonyos technikai, szakmai fogalmunk arról, hogy mit jelent a misszió. Használták ezt a kifejezést a II. Vatikáni zsinat előtt is, a zsinaton is, sőt még az Egyházi Törvénykönyv is kitér rá.¹ Lényegében a mai szóhasználatban azt jelenti: az Evangélium meghirdetése és meggyökereztetése olyan emberek között, olyan népek körében, ahol az még nem vert gyökeret. Ennek alapján gyakran gondolunk arra, hogy biztosan más kultúrkörökben, távoli földrészekben van a misszióknak az igazi területe. De már a két háború között a franciaországi szekularizáció hatására az egyház elkezdte használni azt a kifejezést — akkor ez nagyon bátornak és szokatlannak tűnt —, hogy Franciaország missziós terület. Azaz rádöbentek arra, hogy vannak Európában is olyan területek, ahol az emberek jelentős része még egyáltalán nem került igazán kapcsolatba Krisztus örömhírével. Tehát nem pusztán arról van szó, hogy valaki nem gyakorolja eléggé a saját keresztény vallását, vagy esetleg kiábrándult a vallásából és elhagyta vagy megtagadta azt, hanem arról, hogy tömegek vannak Európában — és ez azóta egyre inkább így van —, akik még az örömhír első meghirdetésében sem részesültek. Tehát valójában missziós helyzet uralkodik.

A misszió
elbizonytalanodása a
II. Vatikáni zsinat után

A misszióknak azonban éppen a II. Vatikáni zsinat után egy fajta elbizonytalanodását vagy megkérdőjelezését éltük át. Egyesek ugyanis felületesen és a múltbeli teológiai előzmények ismer-

²LG 16.

Vízkeresztség és vágykeresztség

rete nélkül kezdtek el foglalkozni a *Lumen Gentium*nak azzal a kijelentésével, hogy mi a sorsa azoknak a jóakarátú embereknek, akik őszintén keresik az igazságot, Istent, az Ő igaz egyházát, s amit ebből fölismernek, azt követni is igyekeznek, bár nem jutnak el a keresztségre.² És róluk mondja a zsinat, hogy előlük sincs elzárva az üdvösség. Ennek nyomán a felületes értelmezés azt mondta, hogy miért erőltessük mi rá a keresztény hitet szinte mint „vallási formát” azokra, akik a maguk módján ugyan csak üdvözülhetnek. Ez az elbizonytalanodás megkapta a méltó választ éppen II. János Pálnak a tanításában, különböző pápai megnyilatkozásokban és enciklikákban, a *Redemptoris Missi*óban különösen is. Eszerint Krisztus örömhíre kötelez bennünket, a Krisztussal való találkozás az ember szabadulásának és boldogságának az egyetlen igazi teljessége, és Krisztus örömhíre mindenkihez szól. Tehát nem mondhatjuk azt, hogy „hagyjuk békén az embereket”, keressék a maguk módján az igazságot.

Természetesen a vízkeresztséggel meg nem keresztelt emberek üdvösségének lehetőségét az egyház mindig is vallotta. Tehát a II. Vatikáni zsinat éppen ebben a pontban, amit sokan olyan újnak éreztek, nem tanít újat, nem tanít igazán újdonságot. Nem tanít újat, mert a hitvallásban a kezdet kezdetétől valljuk, hogy „szála alá a poklokra”. Magyarul, hogy Krisztus az előtte a történelem során élt igaz embereknek, akik várták az eljövendő Messiást, haláluk után is megvitte a szabadulás örömhírét, és utat nyitott az elhunyt igazaknak is az üdvösségre. Vagyis azok is, akik nem nyerték el a keresztséget a vízkeresztség formájában, Krisztus megváltói áldozatának érdeméből, bizonyos feltételek mellett, mégis csak eljuthatnak az üdvösségre. Ez a későbbi egyházban is szilárd meggyőződés volt, ezért kezdték el a vágykeresztség tanítását is megfogalmazni. És az egyháznak a jelenlegi beszédmódját erről nem is annyira a II. Vatikáni zsinat, mint inkább XII. Piusz pápa idején az akkori Szent Officium, a mai Hittani Kongregáció határozta meg abban az amerikai vitában, amely arról szólt, hogy vajon a vágykeresztség fogalmához szükséges-e az, hogy az illetőnek, aki keresztség előtt hal meg, kifejezett szándéka legyen a keresztség fölvételére. Szinte kérje és megfogalmazza, hogy ő meg akar keresztelkedni. Vagy pedig elég, ha teljes erejéből keresi az igaz Istent és az ő igaz egyházát, és mindazt, amit erről felismert, az életében követi is. A Kongregáció válasza az volt, nem szükséges a vágykeresztséghez a keresztség megfogalmazott, kifejezett szándéka.³ Tehát nem csak katekumenek lehetnek a vágykeresztség alapján az üdvözülők között.

³S. Officium, Epist. ad Archiep. Boston, 1949. aug. 8: DS 3868-3872.

Egyetemes missziós küldetés

⁴Tim 2,5.

Ezzel gyakorlatilag semmiféle ellentmondásban nem áll az egyetemes missziónak a kötelezettsége és küldetése, hiszen mindannyian Krisztus megváltó érdeméből juthatunk el a boldogságra. Benne van szabad utunk az Atyához, Ő az egyetlen közvetítő Isten és ember között.⁴ Vagy ha tetszik, rajta kívül

⁵ApCsel 4,12.

nincs más név,⁵ amelyben üdvözülhetnénk. Ebben az örömben rejlik a mi missziós küldetésünk. Tehát ha megtaláltuk Krisztus személyében azt, ami az ember boldogsága szempontjából a legfontosabb, akkor ezt az örömet és ezt a felfedezést meg kell osztanunk másokkal. Ha nem érezzük ennek szükségét, akkor magunk sem biztos, hogy teljesen hiszünk benne. Akkor tehát meg kell vizsgálnunk magunkat, hogy hol van belőlünk a hit öröme és a misszió belső kényszere.

**Részegyházakon
túlmutató küldetésünk**

Ezek a gondolatok ihlették tehát a városmissziókat azt a sorát, amely 2003-ban indult meg Bécsben, 2004-ben folytatódott Párizsban, 2005-ben Lisszabonban, 2006-ban Brüsszelben és 2007-ben érkezik el Budapestre. E városok főpásztorai azzal a szándékkal végzik a közös városmissziót, s mi azért küldünk delegációt a többi missziót tartó városba, kölcsönösen, azért várunk és fogadunk is delegációkat szeptemberben, mert meg akarjuk mutatni — ismét csak a zsinat által hangsúlyozott gondolat —, hogy a főpásztoroknak a püspöki küldetése a saját részegyházukon kívülre is szól. Illetve, hogy az egyháznak a teljes közösségében az a gondolat is helyet foglal, hogy egymásért is felelősek vagyunk, a részegyházunk határain túl is szól a keresztény küldetésünk. Tehát itt most több részegyháznak a hívő közössége segíti egymást Európában a missziós megújulás munkája területén. Ez különleges öröm a számunkra és nem közömbös az Apostoli Szentszék számára sem, hiszen minden évben érkezett pápai üzenet, pápai üdvözlő, amelyet a városmisszió alkalmából küldtek.

Küldetés és konkrét társadalmi valóság

Különleges szempontja a misszióknak a jelmondat. Hiszen a városban és a városért folyik ez a misszió, a város pedig a civitas, amely mindig egy kicsit az egyháznak az ellentéte: maga a „világ”. A város körülöttünk van, nem csak mi vagyunk. Tehát a városmisszióban benne rejlik, hogy a nagyvárosban élő keresztény közösség kilép a saját belső életéből és megszólítja maga körül a világot. Egyébként szokták használni a misszió kifejezést a pasztoráció ellentétpárjaként is. Pozitív értelemben, nem egymást kizáró ellentétként, hanem mint olyan munkát, olyan feladatot, amely nem a már hívő emberek vallásgyakorlatának a pusztán segítségét jelenti, hanem az Evangélium meghirdetését a távolabb állók, a még nem hívők felé. Az igazi gyümölcse a városmisszióknak az kell, hogy legyen, és apróbb jeleit ennek tapasztaltuk már különböző városokban, hogy a plébániai közösségek tudatára ébrednek a saját missziós küldetésüknek. Tehát nem pusztán együttesen gyakorolják a vallásukat, a szép szokások szerint, ami szintén nagyon fontos, hanem ennél többet is tesznek, rájönnek arra, hogy nekik maguknak is mint közösségnek küldetésük van a saját környezetükben. Mondják ezt úgy is, hogy meghívó közösség legyen a plébánia.

Ebben az összefüggésben a nagyváros manapság rendkívül fontos terület. Először is azért, mert a világ lakosságának egyre nagyobb része él nagyvárosokban. Másodszor azért, mert a nagyvárosokban igaz, hogy sokféle gondolkodású, sokféle kultúrájú ember találkozik, sokan különbözően élnek együtt, különböző világnézetek, felfogások, életstílusok vannak együtt, de a nagyvárosok jelenleg a katolikus hit elmélyülésének és terjedésének is a legfőbb központjai. Tehát az ókori helyzethez hasonlóan ismét városi vallás lettünk. Majdnem azt mondhatjuk, nagyvárosi vallás. Még akkor is, ha sok európai nagyvárosban a hívő keresztények a lakosság kisebbségét alkotják. Ezek a városok azért, akikkel mi most közösen végezzük a városmissziót, olyan területeken vannak, ahol hagyományosan az emberek többsége katolikusnak volt, talán még ma is katolikusnak van keresztelve. Úgy-hogy van egy fajta alapunk, egy fajta kulturális alapunk, amelynek a segítségével mégis az első igehirdetés misszióját vállaljuk. Gyönyörűen fejezi ki ezt a törekvést a nyitott templomok éjszakájának az akciója. Tudjuk azt, hogy Budapesten a szeptember 16-ról 17-re virradó éjszaka az, amikor egyébként is a magyar kultúrának a jegyében különböző értékes műemlékeket megnyitnak, és programokat szerveznek. Milyen érdekes lenne, ha a mi városmisszióinkban pont ezen az éjszakán tarthatnánk nyitva a belterület templomait.

**A középpontban
Krisztus személye**

A másik megjegyzés, hogy a jelmondatok némelyike is egészen posztmodern és új helyzetre reagál, miközben az Evangélium örök igazságát hordozza. Például Bécsben „Tárjuk ki az ajtót Krisztusnak!” — ez volt az alapgondolat. Tudjuk, hogy ez II. János Pál pápa első pápai beszédéből való idézet: „Nyissátok ki az ajtókat Krisztusnak!” Igen, Krisztus a mai ember szívébe is be akar lépni, és személyesen Ő akarja ezt tenni. Tehát mi nem egy filozófiának akarjuk megnyerni az embereket, hanem Krisztus személyével akarjuk kapcsolatba hozni őket. És ha a mai embernek, különösen a fiataloknak nagyon nagy igénye van a személyes kapcsolatra, akkor világos dolog, hogy elsősorban a személyt, Krisztus személyét kell a misszióknak is a középpontba állítania. Másik gyönyörű missziós jelmondat volt a párizsi, amely így szólt: „Ki mutatja meg nekünk a boldogságot?” Igen, mert a mai ember gyakran hedonista, főleg a nagyvárosi ember, ő boldog szeretne lenni, lehetőleg most mindjárt, de nem tudja, hogyan. Próbálkozik mindenfélével, és gyakran úgy érzi, hogy teljesen boldogtalan lett, pont az ellenkezőjét érte el annak, mint amit keres. Ehhez képest mi Krisztust mutatjuk be az embereknek, mert Ő az, aki a boldogságra el tud minket vezetni. Igaz, hogy az idézet ószövetségi,⁶ de mit mond? Azt kiáltja, hogy „valami jót ki mutat immár nekünk, ragyogtasd fel fölöttünk arcod fényességét ó, Urunk”. Így mondja a zsoltár. Tehát Isten arca számunkra Krisztusban jelent meg. Ő az, aki emberi alakban,

⁶Zsolt 4,7.

emberként mutatja meg nekünk, hogy milyen az Isten. Nem véletlen, hogy a Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiumában minden fordításban kötelezően ott szerepel Krisztus ikonja. Mert Krisztus arcának a szemlélése a mai vizuális világban nagyon fontos út az Isten felé. Tehát Krisztus arcán, amin értjük persze Krisztus egész életének a tanulmányozását és tanításának a megismerését is, Krisztus arcán azt szemléljük, hogy milyen az Isten. És egyben azt szemléljük, hogy milyennek kell lennünk nekünk, hogy hozzá hasonlóvá legyünk, hogy vele kapcsolatba lépjünk. Tehát a „Ki mutatja meg nekünk a boldogságot?” felhívás arra, hogy szemléljük Krisztus arcát. És átalakuljunk kegyelemről kegyelemre⁷ az Ő hasonlósága szerint.

⁷Jn 1,16.

„Gyertek,
nézzétek meg!”

⁸Jn 1,39.

Ugyancsak megrendítően szép volt az idei jelmondat Brüsszelben: „Gyertek, nézzétek meg!”⁸ Hiszen nem egyszerűen arról van szó, mint ahogy többen értelmezték ezt, hogy az egyház bezárkózott mára a templomokba, és fél a nagy nyilvánosságtól, de most megmutatja magát az embereknek. Ez is igaz, de ennél többről szól ez a mondat. Mert ez is szentírási idézet. Az első tanítványok, mikor Jézus nyomába szegődnek, finoman megkérdezik tőle, hogy mester, hol laksz? És erre válaszolja Jézus, hogy „Gyertek, nézzétek meg!” Tehát Jézus Krisztus tanítványául akarunk szegődni, hozzá költözni, mint a tanítványok a régi mesterekhez, hogy lássuk az életét, megosszuk az életét. Ez van a „Gyertek, és meglátjátok...” meghívásban. Tehát nem pusztán az egyház akarja magát mutogatni, ezzel nem használna sokat senkinek, mi Krisztust kell, hogy megmutassuk, s az egyházba belépve Krisztussal kell hogy együtt lakjon az ember. Krisztus életében kell részesülnie az embernek az egyházban.

A vizualitás szerepe

A „nézzétek” felhívás megint nagyon posztmodern gondolatot érint. A vizualitás kultúrájában élünk, és sokszor a beszéd, meg a logikus gondolkodás helyett a látvány hatása alatt hozzuk meg a döntéseinket is, vagy ennek nyomán kerülünk olyan érzelmi állapotba, hogy elindulunk egy úton. Tehát erősebben szükségünk van talán ma a látványra és a látásra, meg a zenei és egyéb hanghatásokra, mint más korokban. Ezért is olyan szép, hogy a városmissziót mindenütt körmenetek és nyilvános területeken tartott események kísérik. Egyébként ez megint európai jelenség. A városmisszióban részt nem vevő nagyvárosokban is látjuk, hogy évtizedek, vagy évszázadok után újra körmenetek mentek ki például úrnapi az utcára, mondjuk Amszterdamban. Vagy több plébánia közös úrnapi körmenetet tart. Ezt mi is átvettük itt, Budapesten, és nagyon szép eredménnyel.

Jövőbe tekintés

A látványon túl van aztán még egy másik nagyon fontos szempont, ami a posztmodern embert érinti, és ez már a budapesti városmisszió mottójának az ihletője volt. A mai emberek többsége a jelen pillanatban él. Régebben, néhány évtizeddel ezelőtt nagy társadalmi utópiákat kínáltak az embernek, hogy

most mondj le a gazdagságról, az anyagiakról, a szabadságról, erről-arról, mert majd a jövődő boldog lesz, majd megteremtjük a földi paradicsomot, a jóléti társadalmat stb. Közben ezek alól a nagy víziók alól kicsúszott a talaj, és az emberek elveszítették a hitüket az ilyen történelmi utópiákban. Tehát egyre inkább tudatosan is a jelen pillanatnak élnek, mondván, hogy amit mesélnek és ígérnek a jövőről, az teljesen bizonytalan, *carpe diem*, az a fontos, amit a mai napon megszerezhetünk. Igen ám, de ha csak a jelen pillanatnak élünk, és nem gondolunk a jövőre, akkor nem is lesz jövő. Mert ahhoz, hogy áldozatot tudjunk vállalni a jövőért, például elfogadni gyermekeket és fölnevelni őket, vagy fáradni azért, hogy egy munka, bármilyen emberi munka, valóban jó minőségben elkészüljön, ne csak addig tűnjön késznek, amíg a számlát kifizetik érte, az egyfajta felelősségérzetet kíván, rátekingést az egészre. Azaz jövőbe nézést is. De mikor tudunk a jövőbe nézni? Akkor tudunk, ha érdemes a jövőbe nézni. Ha a jövő nem értelmetlen, ha nem fenyegető, ha nem ijesztő a számunkra, hanem reményt hordoz. És ehhez a reményhez Jézus Krisztusra van szükség, a belé vetett hitre van szükség. Így tudunk a jövőre gondolni, és lesz is jövőnk. Tehát „reményt és jövőt adok nektek”.⁹ Ezt kérjük a budapesti városmisszió során, és bízunk abban, hogy erősödik a reményünk és a jövőnk ennek a folyamatnak az előrehaladásával.

⁹Jer 31,17.

A budapesti városmisszió sajátosságai

Van a budapesti városmisszióknak egy különlegessége, ami a módszert illeti. Ez pedig a következő. Abban a hátrányos vagy előnyös helyzetben vagyunk, hogy az egész kommunizmus ideje alatt a régi népmissziók szokását nem lehetett folytatni. Tehát a templomokban lévő népmissziós kereszteken a dátumok a negyvenes évek végével befejeződtek, hiába volt följük írva, hogy „mentsd meg a lelkedet”, mondjuk 1948-ig szerepeltek csak az évszámok. Ezek a régi plébániai missziók is egy újraevangelizáció emléként hordozták. A népmisszió elnevezés is mutatja, hogy mi történt ott. A reformáció idejében vagyunk, amit neveznek a katolikus megújulás korának is, hiszen nem csupán ellenreformációról volt szó. A legfontosabb lelki és lelkipásztori megújulási tendenciák ugyanis Spanyolországra mennek vissza, és már az 1500-as évek legelején megfigyelhetők, tehát a lutheri reformáció előtt. Egyházmegyei zsinatok tartása, szemináriumok alapítása stb. Tehát nem csupán ellenhatásról van szó. Akárhogy alakultak is a részletek az egyes országokban, jellemző mindenütt a népmissziós mozgalom megerősödése. Erre akkor múlhatatlan szükség volt. És később, a huszadik században újra megindult valami ehhez hasonló. Ezt a régi, szinte elfeledett tradíciót akartuk fölleveníteni már 2003 óta, és ezért plébániáinkon tartottunk missziós hetet. Több mint száz plé-

Plébániai missziós
hetek

bánián itt, az egyházmegyében. Megkaptuk erről a beszámolókat és rengeteg értékes tapasztalat összegyűlt. Tapasztalat arról, hogy a plébánia intenzívebben elkötelezett munkatársait hogyan lehet egymással még szorosabban összekapcsolni, akár elmélyültebb lelki programokkal is. Aztán tapasztalat arról, hogy a plébánia egész közösségét hogyan lehet megszólítani, akár liturgikus vagy más formában, és tapasztalat arról, mint harmadik nagy célkitűzésről, hogy hogyan lehet a plébániai közösséget megnyitni a világ felé. A világ felé földrajzi értelemben — tudjuk, hogy missziósok meg távoli földrészekről érkezett keresztények is jártak egy-egy plébánián, elmondták a tapasztalataikat, de a világ felé abban az értelemben is, hogy a hittől távol álló, de körülöttünk élő emberekkel hogyan tudjuk felvenni a kapcsolatot. Ide beletartozott még az utcai evangelizáció is helyenként, vagy az, hogy vendégülkben és kocsmákban tettek látogatást egyes lelkiségi mozgalmaknak a tagjai azért, hogy a plébániára, az egyházi találkozóra hívják meg az ott lévő embereket. Ha nem is jöttek el sokan, de legalább megmaradt bennük a csodálkozás, hogy a Katolikus Egyház is tesz ilyet. Fontosak vagyunk a Katolikus Egyháznak is annyira, hogy eljön utánunk még ide is?

A városmisszió további távlatai

Azt hiszem, hogy ezeknek a kezdeményezéseknek és tapasztalatoknak a birtokában tudjuk a városmissziót megtartani, és ennek különleges értéke van, mert a legjobban sikerült, legjobban bevált kezdeményezéseket koncentráltan meg lehet ismételni, illetve javítani lehet a módszeren tapasztalataink birtokában. Úgy tűnik, hogy ez a fajta közösség, ami a missziós hetek alatt kialakult az öt nagyváros katolikusai között, arra hivatott, hogy tovább éljen. Tehát máris nagyon sokan imádkoznak Budapestért, a budapesti városmisszióért, és remélem, hogy mi is megtettük ezt a többi városokért annak idején. Fontos dolog, hogy mindenüvé tudtunk küldeni delegációt is, még Bécsben is többen ott voltunk, pedig akkor még formálisan nem csatlakoztunk ehhez a folyamathoz. Budapest egyben lezárása is lesz ennek a körnek, hiszen a folyamat hólabdaszerűen működik, a legkorábban csatlakozott város delegációja is elmegy mindenhová. Ebből matematikailag kiszámítható, hogy ez a kör a végtelenségig nem bővíthető. Hanem amikor egy ilyen kör bezárul, ami nem azt jelenti, hogy a további együttműködésnek az öt város között nincsen perspektívája, akkor új körök indulhatnak. És látjuk azt, hogy a világegyházban figyelmet keltett ez az európai városmissziós sorozat. Már Lisszabonban is, most Brüsszelben pedig különösen ott voltak azok a delegációk, amelyek olyan nagyvárosokból érkeztek, akiket érdekel ez a városmisszió, és szeretnének egy következő körbe bekapcsolódni. Tehát ott volt Montreal, ott volt Quebec, ott volt Barcelona, ott volt Sidney küldöttsége. Néhol maga a főpásztor jött el, de számos segédpüspök, pap, világi is részt vett, mert az a vágyuk, az a tervük, hogy majd ők is

indítanak egy új kört. Ennél szebb igazolása nincs annak, hogy valóban eredményes és értékes munka volt a városmisszió már eddig is.

**A Szentatya
támogatása**

Sokaknak álma az, hogy a Szentszék, illetve a Szentatya azon kívül, hogy írásbeli buzdítást küld a városmisszió lezárása alkalmából Budapestre, esetleg személyesen is ellátogasson vagy legátust küldjön ide. Nem tudjuk természetesen, hogy valóság lesz-e ebből, mindenesetre gyönyörű betetőzése lenne a városmisszió folyamatának. Bátorítást és érdeklődést kaptunk már a városmisszióban résztvevő többi városok főpásztoraitól, illetőleg az Emmánuel közösségtől is. De természetesen tudjuk, ennek a sok-sok fáradozása és ugyanakkor a nagy öröme elsősorban a meghívó városra vonatkozik, tehát tanulmányozzuk a lehetőségeket és reménykedünk abban, hogy tényleg egyfajta lelki megújulást hoz a városmisszió Budapesten is.

A budapesti missziós kereszt
(Ozsvári Csaba ötvösművész alkotása)

MARIK JÓZSEF –
KUNSZABÓ ZOLTÁN

Nagyvárosok missziója

Bécs, Párizs, Lisszabon, Brüsszel, Budapest

Marik József orvos, a magyarországi Emmánuel Közösség alapító tagja. – Kunszabó Zoltán az Új Jeruzsálem Közösség alapító vezetője.

2007. szeptember 16. és 22. között „Reményt és jövőt adok nektek” (Jer 29,11) mottóval, az európai városmissziós folyamat részeként, nemzetközi evangelizációs kongresszust és missziós hetet rendez az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye, amelynek centruma természetesen a főváros lesz. A kihívás óriási: az egyház az eddigiekhez képest új felfogásban kezdeményez dialógust a társadalommal, s ha a kezdeményezés sikeres lesz, az esemény várhatóan hosszú távon befolyásolja majd a főegyházmegye és a magyar egyház fejlődésének irányát.

A nagyváros óriási népséget és számtalan életstílust foglal magában: lehet a hit elvesztésének terepe is, de a benne élők sűrű kapcsolati hálójá kedvezhet is a hit terjedésének. Először talán veszteségeink jutnak eszünkbe. A katolikus egyház egész Európában lépéshátrányba került a városiasodás robbanásszerűen terjedő jelenségével szemben. A plébániák száma messze nem növekedett arányosan a vidékről feláramló és a városban letelepedő tömegek létszámával, és lelkipásztori módszereink sem voltak alkalmasak arra, hogy a plébániák köré gyűjtsék ezeket a rétegeket. A nagyvárosban nem számíthatunk arra, hogy a faluközösség mintájára a helyi társadalom is mintegy normává teszi a vallásosságot.

**Kereszténység
a nagyvárosokban**

A nagyváros individualizálódott és hagyományos életformáktól megfosztott lakói ugyanakkor — éppen egy szoros közösség regulációjától megszabadulva — értékes *döntési helyzetben vannak*: maguk választhatják meg az életüket meghatározó alapértékeket, és azokat a közösségeket, ahol mindezeket megélik. A kereszténység karakteresen városi jelenségként tűnt fel a történelemben. Az apostoli igehirdetés természetes módon fordult a város lakói felé, ahol az emberek nagy tömegben, egy időben hallhatták az Evangélium életadó üzenetét, és azonnal csatlakozhattak is a helyi keresztény közösséghez — Jeruzsálemben, Damaszkuszban, Athénban vagy akár Rómában. Most, kétezer év múltán, amikor Európa lakóinak túlnyomó többsége városokban él, nyilvánvaló a kezdetekkel való párhuzam. Itt az esély, hogy a megújuló, ismét misszióssá és közösségivé váló kereszténység éppen a nagyváros sajátos körülményei között találja meg új bázisát.

A nagyvárosok missziójának időszerűségéről ennek a reménységnek a szellemében nyilatkoztak 2000 októberében „az alapító atyák”, vagyis Bécs, Párizs, Lisszabon és Brüsszel bíboros érsekei: „A városi élet kedvezni látszik az *elapogányosodás egyre szélesedő folyamatának*. Ugyanakkor tanúi lehetünk a kultúránk alapját jelentő kereszténység iránti nagyobb érdeklődésnek is. A direkt evangelizáció területén több mint két évtizede dolgozók egybehangzó híradásai szerint *valódi változás tanúi lehetünk az utóbbi néhány évben*. A közelmúlt missziós kezdeményezéseinek tapasztalatai megmutatják, hogy *Európa nagyvárosaiban a korábnál nagyobb nyíltsággal és egyre sürgetőbbben jelenik meg az élet értelmének és Istennek a keresése. Korunk az Evangélium hirdetéséért kiált!*”

Az idézet úgy beszél a nagyváros lakóiról, mint nyitott, igazságkereső, érvényes és értelmes kérdések megfogalmazására képes emberekről. A kezdeményezés hátterében ez az emberkép áll, valamint az a meggyőződés, hogy a Jézus Krisztusról szóló Evangélium még mindig hordozza azt az embereket és társadalmakat megváltoztató isteni erőt, amellyel egyszer már meghódította Európát.

Mi a városmisszió?

Az európai városmissziós folyamat konkrét válasz Európa öt fővárosának főpásztorai részéről II. János Pál pápa új evangelizációs felhívására. János Pál pápa életének utolsó éveiben megújuló érdeklődéssel fordult a kereszténység hajdani törzsterületeinek újraevangelizálása felé. Ennek az érdeklődésnek fontos dokumentuma egyik utolsó enciklikája, az *Ecclesia in Europa*. Az ebben is megjelenő missziós buzdítás széles körben nyert visszhangot Európa katolikusainak szívében az ezredforduló környékén. A Szentlélek „munkastílusára” és az egyház „hétköznapi” katolicitására egyaránt rávilágít az a történet, amely a városmissziós folyamat kezdetét idézi. A direkt evangelizációval foglalkozó *Emmánuel Közösség* vezetői azzal keresték fel Lustiger bíborost, Párizs érsekét, hogy tapasztalataik szerint új nyitottság figyelhető meg a párizsiak részéről az Evangélium befogadására. Itt lenne tehát az ideje egy nagyszabású városi misszió megindításának. A bíboros örömmel kiáltott fel: „*Erre várok évek óta!*” A vízió villámgyorsan kiszélesedett: Lustiger bíboros megérezte, hogy a Szentlélek sokkal nagyobb léptékben gondolkodik, mint egyetlen nagyváros evangelizációja. Hamarosan értesítette tehát néhány európai kollégáját, akik örömmel mondtak igent a kezdeményezésre. Párizs érseke, valamint Schönborn bécsi, Policarpo lisszaboni, Danneels brüsszeli bíboros kezdettől fogva hasonló helyzetben lévő egyházaik egymást támogató akciójában gondolkodott. Ötödikként csatlakozott hozzájuk Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek, s így vált a folyamat széles értelemben vett európai ügyé.

A városmisszió minden helyszínen azonos építőelemekből áll:

1. *Az Új Evangelizáció Nemzetközi Kongresszusa*: Egy héten át tart, mintegy kétezer résztvevővel, akiknek többsége külföldről érkezik. Budapesten fő helyszíne a Szent István Bazilika lesz. Délélőtönként misszióval kapcsolatos előadásokra és ünnepi szentmisére kerül sor, délután szemináriumokon, „műhelymunkákban” vesznek részt a küldöttek, illetve bekapcsolódnak az egyes missziós helyszíneken folyó szolgálatokba.

2. *A plébániák által szervezett programok*: Missziós tevékenységek a plébániához tartozó városrészen, a templomhoz közel eső utcák-tereken, egyházi és világi intézményekben. Kapcsolatfelvétel a plébániához lazán vagy egyáltalán nem kapcsolódó, esetleg megkeresztelt, de nem hívő emberekkel, megfelelő utógondozás felkínálása az érdeklődők számára. Világos, hogy számszerűen a legtöbb programot a plébániák fogják szervezni, ezért a plébániák gondos felkészülése az egész misszió sikerének kulcsa.

3. *Központonként szervezett missziós helyszínek*: Evangelizációs programok a város forgalmas pontjain felállított színpadokon, valamint bevásárlóközpontokban, pályaudvarokon stb. Kapcsolatfelvétel az „utca emberével”, meghívások későbbi programokra és az érdeklődőknek utógondozó kurzusok felajánlása. A központi szervezőirodával együttműködő lelkiségi mozgalmak, katolikus szervezetek, szerzetesrendek és plébániák közös szervezésében.

4. *Minden résztvevőt érintő közös megmozdulások*: A missziós hetek kezdő és záróeseményei gyakran nagyszabású megmozdulások, amelyekre az egész város és minden szervező hivatalos.

Az eddigi tapasztalatok

E sorok írásakor túl vagyunk már a bécsi (2003), a párizsi (2004), a lisszaboni (2005), valamint a brüsszeli eseményen is (2006. november), a budapesti misszió szervezése pedig javában tart. Négy év tapasztalata után elmondhatjuk, hogy a főpásztorok elhatározásai az elmúlt években már gazdag gyümölcsöt hoztak. *Kiderült, hogy az egyház képes friss hangon, kreatívan megnyilatkozni a nagyvárosok szívében és közvetíteni Jézus Krisztus meghívását az ott élők felé. Kiderült, hogy képes új eszközök igénybevételeivel közvetíteni az Örömhírt, miközben a hagyományos formák is megújulhatnak. Az utcai színpadok műsora, a vidám éneklés és az őszinte tanúságtétel szavai, a pantomimek, a vidám jelenetek megállásra, elgondolkodásra készítették a városok lakóit. A rögtönzött sátor-kápolnák, az éjszaka is nyitva tartó templomok sem maradtak látogatók nélkül, ahogy a kulturális események helyszínei, a kiállítások és a „tanúságtévő koncertek” helyszínei sem. Bebizonyosodott, hogy minden pesszimista jóslat ellenére Bécs, Párizs, Lisszabon és Brüsszel*

népe befogadóan reagált a tanúságtételekre. Szinte mindenki kapható volt egy kis beszélgetésre, sokan alig várták, hogy a tanúságtévő testvéreknek elpanaszolják bajukat-bánatukat, a beszélgetés végén pedig szívükben ezzel a kérdéssel távoztak: „Tényleg, miért ne kérhetném ebben a helyzetben Jézus segítségét?” Bebizonyosodott a főpásztorok bátor, prófétai szavának igazsága: *„Korunk az Evangélium hirdetéséért kiált!”*

Négy városmissziós eseménnyel a hátunk mögött nyilvánvaló, hogy a folyamat a Szentlélek vezetése és áldása alatt zajlik. Helyesnek bizonyult az az alapvetően katolikus gondolat, hogy az egyes nagyvárosok evangelizációját nemzetközi együttműködés keretében helyezték. És szerencsés kombináció az elméleti jellegű kongresszus és a merőben gyakorlati missziós munka összekapcsolása is: a messzi földről érkező küldöttek lelkesedése és öröme beragyogta a városokat. A misszió valóban a megújulás útjára vitte a helyi plébániákat. A kihívás feszültsége nagyon sok egyházközség számára inspiráló erővel bírt: Bécsben például a százhatvan plébánia közül százhusz önálló, saját szervezésű programmal jelentkezett.

Új egység felé

Bár a II. Vatikáni zsinat után már nem számít új gondolatnak, hogy a misszió az egész egyház feladata — amelyben a helyi püspök irányításával és a szerzetesek közreműködésével minden plébániának, a világi hívőknek is részt kell venniük, együttműködve a mozgalmakkal és az új közösségekkel —, ilyen széles összefogásnak eddig nemigen lehettünk tanúi. A papság kezdeményezései időnként a hívek érdektelenségén törtek meg, míg másutt a hívek egyes csoportjainak ötleteit nem fogadta el a plébánia vezetése. A lelkiségi mozgalmak és közösségek, bár kitartóan keresték és gyakorolták a misszió új útjait, gyakran éppen az elszigeteltségtől, vagy éppen az egyház berkeiből érkező kritikától szenvedtek. A városmissziós folyamatnak ezen a pontján, a hazai szervezés tapasztalatait is látva kimondhatjuk, hogy *a helyi egyház soha nem látott egységben képes fellépni a közös cél, az evangelizáció sikere érdekében.*

Plébániai missziós hetek

Már Budapesten is látszik, hogy a II. János Pál pápa által meghirdetett új evangelizáció szellemében, Erdő Péter bíboros-főpásztor kezdeményezésére örömmel és lelkesedéssel mozdulnak meg a főegyházmegye legkülönbözőbb tagjai és csoportjai — most már valamennyien „természetes szövetségest” látva egymásban. Ennek az egységnek jeleire már felfigyelhettünk Budapesten és környékén a plébániai missziós hetek alkalmával 2003-ban és 2004-ben, és a már városmissziós próbaként megrendezett „előmissziókon” 2006 tavaszán. A legtöbb helyen szeretetteljes és hatékony együttműködés valósult meg a plébániák és a lelkiségi mozgalmak között. Ez az egység hozhat máshol is valódi és maradandó gyümölcsöket.

A teljes egyházi színpék hatékony együttműködését és a bizalom növekedését jelzi, hogy az európai városmissziót elindító bíborosok az Emmánuel Közösséget kérték fel az esemény nemzetközi koordinációjára, és az is, hogy a budapesti városmisszió főszerzői feladataival Erdő Péter bíboros úr az Emmánuel Közösség hazai alapítóját bízta meg.

A nagy pápa álma

„Isten megadja az egyháznak, hogy az emberiség készségesebb legyen az evangéliumi mag befogadására. Úgy vélem, itt az ideje, minden egyházi erőt be kell vetni az emberiség új evangelizálására és a missziók segítésére. Egyetlen Krisztushívő, az Egyház semmilyen intézménye sem vonhatja ki magát a legfőbb parancs alól: Krisztust kell hirdetnünk minden népnek.” (*Redemptoris Missio* 3.)

II. János Pál víziója, amelyet a harmadik évezred küszöbén fogalmazott meg, úgy látszik, egyre szélesebb körben teljesedik be. A városmissziók során valóban tanúi lehettünk „minden egyházi erő” bevetésének. Úgy lehetünk igazán hűségesek II. János Pál pápa életművéhez, ha komolyan vesszük útmutatását. Ő ugyanis minden reménytelenséggel szemben hangsúlyozta: nem csak azért kell újult erővel a misszió felé fordulnunk, mert ez mindig is dolga Krisztus egyházának... Hanem azért is, mert itt a *kegyelmi idő, a megfelelő pillanat*: „Isten megadja az egyháznak, hogy készségesebb legyen az emberiség az evangéliumi mag befogadására.” (*Redemptoris missio* 3.). Másutt így biztat: „Látom már egy új missziós korszak derengését, amely fényes nappallá lesz (...), ha minden keresztény, (...) nagylelkűen és szentiül válaszolnak korunk felhívására és kihívásaira.” (*Redemptoris Missio* 92.)

Ragadjuk meg tehát a mostani kegyelmi pillanatot: imádkozunk nagy reménységgel, hogy valamennyien megtalálhassuk helyünket Isten mai munkájában — a Budapesti Városmisszió nagy művében! Egy biztos: mindannyiunkra szükség lesz.

Misszió öt kenyérrel és két hallal

OTTO NEUBAUER

Az európai városmisszióról

Otto Neubauer 1965-ben született. Teológus, a Bécsi Evangelizációs Intézet vezetője.

Bár a „misszió” történelmileg terhelt, és gyakran teológiailag sem világos fogalom, néhány év óta Európa keresztény egyházai ismét „missziós pasztorációról” beszélnek. Mind katolikus, mind evangélikus körökben egyre több lelkipásztori összejövetel foglalkozik a keresztény közösségek megfogyatkozásával és a misszió újraélesztésre váró feladatával. Némelyek komoly aggodalommal tekintenek a hitetlenségbe való visszazuhanásnak főleg a sűrűn lakott iparvidékeken felgyorsuló folyamatára, mások azonban a létszámvesztés ellenére az egyházak új, nagy esélyét hangsúlyozzák a szekularizált Európa spirituális megújulásában. Azonban minden vélemény megegyezik abban, hogy a misszió gyakorlati átültetése alig teljesíthető terhet jelent a gyülekezetek életében, amelyeknek programjai egyre inkább egy furcsa kisebbség muzeális világára emlékeztetnek. Ezen a téren a gyűlések és a teológiai reflexiók aligha segítenek.

A missziós kihívásra — fiatalok csoportjaitól indítva — öt európai nagyváros, Bécs, Párizs, Lisszabon, Brüsszel és Budapest érsekei különösképpen felfigyeltek, és a lehetséges megoldások nemcsak konferenciák, hanem bátor kezdeményezések formájában is megjelentek. Ilyen volt 2002-ben az öt várost átfogó nagyszabású evangelizációs program, amely sokrétű cselekvési terv keretében indította misszióra a plébániákat és közösségeket. Ez a bátor vállalkozás 2003 májusa óta minden évben városmisszió formájában folytatódott sok ezer ember bevonásával, először Bécsben, majd más európai nagyvárosokban is. 2007 szeptemberének közepén e sorozat ötödik állomása Budapesten lesz. Ez a kezdeményezés sok tekintetben meglepetéseket hozott a hagyományos pasztoráció számára is, amellyel hangsúlyozottan egyszerű és társadalomközeli missziós stíuselemeket állított szembe. Az alábbiakban ezt a kezdeményezést elemezzük — az egyház új európai missziójának kontextusában.

A városmisszió új gondolatának keletkezése

A városmisszió gondolata a 2000. jubileumi évben Schönborn bécsi, Lustiger párizsi, Policarpo lisszaboni és Danneels brüsszeli érsekekben fogant meg, akik tapasztalták a nagyvárosi fiatalok

missziós lendületének sikerét, különösen az Emmánuel Közösség evangelizációs iskoláinak hatását a különféle közösségekben. A bíborosok kezdeményezése nyomán az egyháztól távol állókat is elérő misszió tapasztalatainak megosztására szélesebb körű fórumok is létrejöttek. Meggyőzőnek találták azt az elképzelést, hogy a misszió és az erre való reflexió évente egy-egy nagy konferencia keretében kapcsolódják össze, amelynek első tíz napja az evangelizáció új formáiról szóló fórumokból áll, második tíz napja pedig magát a helyi városmissziós tevékenységet jelenti. Ilyenformán egy új missziós mozgalom vette kezdetét, amelyet hólabdaszerűen sorra vettek át Európa más nagyvárosai is.

Már a folyamat elején látszott, hogy a különbségek ellenére spirituális téren Európa nagyvárosai meglepően hasonló helyzetben vannak: bár a kereszténység már nem jelent meghatározó erőt, egyre erősebben érződik a vágy valamilyen vallásosság iránt. Erről a missziós szempontból reményt keltő helyzetről számosan hírt adtak, akik evangelizációs munkájukat a terepen végezték, kiemelve, hogy ma az emberek a korábbinál sokkal szabadabban és igényesebb formában keresik Istent és életük értelmét. A püspökök pedig meglepően pozitívan álltak a kihívás elé, hogy — a remény jegyében — rátekintsenek a nagyvárosok komplex valóságára. Elemzésünkben a missziót végzők megosztott tapasztalatait vesszük alapul, amelyek hűen tükrözik az emberek vágyait, szenvedéseit és egzisztenciális kérdéseit. A jövő missziós feladatainak számbavételéhez három fontos szempontot érdemes figyelembe vennünk:

**Individuális létforma,
magány és
közösségkeresés**

A 20–21. századi nagyvárosi ember életében az egyén fokozódó gyökértelensége, belső magánya a legfeltűnőbb. Nemcsak a rohamosan terjedő szingli-létforma, hanem az életritmus és a kommunikáció felgyorsulása miatt is csökken az egyes emberre jutó személyes figyelem, a tartós kapcsolatok pedig elnehezülnek. Eközben sokak sóhajtanak fel fájdalmasan: hol találok otthonra? A földrajzi és lelki hontalanság közepette pedig sokan ígérnek különféle „otthonokat”, aminek sok esetben mély csalódás lesz a vége, és megint csak hosszas folyamat árán lehet újra visszanyerni a bízni tudást. Korunk missziójának minőségi alapelve csak Krisztus, a Jó Pásztor szava lehet, aki „mikor látta a sokaságot, megesezt a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok, elcsigáztak és kimerültek” (Mt 9,36).

**Szabadság,
túlterheltség és az
irgalom utáni vágy**

A modern városi élet számtalan lehetőséget kínál szabadságunk és kibontakozásunk megélésére, ugyanakkor újabb kényszereket is teremt, sokak pedig egyszerűen túlterhelődnek korunk hatalmas szabadságától, ahol az élet egyetlen zsinórmértéke annak élvezete, ami ma éppen jól esik és amire pillanatnyilag vágyunk. A többség már régen elvetette az intézményes egyház morális alapelveit, me-

lyek csak egy elenyésző kisebbség számára maradtak irányadóak. Az egyénre bízott morál azonban, amely a tagadásra épül, egyre több problémát hoz felszínre, hiszen így egzisztenciájának önigazolása a létező legnehezebb feladatok egyikét rója az emberre. Ezért érezhető ki oly sok beszélgetésből az irgalmasság megtapasztalása utáni tudattalan vágy. Amennyire sikerült a bűn kérdését pszichologizálással kiűzni a fejekből, olyan mértékben fogalmazódnak meg a bizalmas beszélgetések légkörében az efféle csendesen rejtett segélykiáltás-szerű kérdések is: „vajon ki bocsáthat meg nekem?“, „hogyan tudnék én magam megbocsátani?“, „hogyan bízhatnék újra?“. A misszióhoz tehát nélkülözhetetlenek a bizalom terei, ahol az irgalmasság üzenetei kimondhatók és befogadhatók. Az a gyógyító üzenet, hogy Isten nagyobb a mi vádló szívünkénél, csak látszólag távoli a mai ember számára, valójában a korábbiaknál sokkal mélységesebben megélhető.

**Vágy az igazság,
a nyíltszívűség
és az öröm után**

A terepen működő lelkipásztorok és tanárok közül sokan számolnak be a fiatalok nyíltszívűségének, nagylelkűségének és cselekvőkészségének jeleiről. Meglepődve látjuk azt is, milyen tisztán keresik az igazságot. Ez utóbbi témát a teológia és a társadalomtudományok még 10–20 éve is lebecsüléssel kezelték, azonban manapság a hittől láthatóan távol álló mai fiatalok is újra komoly formában kérdeznak rá. Nem csupán az európai vallásközi párbeszéd fórumain, hanem magukban a fiatalokban is megfogalmazódik a kérdés: „miben hiszel?“ „mit tartasz igaznak?“ Az egyháztól igen csak távol álló egyetemisták is olvassák XVI. Benedek könyveit, keresik a párbeszéd lehetséges partnereit. Kérdés marad tehát, hogy városi létforma gazdag kínálatában a Krisztus személyéből és örömeiből élő egyház meg tudja-e válaszolni ezeket a kérdéseket?

Egy bátor program kezdetei Bécsben

A bécsi egyházat a 90-es években elszenvedett belső megrázkódások sokak szerint súlyosan sérült, sőt reményvesztett és „kivérezett“ állapotban hagyták. Csak kevesen hitték a sebek gyógyulásában, nem beszélve egy átfogó misszió lehetőségéről. A 2003 májusára tervezett városmisszió kétéves előkészülete során még az optimistábbak is úgy vélték, hogy a 170 plébániából jó, ha 30 csatlakozik majd a misszióhoz, és nem reménykedtek abban sem, hogy két annyira különböző szervezet, mint az alig ismert, fiatal Emmánuel Közösség, valamint az Ausztriában nagy tekintélyű és elterjedt Katolikus Akció képes lenne együttműködni. Bár a leendő munkatársak kis csoportja folyton növekedett számban és elkötelezettségben, a szervezők végig úgy érezték magukat, mintha „néhány kenyérrel és hallal“ kellene majd ezeket jóllakatniuk. Az egyházmegye, a plébániák és az új közösségek képviselői azonban a vártnál sokkal jobb együttműködést tudtak kialakítani, ahol a fi-

atalok lendülete, kreativitása az „öreg” egyház missziós életerejét is felébresztette. A „nem elrendelünk, hanem meghívunk” szemlélettel fordultak a plébániákhoz, szerzetesrendekhez és közösségekhez a „baráság hálójának” létrehozására, amely nem elválaszt, hanem összeköt. Aki csatlakozott, szabad akaratból tette, a meghívást pedig úgynevezett „missziós párok” végezték, akik kettesével sorra járták a különféle közösségeket, hogy közvetlen találkozások során szólítsák meg őket, és így a személyes ismeretségek egészen új hálózata jöjjön létre a bécsi egyházban. Az indulás fázisát az információgyűjtés- és átadás, valamint a motiválás jellemezte.

Ennek során a szervezők tájékoztató rendezvények keretében felkeresték a bécsi egyházmegye 170 plébániáját, 30 képviselőtestület számára tartottak zártkörű tematikus alkalmakat a városmisszióról, részt vettek az esperesi kerületek papi összejövelein, találkoztak a lelkiségi mozgalmak és a szerzetesrendek képviselőivel, kapcsolatok létesültek más európai nagyvárosok hasonló szervezeteivel, valamint tíz szakmai munkaközösséget hoztak létre a misszió új formáinak kidolgozására, a plébániák előkészületének segítésére. Az egyes plébániákon erre külön kiképzett személyek kísérték és felügyelték a feladatokat, akik egymással is kapcsolatban álltak és helyi rendezvények, képzések egész sorát kezdeményezték. A munkát imádságos együttlétek kísérték: a szerzetesi közösségek elkötelezett imádkozó háttérként álltak egy-egy plébánia vagy közösség mögé, sokan a rózsafüzér-imakörökhöz, mások a szentségimádási alkalmakhoz csatlakoztak. A misszió ügyét az egész egyházmegye komolyan hordozta imádságaiban.

A misszió friss hajtásai

A misszió új formáira való motiválás egyik módjaként a bécsi Emmánuel Közösség Evangelizációs Központjának hallgatói igyekeztek a plébániák számos munkatársát és számos érdeklődőt is olyan feladatokba bevonni, amelyek során kapcsolatba kerülhetnek az egyháztól távol állókkal, és létrejöhetnek az egyház és a modern világ sajátos találkozási pontjai. A fiatalokban megvolt a bátorság, hogy az utcai járókelők között, a kávézóknak vagy áruházakban különféle módokon közvetlenül is megjelenítsék hit témáját, még akkor is, ha — bátorító szavak vagy figyelmes tekintet formájában — csupán „néhány kenyér és hal” állt rendelkezésükre a városi forgatagban. Íme, néhány konkrét példa:

— 2002 adventjében a fiatalok kis, fából készült hordozható betlehemmel járták Bécs utcáit és nyilvános tereit, egészen a hajléktalanszállókig, amelynek során ezek dobhatták be személyes imaszándékukat a Kis Jézus jászolába. Jelenlétükkel vagy személyes interjúk formájában a közélet ismert személyiségei is támogatták a betlehemes akciót.

— A „Café-Talks” műfaj keretében a legkülönbözőbb világnézetű és meggyőződésű hírességek vállalkoztak az egyházak képviselőivel beszélgetésre Istenről és a világról.

— Éjjelente a fiatalok a szórakozóhelyeken — úgynevezett „bár-misszió” keretében bibliai idézeteket tartalmazó kis „szerelmeslevelek” segítségével szólították meg az embereket.

— Száz napon át járta a várost egy hatalmas „vörös kapu”, az „Istennel való párbeszéd kapuja”, amelyen minden nap más híresség vagy közéleti ember „nyitott be”, hogy rajta keresztül a média jelenlétében „beszélgessen” Istennel.

— Plébániai fiatalok egy csoportja rendszeres, csöndes, imádásos sétákat rendezett a belváros utcáin, közben több templomot is érintve.

— Közel 50 iskolában, mintegy 250 tematikus tanórát, illetve alkalmat tartottak a misszió jegyében a lelkiségi mozgalmak vagy az egyházmegye képviselői, amelyek több helyütt olyanra pozitív visszhangra találtak, hogy néhány osztályközösség később maga is aktív részt vállalt a városmisszió feladataiból.

**A pásztor
eszköztelensége:
a misszió igazi esélye**

Schönborn bíboros, bécsi érsek kérte a fiatalokat, hogy egyik alkalommal velük mehessen az utcai misszió során. Nem kis meglepetést okozott az emberek körében, amint „Őeminenciája” a bevásárlóutcában megszólította az embereket, és odahívta őket a betlehemhez. Az, hogy a főpásztor ilyen közvetlenül megy az „elvezettek” után, még egyházi vezetőben is keltett némi megdöbbenést. A bíborost még mélyen szíven érintette az, ahogyan az emberek őt megszólították és gondjaikba beavatták. Ezért később ő maga kezdeményezte az ilyen akciók folytatását, és szerte az egyházmegyében meggyőződéssel számolt be tapasztalatairól. Ez sok papot és világit meglepett és végül a hallottak követésére indított, hiszen felismerték, hogy ezek az egyház megszokott, stabil formáit megtörő helyzetek — a maguk igen egyszerű eszközeivel — mind az egyházon belül, mind azon kívül új kapuk sokaságát nyithatják meg az egymás felé. A bíboros később számos nyilvános fórumon reflektált az események pozitív hatásaira, és megerősítette, hogy ez a fajta misszió az egyház legtermészetesebb, mindennapi megnyilvánulása kell hogy legyen.

**Megnyílás a szűkséget
szenvedők és az
istenkeresők felé**

A városszerte „misszionáriusoknak” nevezett testvérek meglepődve tapasztalták, hogy mindenféle mennyi köszönetben, hálaiban van részük, hiszen az egyház végre rátalál az egyszerű, hétköznapi emberekre is. A legérzékenyebb belső átalakulást azonban a papok és a lelkipásztori munkatársak élték meg, akik testközelből tapasztalták meg, hogy a sok kérdéssel, sebzettséggel és szenvedéssel való találkozás, továbbá az Isten utáni vágy és az erre vonatkozó kérdések is milyen váratlanul mélyen képesek őket megérinteni. Az emberek nemcsak az úgynevezett kényes egyházpolitikai témákat vetették fel, hanem például kapcsolati csalódásaik, veszteségeik, haláleseteik nyomán elkezdték keresni Istent és az

egyház segítségét. A misszió során sokakban merültek fel az egyszisztenciális emberi alapkérdések. A városmissziót előkészítő összejövetelek sokat idézett mottója volt a „ne ítéld, hanem segíts!”, hiszen nem véletlen, hogy két fülünk és csak egy szánk van. Kétszer annyit kellett tehát hallgatnunk, mint beszélnünk, és ez volt minden evangéliumi szellemű párbeszédünk alapja.

**Isten irgalmassága
mindenkinek szól**

A teológusok és lelkipásztorok gyakorta megkérdézik: az offenzív típusú evangelizáció nem sérti-e a szabadság és a tolerancia elvét? A bécsi városmissziós kísérlet során a gyakorlati élet más nyelvzetben, más kontextusba helyezve vetette fel ezt a kérdést. Hiszen mit felelhet bármely egyházi hivatalnok, ha megkérdézik tőle: „hol voltatok az utóbbi 10–20 évben?” Semmit nem ér, ha arra hivatkozik, hogy „rengeteg kérdést megtárgyaltunk és sok papírt gyártottunk”. A misszionáriusok gyakran konfrontálódtak azzal a váddal, miszerint az egyház — miközben mellékes dolgokról vitatkozik — a templomajton kívül hagyja a mindenféle értelemben éhező emberek jelentős tömegeit. Az ilyen felvetések a párbeszéd új minőségét követelik meg, amely a másik fél feltétlen tiszteletén és az Örömhír meghívó jellegén alapul. Életközeli tapasztalataink azt bizonyítják, hogy embertársaink igenis nagyra becsülik a hitbeli tanúságtételt, ha megtapasztalják, hogy Isten minden emberhez irgalmas, és ha ezt látják a keresztény üzenet középpontjának az egyházzal mint távolságtartó és állandóan moralizáló intézménnyel való konfrontáció helyett. De ezt a jóságot és irgalmasságot a távolállók számára csak valóságos arcok, személyek tudják megjeleníteni, és ezek hiányától szenvedünk a legjobban.

A városmisszió és az Új Evangelizáció Konferenciája (2003. május 23. – június 1.)

A lelkesítő kísérletek és kezdeti tapasztalatgyűjtés után munkánk csúcspontját maga a tulajdonképpeni városmisszió 10 napja, és a hozzá közvetlenül csatlakozó 10 napos konferencia jelentette. A programokba végül is 110 bécsi plébániát, 70 más közösséget, lelkeségi mozgalmat, helyi és nemzetközi szervezetet sikerült bevonni, szemben a kezdetben jósolt 20–30 plébániával. Ilyenformán a misszió valóban széles alapokra épülhetett.

„Nyissátok ki a kapukat Krisztus előtt!” — ez volt a mintegy 1400 missziós rendezvény mottója, amelyek számszerűen körülbelül 200 ezer embert szólítottak meg közvetlen formában. A plébániák kifejezetten törekedtek arra, hogy jelenlétük látható legyen az utcákon, tereken, hogy meghívó jellegű kapcsolatba kerülhessenek az emberekkel, nem ritkán a legszegényebbekkel, a legkiszolgáltatottabbakkal. Nem riadtunk vissza a nagy belvárosi rendezvények show-szerű műfajától, a musicalektől, filmsztárok és neves művészek felépésétől sem, például a Stephansdom előtti

téren. Látható volt, hogy sok fiatal ezeken a rendezvényeken találkozik életében először az imádság erejével, vagy él át igazi bűnbánatot. Családi és gyermekprogramok, beszélgetések a politika, a kultúra és a gazdaság képviselőivel, templomi és múzeumi, sőt kávéházi, éttermi kiállítások, valamint üzletközpontok és bankok épületei — mind a hitről való párbeszéd helyeivé váltak, a turisták elmondása szerint pedig a belvárost „az öröm aurája” vette körül.

A missziós hét során törekedtünk az imádság oázisainak megteremtésére is. A plébániák „az irgalmasság hete”, illetve „az irgalmasság estéi” keretében zenével és csönddel hívták szentségimádságra az érdeklődőket. „Worry-box”-okat és „joy-box”-okat helyeztünk ki az oltárokra, ahová a járókelők egyszerűen betérve is elhelyezhették imaszándékaikat, és magukkal vihettek egy-egy reménykeltő szentírási Igét. Időközben a nyitott templomoknak ez a példája, ahová a zenei háttérrel megteremtett eucharisztikus imádságra bárki betérhet világnézetre és életfelfogásra való tekintet nélkül, a misszió egyre megszokottabbá váló formájává vált.

A missziós program bátorítást jelentett az egyetemes egyházzal való belső nemzetközi párbeszédre is. A 10 nap során délutánonként és esténként a Stephansdomban összesen ötezer ember vett részt az új evangelizáció lehetséges módjairól szóló programokon. Ebből mintegy ötszáz külföldi, az USA-tól Ausztráliáig, de igen sokan jöttek Párizsból és Lisszabonból és más városokból is. A dombon 12 nagyelőadás hangzott el, 60 workshop zajlott le, és közel 100 prezentáció keretében, valamint az érseki palotában rendezett „ötletbörzéken” vitattuk meg az evangelizáció új lehetőségeit. Szóltak hozzánk teológiai professzorok, lelkeségi mozgalmak alapítói kül- és belföldről, amely programokon a legnagyobb hangsúlyt a fiatalok és a szegénység különféle formáinak témája kapta.

A mindennapi liturgikus ünneplés, amelyet a fiatalok dinamikus, eleven énekei kísértek, a maga formai elemeivel hatékony „motorjává” vált az ezt követő missziós programoknak a dóm előtti téren és a belvárosban. Nem hagyhatjuk említés nélkül azt a mintegy 400 vendégfogadó családot, akik a plébániák külföldi vendégeinek adtak szállást. Az ilyen személyes találkozások, amelyek határokon átvélnék, igen nagy ajándékot jelentettek mindenkinek, hiszen a kezdeti félelmet és idegenkedést a belső gazdagodás és a misszió új szemlélete váltotta fel. Külföldi egyházi delegációk, püspökök egész sora vett részt aktívan az összejöveteleken, és Erdő Péter bíboros is ez alkalommal jelentette be, hogy 2007-ben Budapest lesz az európai városmissziós sorozat következő helyszíne.

Szegénység és gyermeki lelkület

A városmisszió során a bécsi egyház is ráébredt arra, hogy mennyi nehézséget jelent a főállású lelképásztorok és „profi igehirdetők” számára az evangéliumi gyermekség lelkületének összehangolása a mai követelményekkel, hiszen az egyház az idők folyamán sokféle tapasztalatot, kompetenciát, társadalmi pozíciót, épületeket és pénzt halmozott fel. Másfelől a missziós napok találkozásai során egyszerre szembesült saját belső szegénységével is. Az Istenről való beszédet néha szégyenérzet és szemérmesség hatja át, mivel a személyes tanúságtételt sokan kizárólag magánügynek érzik. Eközben korunk csupa kihívás arra, hogy az Evangélium „kenyerével” tápláljunk másokat. Ha a lelképásztorok és munkatársaik valóban időt fordítanak a „kifelé” fordulásra, megérintené őket Jézus szava: „Adjatok nekik enni!” (Mt 14,16b). Ezt azonban sokan túlterhelésként élhetik meg, ezért pusztán emberi megfontolások alapján az igehirdetést igen visszafogottan végzik, hiszen köztudott tény, hogy valóban kevés kenyér és hal áll rendelkezésre. A misszió feladata azt a kérdést intézi az emberhez: miért olyan nehéz gyermeki módon bízni Jézus szavában és hatalmában? Miért nem bízunk a megtérés csodáiban? Persze tudjuk: minden Istenhez fordulásunk az Ő titka marad, és ebben áll a keresztény misszió igazi csodája. De vajon hogyan érhetnénk el embertársaink szívét másként az igehirdetés során, mint a saját szívünk megnyílásán keresztül. A mai ember az élő, Istentől megérintett tanúságtévőket keresi. A misszió csak nyíltszívű emberek által történhet, akik Isten mindenki iránt tanúsított szeretetét képviselni tudják. Egyházi tevékenységeink tehát csak akkor hoznak gyümölcsöt, ha vállaljuk a Krisztus előtti szegénységet, és közben készek vagyunk valamit feladni személyes stabilitás-érzetünkől is.

A szabadság Lelke és a jóakarátú emberek szövetsége

A bécsi városmisszió bebizonyította, hogy nagyon különböző emberek is együtt tudnak munkálkodni, ha közös figyelmüket — önfigyelés és önelemzés helyett — a világban élő embertársaik szükséghelyzetére és örömére, a társadalom igényeire összpontosítják. Ez az egyház nyitottságának alapfeltétele. Továbbá az, hogy a különböző karizmákkal rendelkező közösségek a „missziós bevetés” során a kölcsönös bizalom jegyében nagyon jól ki tudják egészíteni egymást. Ez a látható párbeszéd- és együttműködési készség és társadalomérzékenység sokakat meglepett, és sokakban ébresztette fel a vágyat, hogy istenkeresésükben segítő szövetségekre találjanak. Különösen a média, a politika és a kulturális élet szereplői között voltak sokan, akik örömmel és igényességgel válaszoltak a párbeszéd lehetőségére, amelynek gyümölcsei máig tovább érlelődnek.

Missziós képzés és teológiai reflexió

A bécsi városmissziót kezdettől fogva úgy értelmeztük, hogy az egy újfajta missziós tudat kezdőpontja. Voltak, akik már az elején megtorpanak és gyors gyümölcsözésben reménykedtek. Ők termé-

szetesen csalódtak, mások azonban kitartóan tovább keresték az utat, amely a türelem útja. A megélt tapasztalatok nyomán abban is megerősödtek, hogy ezeket lelkileg és tartalmilag állandóan tovább kell mélyíteni, építeni. Ennek a hosszabb távú munkának a segítésére készült az *Apostolok Cselekedetei 2010* című kiadvány, amely a misszió kis lépéseken kersztüli megvalósításához ajánl konkrét képzési programokat. Nyilvánvalóvá vált az is, hogy az egyházmegye különböző képző központjainak és az egyetemi intézeteknek elmélyültebb teológiai háttérmunkával szükséges támogatniuk a misszió ügyét.

Párizs (2004), Lisszabon (2005) és Brüsszel (2006) után

A városmisszió 2003-as szakaszát világszerte számos egyházmegye hasonló kezdeményezése követte Hollandiától Ausztráliáig, de Ausztrián belül is több város átültette a helyi viszonyokra. Ha a párizsi (2004), lisszaboni (2005) és brüsszeli (2006) folytatásokat nézzük, akkor nyilvánvaló a trend: bár a vásosok közterületein a misszió oroszlánrészét a fiatalok végezték, a konferenciák motorja nem az ifjúság maradt. A későbbi rendezvényeken a reflexiók közönségének többsége az idősebbek közül került ki, a szervezés felelősségét pedig a korábbinál fokozottabb mértékben vették át az egyes városi és egyházmegyei hivatalok a maguk struktúráival együtt. A plébániák és az egyéb közösségek, lelkiségi mozgalmak kezdeti szoros, integrált együttműködése később nagyban visszakerült, és inkább párhuzamosan kezdtek dolgozni, ami sok esetben a helyi egyház reális sajátosságaiból fakadt. A kérdés csupán az, hogy ki lesz a jövőben a kreativitás, a lendület, a missziós tűz hordozója, ha nem a fiatalság? A párizsi városmisszió sajátossága volt a plébániák intenzív részvétele a programokon, ami ennek az egyházmegyének a 20 évre visszanyúló gazdag missziós tapasztalataira utal. Lisszabonban lenyűgöző demonstráció keretében 600 ezer ember vonult a Fatimai Madonna szoborral, tanúságot téve a hit mellett. A brüsszeli programot nemcsak a résztvevők igen nagy száma, hanem az előadások magas színvonala és a liturgikus ünneplés öröme, sokszínűsége jellemezte.

A Béctől Brüsszelig tartó városmisszió meggyőzően tanúsította, hogy plurális és szekularizált társadalmunkban a misszió az Irgalmasságról szóló ígehirdetést jelenti, és embertársaink jövőbe vetett reményét csak az Isten kitárt Szívére vetett tekintet táplálhatja.

Késmárki Zsolt fordítása

BABARCZY VERONIKA

Városmisszió – Budapest, 2007

Halljuk meg a városunkat, és beszéljünk a nyelvén!

1971-ben született, művészeti tanulmányok, majd televíziózás után végezte el a PPK Teológia karán a levelező szakot, a Bölcsészkaron a kommunikáció szakot. Jelenleg a Párbeszéd Háza PR- és kommunikációs ügyei felelőse.

Immár több nagyváros után, Budapest lesz az ötödik helyszín, ahol a Katolikus Egyház megnyitja a templomait, tagjai kimennek az utcára, és mindenféle váratlan meglepetésekkel szolgálnak. Nemcsak elgondolkodnak majd missziós küldetésükről az új evangelizációról rendezendő kongresszus kapcsán — arról, hogy hogyan tudnak mind jobban tanújává válni a Krisztus adta öröme és reménységnek a társadalomban —, hanem meghívják *mindenkit*, aki elfogadja ezt a meghívást, hogy együtt ünnepeljenek, imádkozzanak, és az élő Jézussal találkozzanak. Az egyházközségek, mozgalmak, közösségek egész héten át különböző programokat kínálnak a budapestieknek: hangversenyek, színpadi előadások, viták, utcai programok, ünnepi találkozások... Egy szokatlan, szimpatikus, színes kavalkád, amely Krisztust hirdeti a mai embernek.

A városmissziók kezdeteiről sokféle történetváltozatot lehet hallani, valószínűleg ezek mindegyike egy-egy lendületdarabot adott hozzá ahhoz a kezdeményezéshez, amely 2003-ban Bécsben indult útjára. Egyik történetváltozat szerint 2000-ben, az egyházi millennium évében II. János Pál pápa volt az, aki missziós lelkesedéssel kívánta megünnepelni az egyház nagy jubileumát, és munkatársait elárasztotta megvalósítandó ötletekkel, amelyek az emberek megszólítását szolgálták. Mozgósította a szemináriumokat, és a kispapokat Róma utcáira küldte, hogy beszélgessenek az emberekkel, sőt házról-házra járva keressék fel őket otthonaikban.

Talán ez a modell is mintául szolgálhatott a nagyvárosi misszióhoz, amely négy bíboros vágyából született, akik arra az elhatározásra jutottak, hogy városaikban nemzetközi kongresszust szerveznek az evangelizációról. „Mindegyik nagyvárosnak megvan a maga története, a maga arca. Mégis ami a papi hivatást illeti, meglepő hasonlóságokat ismertünk fel a nagyvárosok helyzetében. Ezért határoztuk el, mi a nagyvárosok bíborosai, hogy a nagyvárosok evangelizációját megpróbáljuk egymás tapasztalatait felhasználva, közös erővel, együtt végezni” — áll a bíborosok misszióra való felhívásában. „Célunk az, hogy a nagyvárosok újraevangelizációját előmozdítsuk, és megújítsuk a városi plébániákat misszióknak által.” A négy nagyvároshoz ötödikként Budapest csatlakozott, 2007-ben itt lesz a városmissziós helyszín, Erdő Péter bíboros úr meghívására.

Emlékszem, a misszió szót először gyerekkoromban fedeztem föl: a diplomunkban állt egy kereszt, amin ez a szó volt felírva mintegy címként legfelül, utána pedig évszámok következtek. A sor 1950-ben megszakadt. Azóta örömmel láttam egy-egy ilyen missziós keresztet a 2004-es évszámot. Azt is megtudtam mit jelent a misszió, és mintegy az egyház kortársainkhoz szóló küldetéseként ismertem meg.

Bécs, 2003

Három nagyváros misszióján vehettem részt, ezeket mutatom be, nyilván némiképp személyes benyomások mentén a következőkben, ami, remélem, nem fedl el a lényegét.

Majdnem csak véletlenül voltam ott Bécsben, az első európai városmisszió, amikor a város diplomái kitérték a kapuikat, és a legkülönbözőbb programokkal várták hívőket és nem hívőket. Az utcán minden korosztályból és nemzetiségből való misszionáriusok szólították meg az embereket: meghívták őket vitaalkalmakra, kulturális programokra; esetleg alkalmi kávésztrákba azokat, akiket mélyen megérintett vagy fölkapart egy-egy ilyen találkozás, ott nyugodtabban folytathatták a beszélgetést, kuglóf és kávé kíséretében. Amennyiben elfogadták a meghívást az imádságra is, egy-egy közeli templomba tértek be velük misszionárius-kísérőik. Egész nap minden templomban ki volt téve az Oltáriszentség, és bármilyen merész vagy meglepő ötletnek tűnik is elsőre, az emberek szívesen elfogadták az invitálást. Sok esetben életükben először tettek ilyet. Hozzá kell tennem, hogy ez alatt a tíz nap alatt maguk a misszionáriusok is valami olyasmit éltek át, amit azelőtt sohasem, hiszen korábban ők sem beszélgettek az utcán a járóelőkkel, nem tettek tanúságot a hitükről ilyen módon. Megtapasztalhatták a Lélek erejének csodáját, amely megérinti az embereket.

Sokakat elsőre megrémít a merész újdonság, tolakodónak érzik ezt a fajta kommunikációt, de amint megteszik az első, akár bátortalanabb lépéseket, és beszélnek Jézusról, „akár alkalmas, akár alkalmatlan”, nagy örömmel számolnak be a gyümölcsseiről.

A városban missziós villamos közlekedett (egy ott élő szerzetes honfitársunk ötlete), amelyre bárki felszállhatott, csokoládét osztogattak, amely Bibliából vett idézetet rejtett, egy női szerzetesrend azt a szolgálatot vállalta, hogy mindenkiért imádkozik, akik szándékukat vagy csak nevüket elküldik a megadott e-mail címre, cserébe egy sárga mosoly-matricát ragaszthattak a ruhájukra, táskájukra az imát kérők. Fiatalok hatalmas, kartonpapírból készült tenyérrel álldogáltak az utcán, és kérték az embereket, írják bele a nevüket „Isten tenyerébe”. Bevásárlóközpontoktól a forgalmas városi csomópontokig mindenütt kis sztrákat lehetett találni, ahol egymást váltva szüntelenül szolgálatban voltak laikusok és papok egyaránt. Megszólították az embereket, és meghívták őket a programokra. Ez sokszor alkalmat adott beszélge-

tésre, amelyből aztán további meghívások is következhetnek. Akár egy csendes imára, ott helyben a sátorban — ezek a sátrak ugyanis afféle utcai kápolnákként működtek, bennük az Eucharisziával —, akár lelki beszélgetésre, gyónásra, az ott levő papok egyikénél. A legkülönbözőbb híres személyiségek léptek fel, divatmodellek, ismert színészek, zenészek, akik a színpadon tanúságot tettek Krisztussal való találkozásukról. A különböző televíziós csatornákon talk-show-k, vitaműsorok és pozitív beszámolók hangzottak el a városban zajló eseményekről.

Ezzel a színes kavalkáddal párhuzamosan zajlott a konferencia az új evangelizációról, amely nem csupán a hagyományos értelemben vett tudományos program volt, hanem az előadók személyes tanúságtétele is, biztatás, öröm és reménység megosztása. A kongresszus célja a misszióra irányuló nemzetközi együttműködés megalkotása volt a nagyvárosok között — ötlet és gondolatcsere lakóik lelki szükségletéről; lehetőségeteremtés, hogy összegyűlve beszélgetések és viták alakuljanak az élet lényegi kérdéseiről; és hogy új reményt adjon a társadalomnak és az egyháznak — esélyt adva a fiataloknak, hogy elköteleződjenek az egyházban.

A sűrű délelőtti program utáni ebédszünetekben babiloni nyelvezavar volt az étkező-sátrakban, és a közös étkezések sok találkozásra adtak alkalmat. Az érsekség udvara a mozgalmaknak biztosított lehetőséget a bemutatkozásra. Iskolák és kurzusok, közösségek és szerzetesrendek egy-egy kis standnál helyezték el a „portékájukat”, és fogadták az érdeklődőket.

Bécs fontos állomás volt a saját útkeresésemben is. Sokféle emberrel találkoztam és beszélgettem a világ minden tájáról, többek között olyanokkal is, akik evangelizációs iskolák felelősei — több ilyen iskola létezik Európa-szerte —, és megszületett bennem az elhatározás, hogy elvégezzem az Emmánuel Közösség paray-le-monial-i nemzetközi evangelizációs iskoláját, Franciaországban. Az ott töltött kilenc hónap alatt számos plébániai misszió is részt vettünk, amelyek a bécsihez hasonló elven működtek, így gyakorlatban kipróbálhattuk, hogyan lehet megszólítani embereket, meghívni őket az adott missziós hét programjaira, vagy egyszerűen csak beszélgetni velük, valódi párbeszédet folytatva, a világnézeti különbség ellenére is. Az iskolában nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy merjünk kreatívak lenni az ötletekben. A tanúságtételeinket, azaz a Krisztussal való személyes történetünket egyszerűen és őszintén tudjuk elmondani a legkülönbözőbb hallgatóság előtt, de mindeneelőtt arra, hogy az egész tevékenység a közösségben és az imádságban gyökerezzen. Amikor megtettük a közös előkészületeket, és már megkezdődött maga a misszió, minden nap volt alkalmunk csendes szentségimádáson részt venni, hogy erőt meríthessünk Jézus irgalmasságából, és hogy Rá bízunk mindenkit, akivel találko-

tunk. Ez azért is volt fontos, mert nagyon nehéz találkozásokban is részünk volt, emberi történetekben, amelyekről a saját gyengeségünkből kifolyólag lemondanánk. A küldetésünk azonban reménység és híd, amely leginkább a gyengeségében erős.

Azoknak, akik csak akkor hisznek, ha látnak, Isten megmutatta a már látható eredményeket. A bécsi missziós napok alatt többen is találkoztunk egy férfival minden reggel a Stephansdómhoz közeli aluljáróban, aki már reggel részegen durva megjegyzésekkel illette az arra igyekvőket. Ez az ember úgy az ötödik napon a dóm egyik oldalkápolnájában töltött több órát a kitett oltáriszentség előtt imádkozva, immár tiszta arccal, megnyugodott tekintettel, az utolsó éjszakán pedig, amikor az érsekség megvendégelt mindenkit az utcára kitett asztalnál, magával Schönborn bíborossal beszélgetett hosszasan a fogadás jókedvű forgatagában.

Párizs, 2004

Bécs után Párizsban folytatódott a városmisszió, Mindenszentek ünnepén. A bécsihez hasonló metódus alapján itt is hozzá tartozott a kongresszus, amely ismét nem kívánt csupán elméleti szinten megmaradni, így sajátos missziós mozgalom bontakozott ki. Minden plébánia, szerzetesrend, csoport, valójában minden jóakaratú ember meghívott volt, hogy bekapcsolódjon, és sikerre vigye ezt a közös kezdeményezést. Immár két várost látva fontos tapasztalat lett, hogy az előkészületek alkalmat adtak a plébániák, közösségek tagjainak testvérként felfedezni egymást. Az adott városrész lelkületéhez illeszkedő módon alakították a maguk szolgálatát. Volt, ahol megkeresztelkedett muzulmán fiatalokból álló alkalmi zenekarok, csoportok járták az utcákat, volt, ahol a templomban őrzött szent ereklyéire és életére irányították a figyelmet, volt, ahol fiatal papokból álló görkorcsolyás csoport teljesített sajátos szolgálatot. Nagyszerű ötlet volt, hogy a szervezők a ködös novemberi Párizsban piros sállal és piros táskával látták el a misszionáriusokat. Az emberek számtalanszor megszólították őket, hogy hol vették mindezeket, és sokan a vásárlás miatt „keveredtek bele” valami egészen másba, amire nem is számítottak. A város templomai egész nap nyitva álltak, reggel, délben és este harangszó hívott imádságra Párizs-szerte. A délelőtti dicsőítés, illetve a nap témájához illeszkedő tanúságtételek nyitották meg. Ezt konferenciabeszéd követte, amely igazi képzési idő volt, itt a résztvevők meghívást kaptak arra, hogy választ keressenek mindarra a kérdésre, amellyel az evangelizáció során találkozunk napjaink Európájában, mindenki a saját országában. A konferenciabeszédek célja nem az volt, hogy az evangelizáció módszerein vitatkozzanak, hanem hogy felvázolják az apostoli munka alapjait, és megvilágítsák a katolikusok számára az evangelizáció fogalmát.

Az eddigiek során nem ejtettem még szót a work-shopokról, azokról a műhelyekről, amelyek szintén szervesen kapcsolódnak

a városmisszióhoz, még inkább lehetőséget adva a hallottak személyes megvitatására, tapasztalatcserére, ismerkedésre. Ezekre a szeminárium jellegű programokra általában ebéd után került sor. A programfüzetekből előre ki lehetett választani őket, és a sorszámaikat figyelve rájuk találni. A legkülönbözőbb témákat kínálták megvitatásra: korunk égető társadalmi problémáiról, szociológiai, pedagógiai megközelítésből; alternatív tapasztalatokról, szolgálatokról nem hívók körében. Alapvetően az evangelizálás minden elképzelhető, és eddig elképzelhetetlen módjáról számoltak be a hallgatóságnak. Az előadók a legkülönbözőbb társadalmi csoportokból jöttek, voltak egyetemi professzorok, szerzetesek, egykori kábítószerfüggő. Előadások hangzottak el vállalati etikáról, hit és pénz viszonyáról, a keresztyén elveken működő üzleti életről; szexualitásról, devianciákról, tapasztalatokról az AIDS világából; az okkultizmusról és a New Age-ről a fiatalok körében. Párizs olyan gazdag műhelykínálattal várta a kongresszusra érkezőket, hogy igen nehéz volt választani. Azok számára pedig, akik végképp nem tudtak dönteni, ott volt a délutántól estig tartó utcai evangelizáció lehetősége, meglehetősen önszerveződő módon, de mindenki megtalálta a helyét, a nyelvi szempontokat is figyelembe véve.

A Mindenszentek hete Párizsban alkalom volt valamennyi nemzedék számára, hogy a város polgárainak Jézus Krisztust hirdessék. Nem „ifjúsági találkozó” volt ez a hét, mégis különleges szerep jutott a fiataloknak ebben a missziós kezdeményezésben: hisz dinamizmusuk, tekintetük képessé teszi őket arra, hogy tanúk legyenek, és megosszák reménységüket: a boldogság lehetősége, forrása Krisztus. Ezen alkalmak egyike volt a városmissziót záró, a Mindenszentek előestéjén rendezett koncert. Az angol-szász világból jött elnevezés, a *Halloween* helyett *Holy Wins* volt a címe, azaz az eredeti angol elnevezés helyett „A szent győz” címet adták annak az utcai koncertnek, amelyen több ezer fiatal vett részt, és Lustiger bíboros konferálta föl. A Saint-Sulpice templom, amely előtt a rendezvény zajlott, egész éjszaka nyitva állt, és mondanom sem kell, hogy a jelenlevő papok egész éjszaka gyóntattak. Az imaszolgálatot végzők beszámolói szerint nagyon sok olyan fiatal kért közbenjáró imát, akik azelőtt még soha nem voltak templomba.

Lisszabon, 2005

Mindegyik nagyvárosnak megvolt a maga sajátos hangneme, és valami olyan, amelyet csak ott lehetett megtapasztalni. Lisszabonnak, azt hiszem, kedves könnyedsége volt a sajátossága. Az emberek nagyon nyitottan fogadták a megszólításokat, a meghívásokat, és amennyiben nem érdekelte őket a városmisszió, ezt nagyon kedvesen mondták el. A média feltűnően sokat foglalkozott az eseményekkel, és nagyon pozitív hangon, erről azonban lehet tudni, hogy nem Portugália tradicionális vallásossága az oka, amelyet

a felületes szemlélő elsőre oknak gondolhat, hanem a nagyon komoly, sok éve zajló előkészítő munka. Akármennyire is kedves a fogadtatás és kedvezőek a feltételek, az ember mégis újra és újra elámul Krisztus ezen csodája előtt, amely a találkozásokban megnyilvánul. Például amikor a magyarok bátortalanul megszólították az embereket angolul, holott egyikük anyanyelve sem ez, és kiderült, hogy az illető orosz, a beszélgetés máris lehetségessé vált, mégpedig egy egészen más, személyes síkon — éppen egy olyan honfitársunkról van szó, aki valóban nagyon jól beszélt a nyelvet. Egy-egy ilyen találkozás néha sorsfordító azzal, hogy Krisztussal való találkozássá lesz, a mi csekély közreműködésünkkel. Ilyenkor Isten minket is megajándékoz a csodával.

A fantáziadús kezdeményezésekben itt sem volt hiány. Bár a várost inkább az egyszerűbb ötletek jellemezték, de az érdeklődés így sem maradt el. Az egyik legnépszerűbb fórum a Virtuális Bibliatörténeti kiállítás volt, egy köztéren felállított sátorban, ahol egészen új-, élményszerű módon ismerhette meg a látogató a Szentírás történeteit. A különböző országokból érkezett evangélikai iskolák soknemzetiségű és nagyszámú diákja a portugál szeminaristákkal együtt járta az utcát, és a maguk kedves, derűs bohó módján, a nyelvi nehézségekre fittyet hányva találtak hangot az utcai fiatalsággal. Rózsát ajándékozva, kis képet vagy meghívót osztogatva szólították meg az embereket, és hívták el őket a különböző eseményekre.

A Lisszabonban dolgozó misszionáriusokat több neves személyiség is vendégül látta. Fatima püspöke egy napos zárandoklatra hívta meg a közel 1 200 résztvevőt. Értük és a misszióért mutatott be szentmisét José da Cruz Policarpo, Lisszabon pátriárkája a Mária-kegyhely szívében, a Jelenési Kápolnában. Lisszabon polgármestere állófogadáson köszöntette és látta vendégül a misszionáriusokat. Mindezek az események sajátos módon éreztették a résztvevőkkel, hogy fontosak, és szeretettek, hogy nagyra értékelik a szándékukat, amellyel ebbe az országba érkeztek.

Volt egy csodálatos esemény, amely Lisszabon városának szólt. A sajátos történelmi körülmények miatt volt nagy jelentősége annak, hogy a Fény Körmenete során, ötven év után először érkezett a városba a Fatimai Szűzanya kegyszobra, amelyet több százezer hívő részvételével vittek végig a városon. A körmenetet Erdő Péter bíboros vezette. A zuhogó eső sem oszlatta el a tömeget, akik méltósággal ünnepelték, hogy José Policarpo da Cruz bíboros, lisszaboni pátriárka a körmenet végén felajánlotta a várost a Fatimai Szűznek.

„Neked szenteljük az egész várost, felelős vezetőivel együtt, és mindazokat, akik azon fáradoznak, hogy a testvéri együttélés és a méltóság városává tegyék Lisszabont. Neked ajánljuk a nem hívőket és azokat is, akik más vallásban imádják Istent” — hangzottak a pátriárka felajánló szavai a gyertyás körmenet végén.

Lisszabon volt az a város, ahol először vett részt nagyszámú magyar érdeklődő, közel száz küldött a misszióban. Közülük többen papok, szerzetesek. Igazán derűs, és élményekben gazdag tapasztalatszerzés volt ez, a portugál katolikus testvérek valóban szívélyes vendégszeretetének is köszönhetően.

Mi jövünk...

Nincs annál nagyobb öröm, és persze ijedség talán, amikor az ember egy nagy kihívás előtt áll. Mekkora szerencsénk van, hogy néhány nagyváros már előttünk végigjárta a próbát! Így tehát látjuk, hogy mindez lehetséges, sőt gyakran számolnak be a résztvevők arról, hogy plébániáikon, közösségeikben megerősödött a hit, a közösség, vannak újonnan csatlakozók is az egyházhoz. Ezek szép tapasztalatok, de hogyan induljunk neki mi az előttünk álló feladatnak? Hadd álljon itt némi gondolatébresztő, a tanúságtételekből és a szervezésben résztvevők beszámolóiból leszűrődő afféle útravaló.

Fontos, hogy ne megtéríteni akarjuk az embereket! Első talán a meghallgatás lehetne, az egyes személyeket, és a várost is a szívünkkel figyelve, olyan módon, ahogyan ezt eddig nem tettük, érzékenyen ráhangolódva ennek az életternek a rezdüléseire. Mindnyájunk félelme az alkalmatlanságunk, elégtelenségünk. A rendelkezésre álló idő elegendő lehet arra, hogy félelmeinket Isten irgalmasságába elrejtve, az Ő rendelkezésére bocsássuk magunkat. Ilyen módon felfedezhetjük eszköz mivoltunkat és a közösséghez való tartozás erejét. Utóbbi dimenzió azért is fontos, mert az egész nagy vállalkozás másik alappillére, hogy tudjunk együtt dolgozni. Ahogyan az első keresztények tanúságtétele is az volt a világ felé, hogy szerették egymást, éljük ezt megújult elköteleződéssel. Az ilyen közösség védelem, erő, hitelesség, és befogadás.

Végig kell gondolnunk ezen utóbbi feladatot is. Nem a pusztá gesztust, amelyet gyakorolunk majd a missziós héten, hanem a befogadást, mint a misszió folytatását. Azok az emberek, akiket Jézus majd meghív közénk, lelki otthont keresnek, és ezt biztosítanunk kell számukra. Mindazt a szeretetet és türelmet, azt a lelki kísérést és figyelmet, amelyet mi magunk is megkaptunk a belső utunk során Krisztus egyházától, el kell kezdenünk rájuk „pazarolni”, bőkezűen, kitartóan. Nagy feladat, egyedül nem vagyunk rá képesek. A közösség tud ilyen lelki befogadás lenni. „Istenem, adj derűt, hogy el tudjam végezni, amit meg tudok tenni! Adj bátorságot, hogy el tudjam fogadni, azt, amit nem tudok megtenni! Adj bölcsességet, hogy meg tudjam különböztetni ezeket!” (Duval: *Miért oly hosszú az éj?*)

Mindazok nevében, akik már kipróbálták magukat az utcai evangelizálásban, bátorítok minden kedves olvasót, hogy induljon neki ennek a kalandnak! Örömeiket lelik majd mindebben. Mindenki a maga képességei szerint megtalálja a helyét a nagy közös munkában, amely sok váratlan meglepetést hoz — „ad majorem Dei gloriam”, Isten nagyobb dicsőségére!

A misszió és az új evangelizáció

TOMKA FERENC

A misszió és az evangelizáció fogalmának alakulása korunkban

1942-ben született Budapesten. 1965-ben szentelték pappá. Jelenleg a Káposztásmegyeri Szentháromság Plébánia plébánosa, a PPKE Hittudományi Karán és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán tanít.

¹A témával alaposan foglalkozott a Vigília 2006. 2. száma, különösen Német László írása.

A katolikus egyház a legújabb korban több lépésben új és új módon próbálta meghatározni a „martúria”, a „misszió” fogalmát.

Az egyház *hagyományos meghatározása* szerint: a missziós tevékenység vagy terület fogalmkörébe tartoznak azok „a népcsoportok vagy területek, amelyeken Krisztus és az Ő evangéliuma ismeretlen, vagy ahol hiányoznak a beérett keresztény közösségek, amelyek képesek arra, hogy az adott körülmények között megéljék, és más embercsoportoknak is hirdessék a hitet. Ez a helyzetet a *pogányokhoz szóló missziós tevékenységet* igényli” (vö. AG 6; EiE 45–49).¹

Már a II. Vatikáni zsinat, majd az utóbbi évek egyházi nyilatkozatai mind egyértelműbben úgy beszélnek a misszióról, mint ami nem csupán egyes területeken és nem csupán választott személyek által végzendő tevékenység, hanem az egész egyház és minden keresztény feladata. Az egyház missziós küldetésével kapcsolatban két új fogalom jelent meg az egyházi szóhasználatban, amelyek jelzik, hogy lényegi változás történt a szemléletben.

Az 1975-ös püspöki szinódus vezette be az első (a katolikus szóhasználatban) új fogalmat a missziónak, illetve a hit átadásának jelölésére: az „*evangelizációt*”. Következő fejlődési lépésként jelent meg II. János Pál pápa írásaiban és az egyház hivatalos megfogalmazásaiban az „*új evangelizáció*” kifejezés (RM 33). Mindkét fogalmat használjuk, de tartalmuk mélyebb, mint azt a közhasználatú beszéd általában sejtetné, mert a lelkipásztorkodás és a misszió megújult szemléletét kívánják kifejezni.

Az egyház különböző korszakaiban miben látták a hit átadásának, a missziónak útjait?

Ahhoz, hogy az evangelizáció és az új evangelizáció fogalmát, illetve ezeknek a misszióval való kapcsolatát megértsük, fontos megismernünk, miként alakult az egyház felfogása a misszióról, illetve a hit átadásáról.

Melyek a hit átadásának módjai a Szentírásban, illetve az ősegyházban? Az Újszövetségből és az első századok írásaiból kibontakozik a válasz e kérdésre. Az evangelizáció (és misszió) három fő

formáját ismerték: az igehirdetést („hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek” Mk 16,15); az élet tanúságtételét („jöttetek láttán magasztalják Istent” Mt 5,16; 2Kor 2,15) és a közösség tanúságtételét („arról ismerjék meg, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást” Jn 13,34).

A hit továbbadásának három formája

A hit továbbadásának e három formája az első századokban szoros egységet alkotott: az igehirdetés nem szakadt el az élettől; ellenkezőleg, a hirdetést az igehirdető élete és különösen a keresztény közösség tanúságtétele tette hitelessé és hatékonyá.

Az *Apostolok Cselekedetei* három helyen is írja, hogy a hívek száma a keresztény közösség szeretetének láttán növekszik: „A hívek közösségének egy volt a szíve-lelke. Mindenük közös volt. Az egész nép szeretetében álltak. Az Úr pedig napról napra növelte az üdvösségre rendelték számát” (ApCsel 2,44–47; 4,32–33; 5,12–14).

²Diognetuszhoz írt levél
V, 4–13.

A *Diognetuszhoz írt levél* is elmondja, hogy a keresztények tanúságtévő élete az, ami felhívja rájuk a kívülállók figyelmét: „Csofálatos és egyaránt hihetetlennek látszó életformájukkal tűnnek fel: Testben vannak, de nem test szerint élnek. A földön élnek, de országuk a mennyben van. A fennálló törvényeknek engedelmeskednek, de életmódjuk felülmúlja a törvényeket. Mindenkit szeretnek. Ínségben vannak, de mégis sokakat gazdagítanak.”²

A 4. századtól kezdődően (a „népegyház” kialakulásával párhuzamban!) a hit átadásáról való szemléletben eltolódás jött létre. Tért hódított az elképzelés, hogy az Evangélium terjesztése, a pogány népek misszionálása lehetséges az emberi (egyházi, uralkodói) erő és a hatalom eszközei által is.

³Vö. Caesariai
Eusebius: *Vita
Constantini* IV. 24.

Caesariai Eusebius úgy ünnepelte Nagy Konstantint, mint a „kívülállók püspökét”, aki *rendeleteivel* eljuttatja a kereszténységet a pogányokhoz.³ Nagy Károly és más keresztény uralkodók kereszténységre kényszerítették a legyőzött népek vezéreit, s velük együtt népeiket. Hódításaikat, győzelmeiket a korabeli egyházi vezetők is keresztény tettnek minősítették. Alcuin — aki ugyan a keresztység előtt a megtértek alapos felkészítését kívánta — ünnepelte Nagy Károlynak az avarok feletti győzelmét, mert ezáltal a „regnum christianitatis”, a kereszténység birodalma terjed. Ugyanezzel a szemlélettel találkozunk a felfedezések korában, amikor a *spanyol gyarmatosítás* azzal akarta szentesíteni sokszor embertelen tetteit, hogy a kereszténység terjesztését szolgálja.

A hit hirdetése mint „ismeretközlés”

⁴Vö. Alszeghy Z.,
Szolgálat 37, 6.

A késő középkorban, majd az újkorban, amikor az egyház elvesztette világi hatalmát, a hit hirdetése és átadása az egyház köztudatában — ahogyan P. Alszeghy jellemzi a helyzetet — „elsősorban ismeretközlést jelentett. Isten igazságokat közölt, mondták, és Jézus küldetést adott apostolainak, hogy hirdessék ezeket az ismereteket a világnak”.⁴

Ez a szemlélet, bár „szellemibb”, mint az előző, továbbra is csak emberi erőre támaszkodik — az ész erejére —, és általa reméli az Evangéliumot terjeszteni. E szemlélet alapján a hit to-

Az „igazság” kérdésessé válása

vábadásának és a misszióknak munkásai csak teológiailag képzett emberek, szinte kizárólag a papok vagy szerzetesek lehetnek.

E szemlélet kialakulását a nyugati világban nagymértékben magyarázzák az ellenreformáció, majd az úgynevezett felvilágosodás korának elméleti vitái, illetve a múlt század intellektualista beállítottsága. Az újabb korban azonban maga az „igazság” fogalma vált kérdésessé. Korunkban beszélünk a szó devalválódásáról. A mai ember általában képtelen mérlegelni a reá záporozó sokféle és gyakran ellentmondó ideológiákat. Ez a helyzet tarthatatlanná tette azt a véleményt, amely szerint az elméleti meggyőzés a hit továbbadásának legfontosabb útja.

Az eddig bevett lelkipásztori-, missziós-, hitet-átadó elképzelések krízisével párhuzamban, a zsinat és az egyházi megújulások új látásmódjából fakadóan születtek meg az „evangelizáció”, majd az „új evangelizáció” fogalmai. Ezek tehát nem csupán új kifejezések (a régi tartalommal), hanem olyan fogalmak, amelyek a lelkipásztorkodás és a misszió lényegileg átalakult, új szemléletét, a *paradigmaváltást* szeretnék hangsúlyozni.

Az evangelizáció fogalma

Az „euangelizzo” szó az Újszövetségben több mint negyvenszer szerepel, de a katolikus egyház a 70-es évekig nem alkalmazta e kifejezést. Használt rokon fogalmakat, mint igehirdetés, misszionálás, hitehirdetés, hitoktatás. Protestáns egyházakban vagy kisegyházakban használják az evangelizálás szót, s általában igehirdetést értenek alatta. A katolikus egyház mai szóhasználatában az evangelizáció valami újat jelent.⁵

Az *Evangelii Nuntianti* így ír a fogalom kialakulásáról: Az egyház küldetése, hogy adja tovább a hitet, hirdesse az Igét, kereszteljen, szentségeket szolgáltatson ki, szolgálja a felebarátot, a szegényeket. „Mindezek utak vagy eszközök az evangélium továbbadására, és részei az evangelizációnak... Némelyikük azonban olyan nagy jelentőségre tett szert, hogy hajlandók voltunk azonostani azt az evangelizációval.” Egyes ilyen eszközök előtérbe kerülése által az a benyomás alakult ki, mintha az evangelizáció csupán papi-lelkipásztori tevékenység volna. Ez a látásmód téves, az evangelizáció „elszegényítése és megcsonkítása” (EN, 18, 21–23, 28). Az evangelizáció nem egy részfeladat (nem csak igehirdetés), nem is csak papi-lelkipásztori tevékenység. Ellenkezőleg: „azonos az egyház (teljes) küldetésével”, amelynek minden keresztény részese. Beletartozik a hit továbbadásának minden formája.

Az evangelizáció ma általában nem is az igehirdetéssel, hanem az egyház élő tagjainak és élő közösségeinek tanúságtételével kezdődik (EN 21, 41), s csupán ezt követi az igehirdetés, amely csak akkor hatékony, ha a tanúságtételre épít (EN 41). Következőleg az evangelizáció hordozója minden hívő, minden közös-

⁵A fogalmat bevezette VI. Pálnak, a III. Püspöki Szinódus témáját összefoglaló, *Evangelii Nuntianti* című apostoli buzdítása (1975), majd tovább bontották a hitoktatással (*Catechesi Tradendae* 1979), a családdal (*Familiáris Consortio* 1980), a világi hívek küldetésével (*Christifideles Laici* 1988) foglalkozó szinódusok, és az azokat összefoglaló dokumentumok; 1997-ben a *Katekézis Általános Direktóriuma*; 2000-ben II. János Pál pápának az ezredfordulóra írt *Novo Millennio Ineunte* című apostoli levele, 2003-ban az *Ecclesia in Europa* című apostoli buzdítása, végül XVI. Benedek pápa első, *Deus Caritas Est* című enciklikája.

**Az igehirdetés mint
meghívás**

ség: aki, illetve amely élő módon részt vesz a krisztusi életben, az egyház építésében (EN 21).

Az új fogalommal kapcsolatos dokumentumok aláhúzzák, hogy az igehirdetés sem csak ismeretközlés, amint a szentség kiszolgáltatása sem csupán egy isteni, „hatékony jel” közlése, hanem

- meghívás a Krisztusnak átadott életre, a *megtérésre*;
- meghívás a krisztusi közösségbe lépésre, s annak építésére;
- később meghívás a *missziós küldetésre* (vö. EN 18–24; EiE 23–42).

Az evangelizáció célja tehát nem kevesebb, mint hogy elvezessen a Krisztussal egyesült, róla tanúságot tevő (missziós lelkületű) életre, és elvezessen az egyházba, a krisztusi közösségbe. „Nem elég, hogy az igazságot és a kegyelmet az igehirdetéssel és a szentségek kiszolgáltatásával fölkínálják — jelenti ki az *Ecclesia in Europa* című apostoli levél is —; szükséges, hogy azok, akikhez ezek szólnak, a konkrét körülmények közepette be is fogadják és meg is éljék (a kapott kegyelmeket) mint egyes keresztények és az egyházi közösségek tagjai.” (EiE 49).

Az „új” evangelizáció fogalma

A hit átadásával kapcsolatos új fogalmak és új szemlélet bevezetésének szükségességét a megváltozott társadalmi és egyházi helyzet okozta. Az evangelizáció fogalmát létrehozó szempontok mellett másik jelenség is új kihívást jelentett a hiterjesztés és -átadás szempontjából. A nyugati országokban az úgynevezett népegyház (azaz a társadalommal szorosan összefonódott kereszténység) szétesése következtében egy új típusú lelkipásztori „terület” és feladatkör keletkezett.

Redemptoris Missio

A *Redemptoris Missio* című enciklika így beszél erről: „Sok régóta keresztény országban, s olykor még a fiatalabb egyházakban is, létezik egy helyzet, amelyben a megkereszteltek egész csoportja elvesztette a hit eleven érzékét, vagy már nem is vallja magát az egyház tagjának, mert életükben eltávolodtak Krisztustól és az Evangéliumtól. Ez a helyzet új evangelizációt igényel” (RM 33). E területeken „a hívek hagyományos lelki gondozása, az új evangelizáció és a kimondottan missziós tevékenység közötti határokat nem lehet egyértelműen megvonni. Mindegyik hat a másikra, ösztönzi és segíti azt.” (RM 33; KÁD 58–59)

⁶Vö. RM 33; CL 34;
DpPMV 35; TMA 20,
45; KÁD 58. stb.

II. János Pál pápa és az újabb egyházi dokumentumok leggyakrabban az „új evangelizáció” kifejezést használják.⁶ A fogalmat magyarázva teológiai írások is általában csak annyit szoktak mondani, amennyit a fenti idézet mond. A fogalom azonban ennél lényegesen gazdagabb tartalommal rendelkezik, amely sokkal általánosabb mondanivalóval bír az egész lelkipásztorokodás és a misszió számára. Az új evangelizáció nem a régi lelkipásztorokodás odaadóbb formáját jelenti, nem is csupán újra-evangelizá-

lást! Amennyiben II. János Pál szót „újra-evangelizálásról” is — ami valóban az „elveszettek” visszaszerzését jelenti —, ilyenkor is az „új evangelizáció” új fogalmának megfelelően értette ezt. A II. János Pál által bevezetett fogalmat a pápa írásainak, beszédeinek tükrében érthetjük meg a maga teljességében.

Mi a különbség az evangelizáció és az „új evangelizáció” között?

Vajon van lényegi különbség az „evangelizáció” és az „új evangelizáció” fogalma között? A két kifejezés alapvetően rokon. Az „új evangelizáció” kifejezéssel II. János Pál pápa újra és még határozottabban be szeretné kiáltani az egyházba azt, amit a 3. általános Püspöki Szinódus és VI. Pál az *Evangelii Nuntiandi*-ben az „evangelizáció” fogalmával már hangsúlyozni kívánt, hogy a lelkipásztorkodás nem lelkipásztori akciók kérdése, hanem a *Krisztusnak átadott élet* gyümölcse és függvénye.

Mégis — miközben alapjaiban mindkettő ugyanazt állítja — jelentős alakulást figyelhetünk meg az *Evangelii Nuntiandi* és II. János Pál pápa írásai között (amelyekben az új evangelizáció fogalom megjelenik).

Az *Evangelii Nuntiandi* leghangsúlyosabb kifejezése a „tanúságtétel” volt. Amikor az evangelizáció három fő útjáról — a személyes példáról, az igehirdetésről és a krisztusi közösség szerepéről — szól (EN IV. rész), mindegyikkel kapcsolatban aláhúzza, hogy elsődleges szerepe van a tanúságtételnek.

A tanúságtétel jelentősége

A tanúságtétel az evangelizáció legfontosabb és első lépése. „A mai embert inkább érdeklik a tanúk, mint a tanítók, és ha mégis hallgat a tanítókra, azért teszi, mert ők egyben tanúk is” — mondta az EN (41). Az élet tanúságára mindig szükség volt, de soha annyira, mint a „posztmodern” korban. Amikor az ember szkeptikussá válik az „egyetlen igazsággal” szemben, nem győzheti meg őt a szó, csak az élet, a keresztényekből és közösségeikből sugárzó öröm (EN 22).

„Az evangélium hirdetésének legfőbb útja a tanúságtétel: Íme itt és itt él egy keresztény vagy valamely keresztény csoport az emberek nagyobb közösségében. Látni rajtuk, hogy mindenkit megérintenek, mindenkivel jó viszonyban vannak... Hitük egyszerű és spontán módon kisugárzik a közéletre, kisugárzik másokra reményük is, amellyel olyasmiben remélnek, amit nem lehet látni, de még csak elképzelni sem. Akik őket látják, önkéntelenül megkérdezik maguktól: Az életnek erre a tanúságtételére minden keresztény meg van hívva”, a világban való tanúságtétel elsősorban a világiak feladata (EN 21).

Már az EN is kívánt beszélni az evangelizáció „misztikájáról”: a tanúságtétel titkát nem az emberi erőlködésben és az alkalmazott „módszerekben” látta, hanem az isteni kegyelem működésében. Az új evangelizáció fogalmát használva azonban II. János Pál az eddigiéknél sokkal egyértelműbben hangsúlyozta a lelki-

pásztorkodás *misztikus, szakramentális* voltát: azaz hogy a szó, a személyes példa, a közösség akkor hatékony, ha *Isten jelenlétének jele és közvetítője*.

Az evangelizáció szakramentális jellege

Szükséges ezt újra aláhúzni? Vajon nem nyilvánvaló-e Isten elsősége? II. János Pál nyilatkozatai és Ratzinger bíboros, illetve a mai pápa írásai is megállapítják: sok lelkipásztor, teológus és sok keresztény, bár elméletben hirdeti Isten elsőségét, gyakorlatukból mégis úgy tűnik, az aktivitást vagy a teológiai „okosságot” fontosabbnak tartják, mint Isten működését. II. János Pál pápának ki kell jelentenie: „Jézus Krisztus európai egyházainkat *meztérítésre* hívja, hogy az Ő erejéből a remény hordozóivá lehessenek az emberiség számára” (EiE 23).

XVI. Benedek pápa bíboros korában írt tanulmányaiban többször leírta, hogy korunk egyházának igazi kérdése, az „Isten-kriszizis”.⁷ „A kereszténység kihalásra volna ítélve, ha nem tapasztalnánk meg valamit egy olyan elmélyülésből, amelyben a hit a személy mélyére hatol. *A puszta akció és intellektuális konstrukció nem elég.*” „Olyan emberekre van szükségünk, akiket a kereszténység belülről fogott meg. *Az egyház igazi megújítói mindig a szentek voltak.*”⁸

⁷Vö. Joseph Ratzinger: *L'ecceologia della Costituzione „Lumen gentium”*. Nuova Umantità, 2000/3–4, 384.; *Beszélgetés a hitről*. Vigilia, Budapest, 1990. 39, 47.; *A föld sója*. Szent István Társulat, 1997, 217–220.

⁸Joseph Ratzinger: *A föld sója* 217, 219, 220.

Krisztusi közösségek

⁹A józan ész érveit sorolja fel például Ratzinger bíboros a közösségek pótolhatatlan fontossága mellett: *A föld sója* 208, 215–16.

Az új evangelizáció szemlélete tehát a korábbiaknál határozottabban hangsúlyozza Isten elsőségét az egyházban; illetve az egyházi-, a keresztény-, a lelkipásztori cselekvés és a misszió-evangelizáció *szakramentalitásáról* beszél. Ennek megfelelően mindenek elé teszi az Istennel való kapcsolat elmélyítését az egyház lelkipásztori és missziós tervében (NMI 29–41).

Végül az „új evangelizáció” fogalmának másik döntő újdonsága, hogy teljes *elsőséget ad a krisztusi közösség létrehozásának*. Nemcsak a józan szociológiai-pasztorális belátás miatt,⁹ hanem ezen túl, Krisztus szakramentális alapítására hivatkozva: hiszen Ő mondta, hogy ahol ketten vagy hárman összejönnek a nevében, Ő ott lesz (Mt 18,20); és a világ arról fogja megismerni Istent (ez lesz tehát a legnagyobb misszió), ha övéi szeretik egymást (vö. Jn 13,34; 17,21). II. János Pál figyelmeztet, hogy „*ne áltassuk magunkat*”, a kölcsönös, krisztusi szeretetben élő közösségnek olyanira elsődleges szerepe van a misszióban, az új evangelizációban, hogy „*e nélkül a lelkipásztorkodás és a misszió (egyéb) eszközei nem sokat érnek*. Lélek nélküli struktúrákká válnának”: inkább „a lelkipásztorkodás álarcaivá, semmint kifejezésének és növekedésének útjává” (NMI 43).

Európa új evangelizációjának, új misszionálásának keresnie kell a korszerű eszközöket, amelyekkel a mai embert megszólíthatja. De minden út kiindulását és végpontját (és az idézett pápák gondolatait is) Jézus szavai foglalják össze. „Aki bennem marad, az bő termést hoz... Nélkülem semmit nem tehettek” (Jn 15,5); illetve: „Arról tudják majd meg rólatok, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt” (Jn 13,35).

LACKFI JÁNOS

Újévi koncert

Egy koncerten, ugye,
 Zavaró a sok krákogás,
 Prüszkölés, orrfúvogatás,
 Épp a legszebb melódia
 Közepébe durrant bele
 Egy-egy ilyen
 Kétlábon járó (ülő) náthazsák.
 Maradt volna odahaza,
 Rádión hallgatni a
 Mások által teleprüsszögött,
 Köhögött koncertet.
 Hangradír kellene,
 Eltüntetni vele
 A felesleges hancikat,
 Bacilusmentesíteni,
 Fertőtleníteni
 Azt, ami
 Laboratóriumi
 Tiszta zene.
 S ha még mindig hallatszana
 A húrok percegése,
 A zenészek lélegzete,
 Kiszűrni azt is,
 Maradna a
 Szabadon áramló muzsika,
 Steril patak,
 Melyben szálkamentesen siklanak
 A filézett halak.

Karácsonyi leheletek

A hópelyhek
 mint vezénylő kezek,
 megannyi leejtett

*cifra ékezet.
Leheljek,
ne leheljek
a levegőbe gomolygó tejüveg
lényeket,
kiket rögtön felejték?*

*Ők a legnagyobb hadsereg,
mindig újak születnek
az elesettek
helyett.*

*Kóválygó pelyhek
vezényelte ütemre
lépdetek
élén seregemnek,
lehelgetek
újabb hömpölygő testeket.*

VÖRÖS ISTVÁN

Saját Tao

26

*Megszületni a legnehezebb,
meghalni a legkönnyebb.
Nem mozdulni: erő kell.
Hogy élünk: folyamatos ünnep.*

*A bölcs könyveket pakol,
néha beléjük lapoz.
Az utcán embernek ad
szállást egy nagyobb doboz.*

*Előtte a koldulócsésze,
benzingőzben meditál,
hordozza születését,
de nincs hátán a könnyű halál.*

27

*Utánozni csak a legeredetibb ember képes,
a hebegő-habogó nem biztos, hogy buta,*

*a gép nem tudja azt, amire használják.
A levegőre kötött csomó nem bomlik ki soha.*

*A szent, a bölcs, az őrült
megmerül irigységükben,
ezt adja nekik:
hogy olyanok lehetnének, mint ők,
a megfontoltak, úgy képzelik.*

*Tanulni tőlük,
a példájukat követni
azért nem jelenti
azt, hogy nem mi vagyunk a megrendelőjük,
világunk színes rakétáit a levegőbe lőjük,
lássák!
Nem nekünk kell meghatódni tőlük.
Ha a szent, a bölcs, az őrült
ezt elhiszi: hiba.
Ha letagadja: válság.*

28

*Vedd észre, hogy férfi vagy,
ha a benned lakó nőt észreveszed,
és tisztaságot adsz másoknak,
akár egy szellőző.
Vedd észre, hogy szellőző vagy
az ég s a föld között,
rajtad jár keresztül fiatalság és öregség.*

*Vedd észre a dicsőséget,
ha a benned lakó kudarcot észreveszed,
és nyugalmat adsz másoknak,
akár egy utcai énekes.
Vedd észre, hogy a föld
s a föld között énekelsz,
rajtad jár keresztül gyerekkor és haldoklás.*

*Vedd észre a ragyogást,
ha a benned lakó sötétet észreveszed,
és derűt adsz másoknak,
akár az örökké kinevetettek.
Vedd észre, hogy te vagy
a levegő s a víz nevetése,
rajtad jár keresztül teremtés és halál.*

*Olyan vagy, mint egy
égig érő fa, melynek
gyökerei nem érnek le a talajig,
mint egy tornádótölcsér,
mely mellényúl a földnek.
Az önuralomhoz
nincs szükség rendőrrre.*

29

*A világ átformálható,
mondod, de mozdulni
se tudsz a mondat súlya alatt.*

*A világ átformálható,
mondjátok, de mozdulni
se tudtok egymás akaratától.*

*A világ átformálható,
mondják nektek,
és mozdulni fogtok
egy közös akaratától.*

*A világ átformálható,
mondja a közös akarat,
és mozdulni se tud
a ti gyengeségetektől.*

*A világ átformálható,
mondja a világ,
és szeretne nem mozdulni.*

Park egy távoli kontinensen

HALMAI TAMÁS

Vörös István Teoréma című verséről

„Mind a halál, mind az élet a nyelv hatalmában van, és a miképpen kiki szeret azzal élni, úgy eszi annak gyümölcsét.”

Példabeszédek 18,21

„Minden út húsból van.”

Edmond Jabès

1975-ben született Pécsen. Egyetemi tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem magyar szakán végezte. Jelenleg Komlón, a Nagy László Gimnáziumban magyartanár. Legutóbbi írását 2007. 1. számunkban közöltük.

Vörös István költőként és irodalmárként is legtermékenyebb szerzőink közé tartozik. Egyensúlyosan jelentékeny lírája számos fontos darabbal járult már hozzá kortárs költészetünk vonzó sokszínűségéhez. Alább elemzendő verse *A darázs tanításai* című kötetében (Pécs, Jelenkor [„Élő Irodalom”], 2000) volt olvasható.

Teoréma

*Mi is az a költészet? Gyorsan megmondom neked, mielőtt rosszul leszel a kérdéstől.
Park egy távoli kontinensen.
Kell autópálya is a közelbe, hogy zavarjon. Kell egy fekete kastély üresen, lenejlonozott bútorokkal, hogy oda betérhess fázni. Várj, még nem tudsz mindent.
A költészet az, hogy ott kell élned, termoszsal, elemózsiás dobozzal babrálva minden nap. Sétálni mész tehát a parkba, és a forrásokat számolod. Bokáig süllyedsz a csak felszínén fagyott mocsárba, a jég alatt apró halakat figyelsz meg.
Ez lenne tehát, kérdezhetnéd.
Ez sem. Az, hogy nem leszel itt, hogy most se vagy itt.*

*A kapcsolat a meg nem
születettekkel. Nem az abortáltak
rózsaszín népével, velük, akik
meg sem foganhattak. Két
hónap alatt is történhet valami
fontos. Egy meteort képzeld,
mely a földre szeretne becsapódni.
Ez lenne hát a költészet?
Nem, ez a szerelem.*

A mű verstanilag szabadversnek mondható, nyelvezetére az élő-beszédszerűség jellemző. A 31 rímtelen sor astrofikus szerkezetben, enjambement-okkal is sűrűn élve kelti a rögtönző, a nem-művészi beszéd képzetét.

A(z olvasót?) megszólító beszédmód és a kérdés-felelet retorika révén előálló dialogikus beszédhelyzet sajátossága, hogy voltaképpen a megszólított helyett is a vers alánya beszél. Ami egyszerre közvetíti azt a belátást, hogy a szöveget (bármilyen szöveget) mindig az én uralja-alakítja, valamint, hogy a szöveg (a vers, a nyelv) csak az én-t alakíthatja-uralhatja *viszont*.

A vers által — szép lírai álparadoxonnal — a költészet beszél a költészet meghatározhatatlanságáról. (A meg-határozhatatlanság, a de-finiálhatatlanság itt azt is jelenti: ami meghatározhatatlan, az behatárolhatatlan, határok közé nem szorítható, azaz hártatlan, vagy legalább határai be nem láthatók...) Ez egyrészt ars poetica-jelleget kölcsönöz a szövegnek; másrészt a posztmodern irodalmiság önreflexív hajlandósága s önreferens hajlama is megmutatkozik benne (amely hajlamra, hajlandóságra a *Teoréma*, pusztá létével, egyúttal reflektál is!).

A folytonos helyesbítésekkel elbizonytalanított definíciós kísérellet értelmében a költészet titokzatosan távoli („távoli kontinens”, „fekete kastély”), de bensőségesen rendezett („Park”); nem az idill biztosító („Kell autópálya is a közelbe, / hogy zavarjon.”), nem is a tökéletesség ígérete („kastély üresen”, „betérhess fázni”), mégis kényszerítő erővel bír („ott / kell élned”), s megismerésre csábít („Sétálni / méz tehát a parkba, és a / forrásokat számolod.”, „a jég alatt / apró halakat figyelsz meg”); nem mentesít látszat és lényeg kettősségének csapdájától („Bokáig / süllyedsz a csak felszínén / fagyott mocsárba”), ugyanakkor létbölcseleti vonatkozással képes ráeszméltetni a saját hely, a saját lét, a *saját én* kontúrtalan rejtelmességére, a van és a nincs viszonyának bonyolultságára („Az, hogy nem leszel / itt, hogy most se vagy itt. / A kapcsolat a meg nem / születettekkel. Nem az abortáltak / rózsaszín népével, velük, akik / meg sem foganhattak. Két / hónap alatt is történhet valami / fontos.”).

Helyesbítés, elbizonytalanítás és kísérelt; titokzatosság és rendezettség, távoliség és bensőségesség; az idill és a tökéletesség

kétségek közt tartása; megismerésre kényszerítő hívás, *elhívás*; látszat és lényeg, van és nincs problematizálása; a személyesség és a személytelenség kockára tévése egyazon versnyelvi műveltségben: azt érezhetjük, hogy amit Vörös műve a költészetéről állít, azt — mint költészeti alkotás — saját nyelvi magatartásával maga is megvalósítja, maga is színre viszi.

A definíciós sorozat utolsó eleme kozmikus távlatba helyezi, végsőképp fokozza a költészet mivoltára/mibenlétére irányuló kérdést: „Egy meteort képzeld, / mely a földre szeretne becsapódni.” E hiperbolikus képre következően szükségszerűen kap minden előzőnél nagyobb nyomatékot a tartalmi váratlanság poétikájára építő válasz, a vers zárata: „Ez lenne hát a költészet? / Nem, ez a szerelem.” (E megoldás Elizabeth Barrett-Browning *Portugál szonettek* című verssorozatának első darabját juttathatja az intertextusok esztétikáján iskolázott befogadó eszébe. Ennek utolsó sorai így szólnak: „...S tudtam, egyre jár / Nyomomban egy misztikus Idegen / S hajamnál fogva hátra ránt-cibál: / »Szólj, ki vagyok?« — s én halkán felelem / Zord zengésű szavára: »A Halál.« / S ezüst hang cseng rá: »Nem. A Szerelem.«” [Kardos László fordítása.] S ha ehhez hozzávinnénk, hogy a *Teoréma* jelölő előtagján az „isten, isteni” jelentés érthető át, az értelmezés köreit — költészet, szerelem, halál és Isten fogalmi mentén — végképp *beláthatatlanná* tágíthatnánk. Amit egy következő elemzés talán meg is tesz majd...) A költészet definiálásának kudarcra rögzül e ponton? Vagy költészet és szerelem egylényegűségére ismer rá a költemény beszélője? Esetleg azt mondják e szavak: a költészethez (a műhöz, a művészethez, az *esztétikai léthez*) a szerelmen (a szenvedélyes ön-átadás transzcendens káprázatú teljességén) át vezet út — melynek azonban a vers nem ér, nem érhet a végére? Hanem mintegy az olvasóra bízva a célhoz érés módszertanát? Tudva (s ekképp tolmácsolva e tudást), hogy *csak személyes utak léteznek?*

Csupán annyi bizonyos: a vers *demonstrált* látásmódja szerint költészet és szerelem (a szerelem nyelve és a nyelv költészete) egymást értelmezik, egymás felől értelmezhetők s egymáshoz viszonyítva értelmesek. Közös és kölcsönös definiálhatatlanságuk — legalábbis a ráció és a logika szintjén (lásd a vers címét!) — alapvető tapasztalat, egyszersmind idealisztikus alapvetés.

Akárha két szembefordított tükör *között* állna az olvasó — a költészetben a szerelmet, a szerelemben a költészetet láthatja tükröződni; s mindkettőben: magát.

FECSCKE CSABA

Az öregkor küszöbén

*két kopott szem mit nézel hova
látsz nem érdemes messzire
bár kacskaringós út visz haza
közel már kincseim vagy bűneim
hozom mint vad lenyűzött bundáját
vonszolom árnyékomat mit ma abbahagyok
holnap folytathatom-e
abbahagyom vagy abbahagy
mire van ami nem jó semmire
helyemben vajon mindig én vagyok
idegesítő a bamba agy sötét
zugában éhenkórász öröm nyafog
bőröm kinőtt ruhaként lötyög testemen
érezem ahogy lassan korhadok*

Az a cél

*sorsról levált arcok
emlékezet néma avara*

*a részvétellel rád tekintő szem
alagút földerengő vége
remény
hogyan odaérsz ahová igyekszel
hogyan ahol éppen ott vagy
és aki vagy
az a cél*

A szerelmes Dante

1976-ban született Pakson. Jelenleg a PPKE BTK Esztétika tanszékének oktatója. Legutóbbi írását 2007. 1. számunkban közzöltük.

¹Babits Mihály fordításában: „Nagyon merővé vál szemed, s merésszé!” (*Purgatórium* 32, 9.)

²Babits Mihály fordítása szerint: „S én megfordultam, ahogy ő kívánta” (*Paradicsom* 22, 22.). Az olasz eredetiben a látáson van a hangsúly.

A *Purgatórium* utolsó előtti énekében Dante, sok megpróbáltatás után, a földi Paradicsom kimondhatatlan szépségű kertjében bohyong. Vergiliusz, ki nem méltó e hely szentségéhez, már továtűnt, helyette új kalauzok érkeztek, csupa csinos, üdvös szépség, közöttük a régi, de újonnan fellelt égi kedves, Beatrice: ő vezeti a minden poklot megjárt vándort a legfőbb titok felé, ő készíti fel a szent Összhang megpillantására, Isten színelátására. Dante izgatottan várja a fejleményeket, Beatrice vigyázó szerelemmel vezeti kedvesét. Az isteni titok birodalmának a kellős közepén azonban, mikor szemügyre veheti azt, amit halandó ember csak a legkülönlegesebb kegyelem által láthat, a költő egyáltalán nem az isteni csodákra figyel: fáradhatatlanul és kizárólag a kis firenzei nő, Beatrice látásában vész el! Úgy issza magába évek óta nem látott kedvesét, hogy minden ereje elhagyja őt, érzékei kihunynak, egész lénye látássá alakul át, Beatrice látásává. Ki tudja, meddig gyönyörködne tovább Beatrice alakjában, ha az üdvözültek hangja fel nem csattanana az égiekhez méltatlan cselekedet láttán: „Troppo fiso!” — hallja Dante ijedten a megrovó hangot,¹ és immár maga is igyekszik Istenre emelni tekintetét, Beatrice eszeveszett bámulása helyett. Ugyanez a helyzet azonban még többször is megismétlődik. A *Paradicsom* huszonkettedik énekben például újra Beatricének kell rászólnia kedvesére, hogy figyeljen már másra is, ne csak az ő szent mosolyára. Dante nem szól, aláveti magát szerelmese parancsának, *come a lei piacque li occhi ritornai*,² de szinte halljuk Az új élet szavait, amelyekkel a költő, mikor először pillantotta meg a boldogító Beatricét, kimondta minden valódi szerelem első mondatát: „Íme a nálam erősebb isten, aki eljött, hogy uralkodjék fölöttem.”

A tekintet irányulása a szeretet helyes irányának a problémáját veti fel, és nehéz volna figyelmen kívül hagyni a *Színjátékok* alapjaiban átjáró roppant diszharmoniót, ami a látás és a szeretés igazságának dilemmájából fakad. Szent Ágoston szerint a szerelemben mindig hárman vannak: aki szeret, akit szeretnek és a szeretet maga. Hogyha pedig, ahogy a Biblia tanítja, Isten nem más, mint a szeretet, azáltal akár tudnak róla, akár nem, a mindenség tör be az egymást akaró véges lények közé, megzavarva öntudatlan légyottjukat. Hippo püspöke és a legtöbb középkori misztikus számára a szeretet irányának a problémája innentől fogva nagyon egyszerű: a szerelmeseknek el kell fordítani tekintetüket egymásról, és meg kell emelni szívüket Isten felé. Aki Istennél bárkit, bármit jobban szeret, az — mondja Ágoston — Istent csalja meg. De lehet-e, szabad-e szeretni a szeretetet magát? Dante műve tulajdonképpen ezen a ponton kezdődik, amennyi-

ben a költő, szerelmes férfiként, ebbe a számára hol túl könnyűnek, hol túlságosan nehéznek tűnő misztikus megoldásba egész egyszerűen nem egyezik bele. A versfolyamában saját elidegeníthetetlen férfitárával szembesülő költő a vágyódás kitüntetett alanyaként fogja fel magát, aki többet akar, mint semleges teóriát, személytelen igazságot, lényegfeletti Istent. Szerelmes viszonyt, tapasztalást követel, ami elhiteti vele, hogy igaz az igaz, és legitimálja Istent kereső sorsát. Merre irányuljon a szerető tekintet? Ki adjon irányt a szerelemnek? Kit kell szeretni? Lehet-e szeretni mást, mint a Szeretetet? Ezek a kérdések adják Dante művének alapját, ezért indul útnak a *Commediában*. Danténak persze már akkor van válasza a szerelem konkrét tárgyát és irányát illető kérdésre, amikor belép a Pokol kapuján, hiszen bevalottan Beatricéhez tart és nem Istenhez. Beatrice híve ő, mondja róla még az égi szépek kórusa is, Beatricéért indult neki a fáradtságos útnak: »Fordulj hivedhez, fordulj szent szemeddel / ó Beatrice!« — szólta a dal —, Ki annyi / lépést tett, míg im Hozzád érkezett el!» (*Purgatórium* 31, 132–5. Babits Mihály fordítása) Ám a *Komédia* évszázados tanulsága éppen az, hogy a költő mi módon tanulja el — vonakodva — szerelmétől, Beatricétől az isteni szerelmet, és hogyan adja át Beatrice, a misztikus elméletnek igazat szolgáltatva, a maga helyét s a maga szerelmét, Dantét, szerelme jeléül, Istennek.

A szerelem nagyszasszonyával, Beatricével előbb, a való életben, Firenze utcáin, majd pedig a méltán isteninek nevezett műben a *Purgatórium* hegyének legtetetjén, a földi paradicsomban találkozik Dante. Virágfelhőben érkezik az Asszony, az angyalok kezéből fel-lehulló tengernyi virág és a csodálatos körmenet el-elfedi bájos arcát, szent mosolyát. Dante még nem látja szemeivel Beatrice arcát, nem tudja, nem meri elhinni, hogy ő az, de már újra érzi a nagy erőt, amely magával ragadta fiatalon, és egész testében beleremeg a gyönyörűségbe. Most aztán forr és hullámszik az egész lélek — mondaná Szókratész —, a vágy mintegy bennszorulva lüktet, mint az ütőerek, úgyhogy az egész lélek magánkívül van gyötrelmében, de a szépre emlékezve örvendezik is. Dante a meghökkenés (*stupor*), a remegés (*tremando*), a félelem (*paura*), a lesújtottság (*affranto*) szavait használja állapotának leírására, és Vergiliuszhoz fordulna, benne támaszkodna meg, hogy össze ne essék a hihetetlen gyönyör súlya alatt, de *Virgilio dolcissimo padre* nyomtalanul eltűnt, a látvány rá már nem tartozik. Egyedül marad Dante bolond gyönyörével, aléltóságából az támasztja fel, hogy — az egész mű folyamán először és utoljára — saját nevét hallja, amint égi szólam hívja és szólítja fel, hogy szedje össze magát az előtte levő útra. Aztán Beatrice is bemutatkozik, akit a költő előre megismert a szív belső lüktetéséről, mely közelségének örült, s a két név, Dante és Beatrice mintegy jelképesen összecseng, egyetlenegyszer, a *Színjáték* angyali szépségű szövegében.

A körmenet csúcsaként megérkező égi hölgynek meg kell neveznie magát, mert a túlvilági randevúra Beatrice úgy érkezik, hogy arcát fátyol takarja el. Ennek részint az az oka, hogy a földi szépségekhez szokott Dante szeme előtt csak fokozatosan tárhatja fel magát az égi tünemény. A fátyol említése által azonban a költő egy korábbi találkozásra is utal, amikor az első asszonnyal, Évával ismerkedhetett meg, és akiről a *Színjáték* szövegében azt olvashatjuk, „hogy mikor minden, földön és mennyben / engedelmes volt: maga, ujdón asszony, / nem tűrte fátylát illő türelemben.” (*Purgatórium* 29, 25–29), aki tehát akkor, amikor ég és föld engedelmeskedett az isteni parancsnak, ellentmondott annak, és nem volt hajlandó elfátyolozni az arcát. Talán arra az antik bölcsek által hangoztatott kijelentésre utal itt Dante, miszerint a természet szeret rejtekezni, és ezt gondolja tovább az emberi lét felől. Ha ugyanis, ahogyan a középkori realizmus gondolta, minden létező egy-egy betű abban a könyvben, amit Isten ír, akkor olvasni a világot annyit tesz, mint azt a láthatatlan értelmet fürkészní, amit a látható dolgok rejtnek. Létezni annyi, mint bírni egy titokkal, egyfajta hátországgal, magasabb hazával, amit megoszthatunk, és amire egész létünk által akarva-akaratlanul utalunk. Éva bűne, az engedelmesség hiánya ebből a szempontból nem is egy pusztá etikai vétség, az engedetlenség bűne, hanem az őt meghaladó titok semmivé tétele, az, hogy úgy tesz, mintha létében nem volna más, mint önmaga. Az egyedi létező radikális — nominalista — valóságosságát hirdetve, kiszolgáltatja önmagát önmagának, és ezzel kiszolgáltatja az őt akaró férfit az érzéki valóságnak.

Az a nő, aki, mint Éva, nem védi arcát, mert nincs mit védenie, voltaképpen ledobja magáról Isten képét, mint egy fölösleges ruhadarabot, ami eltakarja pompás bájait, és elbűvölő önmagát kínálja fel a férfinak. A végességbe ránt, mert megtagadja azt, hogy léte révén magasabb világra utaljon. Azt akarja, hogy a férfi önmagáért szeresse, csinos combjaiért, háziasságáért, bűneiért, szeszélyeiért. Testének minden íze azt kiáltja: „Engem láss, engem szeress!”. Titoktalanítja a létezését. Beatrice, ki az első pillanattól óvja lénye féktelen ragyogásától szerelmét, Éva ellentétpárja: elfátyolozva érkezik Dante elé, egy titkokkal teli, gazdag világot sejtetve, ami nem ő, de amit ő nyit meg. Új életre hívja kedvesét, melyre méltónak találtatott. Szimbolikus értelemben is Dante elvakulásától próbálja tehát megóvni *magukat*, és Beatrice titokkal teli megjelenésére Dante válasza valóban nem az lesz, hogy nézésével birtokba veszi, bekebelezi az előtte álló nőt, hanem az, hogy tekintetét a földre szegezi. Ez a szerelem első próbája, a tekintet alázata; az igaz szerelmes többre ügyel, mint amit szemeivel lát, mert többre hivatott. Amikor a másokra néz, tekintetével nem a nő húsába mar, megsebezve őt, hanem társért sóhajt annak a titoknak a megőrzéséhez, amit ő is magá-

ban hord. El- és felismeri szerelme véges lényében a végtelen isteni lényeg roppant jelenlétét; Istent olvassa, betűzi szerelme tagjaiban, tekintetében, gondjaiban. Beatrice megjelenése olyan, akár egy próbatétel, és Dante, Beatrice finom vezetésével, kiállja az első próbát, jól bánik látásával, érzékeivel: szerelmében kész megtanulni a teljes világot és a teljes életet. Nem hiába vonult végig a semmi földjén, a bűnök s a testi szerelem kilátástalan sivatagán: méltó immár a magasabb szeretetre. Beatrice örömmel látja ezt, de, szerelme jeléül, azonnal újabb próbatétel elé állítja kedvesét.

Beatrice második próbatétele nem kevés meglepetéssel szolgál Danténak, és talán az olvasónak is, hiszen közvetlenül a szerelmesek régen várt találkozása és egymásra találása után az égi asszony első tette az, hogy lehordja szerelmét, amiért elhagyta őt azután, hogy — Babits szép fordításában — ő „húsból a szellemig felért”, lehordja Dantét, hogy ócska nők karjaiba hullt, ahelyett, hogy emlékét táplálta volna. Gúnyolódik Dantén, földhözragadt vágyain, és szinte csodálkozva látja, hogy egyáltalán képes volt elindulni felé. Egy olasz nő vad féltékenységével, mely a keresztény igazságosság követelményébe öltözik, vallo-mást, gyónást követel Dantétól, és vallomását a megszeppent férfi helyett maga mondja el, Dante ajkát pedig egy beismerésnek alig tartható, mert alig-alig hallható „igen” hagyja csak el, mellyel, egyetlen halk szóval mégis, meggyónja egész szégyenét, szerelmét, múltját, jelenét, bűneit, majd meggyötörve összeesik. Csodálatos önidézet ez az „ch’io caddi vinto” (legyőzve összeestem) a *Commediában*: a tehetetlen földre zuhanás képe a Pokol ötödik énekére utal, ahol Paulo és Francesca történetét hallva a költő ugyanígy elalél az átélt tapasztalat intenzitásától. A *Purgatórium* 31. és a *Pokol* 5. éneke közötti áthallást és kapcsolatot Dante egészen nyilvánvalóvá teszi azáltal is, hogy Beatrice egy helyütt ugyanazt a hármast alkalmazza itt, mint ott, amikor Francesca szavait hallgatva a költőben megtört egy pillanatra a lélek (spense/pense/offense, *Purgatórium* 31, 8–12, vö. *Pokol* 5, 107–111.). A tudatos párhuzam révén a költemény egy újabb összehasonlítást vezet be, amelyben Beatrice ellentétpárja immár nem Éva, a fátyolt, a titkot megtagadó és önmagát pusztá prédává, a férfit pedig nővadásszá, nőcsábásszá, tehát rabszolgává átváltoztató nő, hanem a csodálatos Francesca da Rimini.

A paráznaság bűnében szenvedő nő és párja, Paulo amiatt gyöttrődik együtt örökre a Pokol bugyraiban, mert házasságtörésen fogták őket. Francesca feleség volt, de nem Pauloé, és a közösen együtt töltött idő, a lovagi szerelmes történet olvasása bűnbe vitte őket, a szerelem bűnébe: „aznap többet nem olvasánk azontúl.” (*Pokol* 5, 138., Babits Mihály fordítása) De lehet-e bűn ilyen forró és szenvedélyes szerelem? Dante meséje csodálatosan mutatja be azt, hogy a pokolbeli szerelmesek valósággal

összeragadnak az irtózatos bűn következtében, közösségük örökévaló lesz, ahogy persze, elválaszthatatlan együttlétükben, szenvedésük is. A szerelem, titkos kötelékként, valami végső szolidaritás: a szerelmesek ketten eggyé válnak, elválaszthatatlanul. Ám ha a vágyat a bűnben rejlő öröm teszi csillapíthatatlanná, akkor a két életből egyetlenegy, örök halál lesz csupán: „Amor condusse noi ad una morte”, fejezi be pokoli meséjét Francesca: „Szerelem vitt kettőnket egy halálba”. Francesca több, mint Éva, hiszen nem pusztán csábít, felkínálva önmagát, hanem eszeveszetten szeret és elveszik a szerelemben, ahová Paulo vágya magával rántja őt. Tette, mely szerelemből fakad, nem ontológiai, hanem „pusztán” erkölcsi véték, aminek a következményeit lázas szomorúsággal veszik tudomásul a szerelmesek. A pokol mélyén sírva idézik fel feledhetetlen örömeiket, melynek büntetése ez az irtózatos és mégis vigasztaló, hisz közös, elkárhozás. Hogy a szerelem forró vágya, földi éden bűn lehet, és pokol lehet a jutalma, azelőtt Dante értetlenül áll, és szörnyülködve esik össze hallván büszke sorsukat; hogy mitől bűn ez a vágyódás, azt csak Beatrice alakja és szerelme érteti meg vele, akkor, amikor újra összeesik, immár saját sorsa fölötti kétségbeesésében.

Beatrice, amikor Francesca szavaira utal, saját szerelmének különbségére hívja fel a figyelmet. Beatrice is megjárja a poklot kedvese kedvéért, de nem azért, hogy mindkettő elvessenek, hanem hogy megváltsa a szeretett férfit: fiatalkori halála titkával, érthetetlen és visszafordíthatatlan messzeségével és újbóli megjelenésével tanítja emlékezni Dantét, aki a női hús kilátástalan, pokoli közelségéből akart a felejtéshez mindenáron erőt szerezni. Beatrice titka, amit rejtélyes messzeségével, korai halálával, szerelmes pokoljárásával, paradicsomi várakozásával és jelenlétével elhoz Dante életébe: Isten. Ha képes arra, hogy nőisége ne merüljön ki idomainak és vágyainak mutogatásában, ha a titkot nem el-, hanem felfedi, mert nem önmagát adja csupán, hanem véges önmagában a végtelen istenit, akkor a nő, mint Beatrice is, mindenné nő, és szerelme immár nem az anyag felé löki a férfit, a hús, a világ húsa felé, hanem, paradox módon, anyagtalannabbá, könnyebbé teszi, kiemeli a mindennapokból. A szerelem az *Isteni színjáték*ban talán nem is más, mint az az őrült energia, ami ahhoz kell, hogy a valóság és a lehetőség közötti roppant távolságot áthidaljuk: a lehetőség valóság lesz általa, a valóság pedig, a mérhetetlen felől, pusztán egy lehetséges világ a sok közül.

Erről a megtisztulásról szól Beatrice a *Purgatóriumban*, melyben a férfi és a nő nem elrabolja egymást, hogy kielégítést szerezzenek maguknak, s hogy aztán újra egymásra bukjanak, mintegy örök büntetésből szabadulni nem tudván egymástól, hanem együtt él a másikkal Isten színe előtt. Megemelik, közö-

sen, a tekintetüket és a lelküket. A szerelmesek nemcsak ott bukhatnak el, hogy testek prédájává válnak, hanem ott is, hogy képzeletük gazdag ereje olyan álmot szór rájuk, mely révén létük igaz tétje elhomályosul tekintetük előtt. Francesca és Paulo bűne az, hogy csak magukra gondoltak, hogy nem adtak teret életükben az őket meghaladó titoknak, mert gondatlanul elrabolták egymást maguktól és másoktól. Örökre együtt lesznek, mert odaadón és őszintén szerették egymást, de a pokol lakóiként, örök szenvedésben csak egymást tanúsíthatják, a húst tagjaikon, amit oly jól ismernek. Gyönyörű szerelmükben elvesztek, amikor nem ismertek maguknál nagyszerűbb valóságot, amikor kiszolgáltatták egymást saját maguknak. Beatrice szerelme viszont az emberi lélek magaslata, amely az igaztalan élettől, *via non vera*, az igaz élethez vezető út. A lélek állapota a halál után, melybe Dante Beatrice révén belekóstol a földi Édenben, a teljes tisztaságé; szerelemben megélt tisztaság. Dantét, Beatrice parancsára, Matelda fürösztö meg a földi paradicsom két folyójában (*Purgatórium* 28, 127–8.). „Tiemmi!” „Fogózz belém!” — kiáltja a dicső, az égi szép a férfinak, majd megragadja, átöleli őt, karjaiban ringatja, és a költő belékapaszkodva, szinte maga ellenére, de biztos nem saját erejéből vesz részt a rituális tisztuláson, miközben az 51. zsoltár kezdő szavai hangzanak föl. Az újjászületett férfi aztán, ki felejteni és emlékezni tanult, táncot lejt az érneket megtestesítő bájos hölgyekkel a folyó partján, könnyen, boldogan. Nincs ennél teljesebb harmónia; új csillagképek hordozzák sorsát immár a költőnek.

Dante elhagyja a földet, és Isten fényes országába érkezik meg: egy új világ fogadja magába. Isten paradicsoma ez, és mégis, Dante személyes paradicsoma is, szerelméé, ami új pályára állítja, új teret és új időt harcol ki magának a lelkében. Isten dicsőségének hirdetésével kezdődik az első ének, ám Dante itt is mindenekelőtt és mindenekfelett Beatricére emeli a tekintetét: a mennyei tüneménybe merülő Beatricét nézi, bár az égi nő szemének tükrében már ott reng, ott remeg, mint éjjeli kút vizében a csillagképek, az örökkévalóság. Dante megtanulta látni a világot és ismerni önmagát, szeretni a titkot a szerelemben, és óvni szerelmét önmagában, kitágult számára a valóság és közel került önmagához; most már csak a legvégső tanulság vár rá, annak a megértése, hogy amit a szerelemben látni kell, az az, ami lehetővé teszi a látást, akit szeretni kell, az pedig az, aki lehetővé teszi a szeretést; erre tanítaná most Beatrice őt. Azért ajándékozza meg Dantét saját közelségével, hogy távlatot nyisson a saját vágyaiban megrekedt és a közelségért hevülő költőnek. Előre- s hátralép, kivár, figyel, óv, szeret, mintha táncolna, mintha játszana, s a költő hű figyelemmel követi társa minden gesztusát. Az igazi szerelmesek — sugallja minden mozdulatával és szavával Beatrice — nem egymást nézik, egymásra éhesen, mint Paulo és

Francesca tette, hanem közösen az istenséget. A szerelem a fi-gyelem közössége, közös cél, megosztása egy végső célnak: a szerelmesek átadják egymásnak nem egymást, hanem az isteni valóságot. Nem egymást szeretik, hanem együtt szeretnek. Akik pedig ketten együtt így tudnak nézni a világra, azok a szeretet végső szabadságában élnek, számukra a szerelem közös ima, és ebben az imában a szeretők egymástól is szabadok, mert már nem egymást fürkészik, hanem együtt a titkot. Az igaz szerel-mesnek még a szerelemtől is tisztának kell lennie.

Dante itt keveredik konfliktusba társának, szerelmének: Beat-ricének a tanításával. A szerelem egy közös titok őrzése, és a szerelmesek közös titkának a neve, Dante és Beatrice ebben egyetértenek, a keresztény Isten. Beatrice azonban ennél is to-vább megy, szerinte ugyanis a szerelmeseknek be kell látniuk, hogy egymással semmire sem mennek: egymás bámulása és sze-retése helyett egy következő létfokra kell emelkedniük, ahol egyedüli igaz szerelmük Isten lesz. Beatrice nem tesz mást, csak levonja a szerelem és a titok azonításában rejlő gondolat végső következményeit: ha a szerelmesek nem egymás, hanem egy titok őrzői, melynek létüket és szeretetüket köszönhetik, ak-kor helyes, ha közvetlenül ennek a titoknak a szerelmeseivé vál-nak. A szerelmes férfi viszont alig hiheti, hogy újra megtalált kedvese e személytelen szerelem irányába vezetné vágyait; az író ezen a ponton saját látomásától hőköl vissza és döbben meg. Dante úgy mutatja be a *Komédia* lapjain kedvesét, hogy olyan nővel hasonlítja össze bájos alakját, akiknek ellentétpárja lehet: előbb Évával, Francescával, akiknek messze fölébe kerekedik, majd végül Máriával, az Ósanyával, aki messze meghaladja őt, és akinek Beatrice végül átadja a helyét. Az örök női alakjai ezek, melyek magukhoz vonzzák Dantét, a költőt, az embert, a férfit, ringatják, karjaikba zárják, és elveszik tőle vagy elhozzák neki a titkos életet. Eljön érte Beatrice, megjelenik előtte, kiveszi őt az Évák és a Francescák karjai közül, ám egyben meg is ta-gadja saját magát tőle és mintegy továbblendíti a nála is istenibb asszony, Mária alakja felé. A nőiség, legyen akár a föld legszebb nője a karjainkban, csak jelképe az örök nőinek, amely a való-sághoz viszi el a lelket: minden földi nő és szeretés csak egy-egy lépés a Boldogasszony, majd a legfőbb Isten felé: *scala ad ascendendum in Deum*.³ A *Commedia* bemutatja tehát a szerelmet, mint esztétikai és etikai tapasztalatot, a szerelmet, ami látni és élni tanít, megtisztít és felemel, az egyedüli erőt, ami erre képes — s aztán bemutatja, hogyan lesz a szerelem, a földi világban rejlő első és végső erő az üdvözülés pillanatában a mindenség szerelmévé, hogyan foszlik tehát semmivé, tűnik el az egy, az egyetlen szerelem ideája, csakúgy, ahogy Beatrice is eltűnik a többi csoda között, és utolsó mosolyával beilleszkedik a gyönyörű, végtelen égi rendbe.

³Bonaventura:
Itinerarium mentis in
Deum 1, 2.

A szerelem, egy nő szerelme, nem lehet a végső cél, a szeretett lény tehát, épp a szerelem roppant hatalma folytán, mely a végtelenbe lendít, egy bizonyos ponton túl csak akadály a szeretésnek. A kérdésre, amit Dante fölvet — lehet-e úgy szeretni, hogy a szeretet tárgya ne álljon útjába a szeretetnek? létezik-e közelség, ami nem múlik el, nem adja át a helyét, hanem örökre magába zár és végső világ lehet? — a *Színjáték* válasza nem lehet más, mint negatív, de Danténak nagyon nehezeére esik ez a válasz, mely pedig a teljes boldogságot, az Istenre hagyatkozás útját nyitja meg a hívő ember előtt. Egész művében küzd azzal a szörnyű, üdvözítő belátással, amire Beatrice szerelme tanítja. Hogyan is akarhatná azt, hogy ne akarja azt, amit teljes lényével akar? Miféle szeretet nevében kellene képessé válnia arra, hogy ne szeresse azt, akit szeret, hogy lemondjon Beatrice iránti szerelméről, vagy Istenszerelmmé stilizálja azt? Dante a Szeretet közelében is Beatricéért rajong: ha őszinte magához, nem is tud mást tenni. És mégis: nagyon jól tudja, sőt érti, hogy a szeretet végső személytelenségének a törvénye az istenülés jogos és elkerülhetetlen parancsa az emberben. A szeretet paradoxona az, hogy a szerelmes élet emberformáló, személyes erejének jut az a szerep — talán épp azért, mert a szerelem nap mint nap élet és halál határvidékén imbolyog —, hogy megsejtsen a túlvilági létezés eljövendő állapotát, amelyben az ember mindentől eloldva nem függ mástól, mint Istentől. A szerelmesek megrázó képessége az átváltozásra, amellyel az ölelésből egyszerre ölés, a gyalázatból pedig boldog alázat lehet, csupán annak az elmúlásra következő, végső metamorfózisnak a földi képe, mellyel az ember az ördögibe vagy az istenibe öltözik, immár visszafordíthatatlanul. Ezért, hogy rászólnak Dantéra, aki nem szűnik Beatricét csodálni, és őt kívánni még a Paradicsomban is, ezért, hogy összeesik Paulo és Francesca sorsa láttán és saját sorsára emlékezve, amellyel a vágy feledhetetlen örömeibe hullt. Az elmúlástól tetten érten az emberi léleknek olyan valóságához kellene, már itt, a földi létezés szűk korlátait között kötnie törekeny életét, ami örök, ami megmarad. Csakhogy ami örök, az nem létezik, az nem látható, az nem ölelhető. Amit szeretni kell, azt földi módon nem lehet szeretni, amit pedig földi módon szeretni lehet, azt végső soron nem kell szeretni.

Az örök nőiben rejlő pesszimizmus nyílik meg a Paradicsomban Dante előtt: a szerelem, minden földi szerelem, mint metafizikai valóság és erő, varázs és csoda elkerülhetetlen végességének végső konklúziója, mely tudja, hogy csak földi példakép minden mulandó s hogy az örök női vezet el az igaz valósághoz, de azt is tudja, hogy ezáltal voltaképpen a szerelem, a közelség varázsa, az intimitás végtelen csodája az, aminek el kell illannia, hogy átadja helyét a magasabb istenségnek. A közjáték, a közelség komédiája, lett légyen bármely csodálatos, semmivé

foszlik a hatalmas, mindent irányító isteni komédia kezdetével. Van ebben valami végtelen szomorúság, ami paradox módon akkor válik érezhetővé az isteni költeményben, amikor a sorok misztikus boldogsággal vallanak a világmindenség egységéről és Beatrice üdvözüléséről. Az örök női pesszimizmusa hozza magával ezt a boldog, szomorú dalt, a világmindenség titkát megértő és megszerető Dante különös, szomorú misztikáját, aki miközben megnyeri a világmindenséget, elveszíti azt, akit a mindenségnél is jobban szeret. Borges szerint nem lehetetlen, hogy Dante Beatrice utolsó, újra felidézett és újra elveszített mosolya köré írta meg az egész *Isteni színjátékot*.⁴ Talán nem is Beatrice vezeti el Dantét Istenhez, hanem valójában Isten vezeti el Dantét Beatricéhez? Isten a közbeiktatott világ és nem Beatrice? Alighieri, Itália vándora, Firenze kitaszítottja ezt a dilemmát hordozta magában városról városra, erre kereste a feleletet szeretői közelségében itt-ott, Firenzében és Ferrarában, de a költő Dantét épp Beatrice tanítja meg a felvetés képtelenségére, és hívja, húzza magával ennél magasabb álmok felé, míg ki nem rajzolódnak mindketten a földi és égi vágyak érthető, de érthetetlen, kusza világából. Dante követi szíve hölgyét addig, amíg tiszta szívvel követni tudja, és tovább is, ahogy oktalan gyermek követi édes anyját, közben azért mégis maradnak benne kételyek Beatrice végső, nagy igazságával szemben. Lehet szeretni bolond szerelemmel a Szeretetet, ez a nászmisztika (Bernát) vagy az egység-misztika (Eckhart) útja, de talán létezik, sűgja alig hallhatóan Dante, egy harmadik út is, a szerelmi misztika útja, ahol az ember Istent nem a szerelmén túl, hanem a szerelmében látja meg, és amely ezért nem Istent szereti, hanem Istenben szeret.

⁴J. L. Borges: *Nueve ensayos dantescos*. Madrid, 1982, 158.

⁵„Modus, sine modo diligere.” *De diligendo Deo* I, 1.

Hit ez még? Misztika ez még? Az *Isteni színjáték* végső kalauza, Bernát szerint az igaz szeretet mértéke a mértéktelenség, módszere a módszernélküliség.⁵ Isten szerelmesének semmiben sem szabad megkapaszkodnia, s aki megkapaszkodni vágyik, az, félreértése révén, Istentől kerül csak távolabb. De mi más is volna Dante életében Beatrice, ha nem a szeretet „mértéke”? Danténál a férfi eredendően a távolságra, saját halálára és Istenére meredő lény, a nő bámulatos közelsége viszont nélkülözhetetlen számára, mert kezelhetővé teszi a távolság rettentő vonzását. A vágyaival viaskodó férfi mintegy megkapaszkodik a nőben, szépségében, idomaiban, titkában, amit testében, lelkében, szerelmében hordoz, ugyanezzel a mozdulattal azonban fel is függeszti Isten közvetlen szeretetének a szükségességét vagy lehetségességét. Dante ebből a szempontból egyáltalán nem misztikus: a misztika a közvetlenség olyan kultúrája, melyben az ember, ahogy Eckhart mondja szépen, Istentől kívül semmivel nem bír, semmit nem akar és semmiről sem tud.⁶ A firenzei költő viszont az örök nőit, a szépség erejét, a szerelem csodáját bírja, ismeri és akarja: vágya a közvetlenség olyan kultúrájából fakad, amely az

⁶Meister Eckhart: „Beati pauperes spiritu”. In: *Deutsche Predigten. Eine Auswahl*. Stuttgart, 2001, 109.

istenit már nem hallja tisztán, önmagában, csak ha a szerelem hozza el ismeretlen dallamát. És mégis: van-e misztikusabb tapasztalat annál, amikor az ember teljes szívvel átérzi, hogy az isteni hatalom közvetlen átélésének lehetőségét elveszítette, de éppen ezért, Isten távolságától megsebezve minden erejével közvetítőt, szerelmezt keres, s alkot akár a semmiből magának, hogy a messzeség Urát újra megsejthesse és megközelíthesse?

Dante vágyának, hogy a kézzelfogható valóság poklán túl-emelkedve keresse a szerelem birodalmát, de ugyanakkor visszatartsa Isten abszolút elsődlegességét a szeretésben, az a jelentősége, hogy itt a költő saját tapasztalatára építve újra merte fogalmazni a szeretés törvényét, úgy, hogy a szerelmet a hétköznapi ember számára átélhető vallásos misztika csúcsaként mutatta be, nem azért, mintha a földi szerelem igazabb volna Isten szerelménél, hanem annál az egyszerű oknál fogva, hogy ez az, ameddig — Dante legalább így gondolta — az Istent sejtő földi ember csalás nélkül fel tudja emelni a szívét. Ez persze azt is jelenti, hogy a teremtett világban a szerelem hatalma valamivel Isten hatalma fölött áll. Ahogy Julien Green egy helyütt még Danténál is élesebben, de talán egészen Dante szellemében megfogalmazta: „Isten az emberi rend ellenfelévé válik ott, ahol életünk végre szerelmi történeté alakul.” Dante szerelemtana azonban éppen azért maradt máig a kereszténység egyik legszebb álma, mert a szépséges szerelem nevében nem ürügyet keresett, hogy elforduljon Istentől, hanem utat talált hozzá: a szerelmet az istenülés egy formájaként fogta fel, és benne megalapította az isten hasonlóság laikus, ugyanakkor mégis hiteles, és mélységesen vallásos módját. Mindenki, aki ma szerelmes, és szerelmében nem beleragad a matériába, hanem egy titok birtokosává lesz, ami a csillagokig repíti és tovább, Dante álmát éli újra saját életében. És ha minden, ami valódi földi szerelem, végső soron élehetetlennek tűnik, az talán azért van, hogy a bódító közelség olykor boldogító távolsággá változhasson át, és újra a titok szeretetét oltsa belénk, hogy a megszépítő messzeség örömeiben és a lehetetlenre emlékezve felkészülhessünk arra a végső útra, ahonnan még senki nem tért vissza, és ahová semmilyen földi Beatrice el nem kísérhet bennünket. A *Commedia* záró sora — *l'amor che move il sole e l'altre stelle* — erre az emberi élet és a halál mozgását átható nem földi és nem emberi hatalomra vonatkozik: a szerelem roppant ereje az, ami mindent irányít, itt lent a növények tavaszi virágborulását és elhullását, a bogarak röptét, a madarak énekét, a szerelmesek kusza vágyait, odafent pedig a napot és a többi csillagot.

A Jeruzsálemi Szerzetesközösség

MURAKÖZY NÓRA

Jelenleg Sopronban gyógy-szerészként dolgozik. 1995 és 2005 között Franciaországban élt, és az ott megismert (francia és svájci) szerzők műveinek fordításával foglalkozik. 2001-ben szerzett teológiai licenciátust a strasbourgi Marc Bloch Egyetemen.

A Jeruzsálemi Szerzetesközösséget (*Fraternité Monastique de Jérusalem*) 1975-ben, Mindenszentek ünnepén alapította a párizsi Saint-Gervais templomban fr Pierre-Marie Delfieux; Párizs akkori bíborosának, François Marty együttműködésével. Pierre-Marie testvér, aki már papként a párizsi Sorbonne egyetemi lelkésze volt, két évet töltött remeteként a Szahara sivatagában, és itt született meg benne az a gondolat, hogy korunk sivataga a nagyvárosok névtelensége. E sivatagban töltött idő gyümölcse tehát a Jeruzsálemi Szerzetesközösség alapítása. A szerzetesközösség sajátos küldetése, hogy a nagyvárosok szívében élje meg a szerzetesek Isten-kereső életét, szolidaritást vállalva a nagyvárosok lakóival. A szerzetesközösség élete ezzel korunk egyik sajátos kihívására válaszol.

Egész életüket és hivatásuk lényegét Jézusnak e szavai világítják meg: „*Atyám, nem azt kérem tőled, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól*” (Jn 17,15). Mivel Isten legszebb képmása az ember, az emberek városában élt életükkel akarnak imádkozni, és itt akarnak találkozni Istennel. Szemlélődő és testvéri életükön keresztül kívánják tükrözni Isten jelenlétét e világ szívében, amelyet szolgálni akarnak, csatlakozva az Isten arcát kereső emberekhez. Ezért a Jeruzsálemi Szerzetesközösség tagjai igyekeznek az imát behelyezni a városba, a várost pedig belefoglalni imájukba. „Oázist” próbálnak teremteni abban a sivatagban, amit a nagyvárosok magánya, nyugtalansága vagy közönye teremt; azáltal, hogy életre keltik a csend és ima helyszínét, amely egyben a befogadás és testvéri osztozás helye is. Tevékenységeik közül, ha valamit sajátos karizmájuknak tekinthetünk, akkor ez a liturgia, melynek szépsége életük egyik legfőbb gondja.

Szerzetesi hivatásukat öt kulcsszó jellemzi:

— Először is *városlakók*, mivel a város jelensége korunknak bizonyára az egyik legfontosabb és legjellegzetesebb vonása, és a hatalmas városok megjelenése ma új és egyetemes tény.

— *Bérlőkként* élnek, ami korunkban a legtöbb férfi és nő helyzete, ezzel egyben elkerülik az evilágban való berendezkedés és meggazdagodás veszélyeit is.

— *Félmunkaidőben dolgoznak*, ami a megélhetésüket biztosítja. Ez kifejezi szolidaritásukat a ma emberével, és ugyanakkor vitába száll a gazdasági és társadalmi sikerek utáni versengéssel.

— Közvetlen kapcsolatban állnak a *helyi egyházzal*, a II. Vatikáni zsinat szellemében, erősen hangsúlyozva a helyi egyház fontosságát. Ugyanakkor ez segíti őket abban, hogy alkalmazkodjanak a különféle helyzetekhez, kultúrákhoz, ízlésekhez.

— Végül, bármiféle fizikai *klauzúra nélkül* élnek, természetesen megőrizve a csend bizonyos helyszíneit és időpontjait, e szakításokat azonban mindig a közösség szellemében élve meg.

A városi élet ritmusát magukra véve, a liturgiát a rájuk bízott templomban végzik, a város szívében, szemük előtt tartva, hogy „*ha az Úr nem őrzi a várost, hasztalan fárad az őriző*” (Zsolt 126,1). A Jeruzsálemi Szerzetesközösség testvérei és nővérei együtt végzik a liturgiát minden nap reggel, délben és este. „*Ha tudni akarod, mit hiszünk, jöjj, és nézd meg, amikor éneklünk*” — mondta Szent Ágoston. Reggel a laudest éneklük a munkába indulókkal, a déli munkaszünet idején a napközi imát. Este pedig a vesperást és a szentmisét a munkából hazatérőkkel. A liturgiát négy szólamban éneklük, a latin liturgia szerkezete szerint, liturgiájukban azonban találkozunk a Kelet és a Nyugat keresztényeinek stílusa. Nap mint nap találkozhatunk liturgiájukon az ikonok jelenlétével, a tömjénezéssel, a keleti egyház jellemző gesztusaival. Nyitott marad a liturgia a megújulási mozgalmak vonásai felé, és az ökumenizmus kihívásaira is.

A testvéreknek és nővéreknek közös a liturgiája, anélkül azonban, hogy szerzeteséletük egészét közösen élnék meg: a testvérek és a nővérek külön közösségeket alkotnak, saját előljáróval, külön lakóhellyel, és egymástól való gazdasági függetlenséggel.

A Jeruzsálemi Szerzetesközösség lelki, szellemi irányulásának sajátosságait a *Livre de vie*¹ tárja elénk, amely közös hivatkozási alapjuk és lelki útmutatójuk. E könyv fejezetei adnak irányt, hogyan éljék meg a szeretetet, az imát, a munkát, a csendet, a befogadást; hogyan éljék meg a szerzetesi tisztaságot, szegénységet, engedelmességet, az alázatot és az örömet; mindezt hogyan helyezték a város szívébe, az egyházba, Jeruzsálem testvérei- és nővéreiként.

„*Szeress.*

Fogadd egész léteddel azt a szeretetet, amellyel Isten megelőzi a tiédet. Maradj meg mindvégig ebben a bizonyosságban, amely egyedül képes értelmet, erőt és örömet adni életednek: az ő szeretete irántad el nem múlik, az ő szövetsége veled meg nem inog: ajándékait és meghívását Isten nem bánja meg...” — e szavakkal kezdődik a jeruzsálemi *Élet* könyve.

A Szerzetesközösség *Jeruzsálemi* elnevezése egyrészt városi életükre utal, mivel Jeruzsálem, a Szent Város minden város patrónusa; az a hely, ahol Krisztus élt, meghalt, feltámadt; ahol az egyház élete kezdődött, és amelyben az első keresztény közösségek megszülettek. Olyan város, amely szent, úgy a keresztények, mint a zsidók és a muzulmánok számára; és amely kifejezi a

¹Magyarul: *Az élet* könyve. (Ford. Somorjai Gabi.) Bencés Kiadó, Pannonhalma, 1992. (a továbbiakban: LV)

mennynek azt a reményét, amely felé mindannyiunk útja tart. Az utóbbi években (a Vezelay-i és a Mont-Saint-Michel-i közösségek alapításával) a nagyvárosokba szóló hivatás is kissé átfogalmazódott: valójában oda szól, ahol az emberek tömegei vannak, megteremtve ott az imádság helyét.

A Jeruzsálemi Szerzetesközösséget a Katolikus Egyház 1991-ben Szerzetesi Intézménynek ismerte el. A testvérek és a nővérek intézményének megvan (külön-külön) a saját generális előljárója, bár konstitúciójuk szinte azonos. A két közösség ma körülbelül 150 tagot számlál, melyek a világ különböző országaiból, több mint 20 nemzetből valók. A Jeruzsálemi testvérek és nővérek közösségei alkotják tehát a *Jeruzsálemi Szerzetesközösséget*.

A Jeruzsálemi Szerzetesközösségek körül Jeruzsálemi Világi Közösségek is születtek. Ezek közül az „Evangéliumi Testvéri Közösségek” a „jeruzsálemi” szellemiséget élik, a tagok életállapotának sajátos igényeihez igazodva, a világban élve. Más Jeruzsálemi Világi Közösségek korosztályok vagy érdeklődési körök szerint fogják össze tagjaikat, mint például a „Jeruzsálemi Ifjúsági Közösség”, a „Fiatal Családok Közössége”, vagy a hivatásukat tisztázni vágyó fiatalokból álló „Élet Iskolája”, a vallásközi párbeszédre való nyitottságot életre váltó „Ábrahám Gyermekei”, illetve a „Saint-Gervais Boltíve”, mely a hit és a művészet dialógusának tanulmányozására irányul, az „Effata Közösség”, amely a betegekért való közbenjáró imát helyezi középpontjába... E testvériségek mindegyikét a Jeruzsálemi Szerzetesközösség egy-egy testvére és nővére kíséri. Mindezek együtt alkotják *Jeruzsálem Családját*.

Jelenleg a Jeruzsálemi Szerzetesközösség Franciaország több pontján él: Párizsban, Vézelay-ben, Strasbourgban, a Mont-Saint-Michelen, az Orléans közelében lévő „Magdalában”, mely a Közösség vidéki, pihenésre, találkozásra, lelkigyakorlatra alkalmas helye. Franciaországon kívül Firenzében, Brüsszelben vannak jelen. Két éve él a Jeruzsálemi Szerzetesközösség Kanadában (Montreálban), a legfiatalabb alapításuk pedig 2006. szeptember elején kezdte „jeruzsálemi” életét Rómában. A további tervek Kölnre, Krakkóra irányulnak, és szóba került egy esetleges afrikai alapítás is.

A fiatal közösség arculata még a kialakulás fázisában van. Természetesen egy szemlélődő szerzetesi élet irányulása (ami inkább keresné a csendet), a városi élet elvárásai, s az olyan helyek, mint a Mont-Saint-Michel, vagy Vézelay művészeti és szerzetesi gyökerei igen összetett igényeket támasztanak a Szerzetesközösséggel szemben. Elmondhatjuk, hogy ezek a formálódások nem történhetnek szenvedések, olykor komoly küzdelmekkel járó keresések nélkül. Isten kegyelme, amely létrehívta és kíséri a Szerzetesközösség életét, és az örökfogadalmas testvérek és nővérek odaadása adja a Szerzetesközösség szépségét és reményét.

* * *

A továbbiakban az Élet könyve fejezeteiből idézünk egy-egy gondolatot (Somorjai Gabi fordításában), így mutatva be a Szerzetesközösség szellemi irányultságát, majd pedig a Szerzetesközösség egy-egy tagjával készített beszélgetés által szeretnénk néhány arcot bemutatni.

„Kérd minden nap Istent, hogy öntsön szívedbe szeretetet testvéreid iránt és az ő szívébe irántad. Isten semmit sem tud megtagadni egy olyan közösségtől, amely így kéri, mert az ő akarata az, hogy úgy szeressük egymást, ahogy ő szeretett minket.” (LV 6.)

„Amikor azt választod, hogy a város szívében imádkozz, azt akard közzétenni, hogy életed Isten szívében van. Nem a szolidaritás, az apostoli munka vagy akár a tanúságtevés címén jegyezted el magad a városi szerzetességgel, hanem mindenekelőtt azért, hogy Istent szemléld ingyen és szünet nélkül a legszebb képében, amely — megelőzve a magányt, a hegyet, a sivatagot vagy a Templomot — maga az emberek városa, Isten Arcának az arca és Krisztus Ikonjának a tükre. Jeruzsálem fivére és nővére, a Város-Isten szívében Isten szívében vagy.” (LV 14.)

„Minden héten, csütörtökön, a Getszemáni emlékére, ahol senki sem tudott egy órát sem virrasztani Jézussal, imádkozz éjszaka a város nyomorúságainak és örömeinek közepén, ahová Isten helyezett mintegy a hajnalra váró őrként. Könyörögve bűneid miatt és hálát adva Istennek csodáiért: te is kelj fel az éjszaka közepén, hálát adva neki igazságos ítéleteiért. (...) Tehát kelj fel éjjel, a virrasztás kezdetén, öntsd ki szívedet, mint a vizet az Úr, a te Istened színe előtt.” (LV 21.)

„Lépj be a csend misztériumába. Életed célja nem az, hogy hallgass, hanem hogy szeresd testvéreidet, hogy megismerd magadat, és befogadd Istent. (...) A valódi csend békéhez, imádáshoz, szeretethez vezet. (...) A munkában, az utcán, jártadban-keltedben — ha egyedül és ha tömegközlekedési eszközön vagy —, a város zsi-vájának közepén vidd magaddal a belső csend titkát.” (LV 30–31.)

„Fogadd be a várost. Amikor azt választod, hogy benne lakj, elfogadod ritmusát, törvényeit, kérdéseit, drámáit, nehézségeit, szentségét. Ez a szolidáris osztozás tegyen téged hitelessé a város szemében, mindazt, amit élsz és amiben hiszel. »Amint megolvad az ezüst az olvasztókemencében, ugyanúgy megolvadtok ti is, a város közepén« (Ez 22,22), akár Krisztus Jeruzsálemben.

Fogadd be a városlakókat. Azok az emberek, akik körülvesznek, akikkel együtt haladsz, akiket elfogadsz, akik veled imádkoznak, az élő vízre szomjaznak a fáradtság, a nyugtalanság, a magány, a névtelenség, a zaj megpróbáltatásai közepette. Próbálj meg értük az imádság és a béke oázisán osztozni.” (LV 41.)

„Hol lenne a szerzetes kincse, ha nem a szíve mélyén? Van benned egy hely, amely közelebb van hozzád, mint te magad, ahová be lépni sem tudnál annak engedélye nélkül, aki már ott lakik, de amelyhez nem találhatsz utat, csak hosszú erőfeszítések árán, egy nagy tisztaság fényénél, a teljes megfosztottság végső állapotában. Isten ide helyezte az isteni szikrát, amelyet magadban hordasz, saját arcának képét, amely hasonlónak tesz téged hozzá, az élő víz forrását, amely örök Életet fakaszt benned. (...) Szívedben találhatod a többiekhez vezető legrövidebb utat. Szívedben érezheted magad legközelebb a Magasságbelihez. Szívedben fogod felfedezni azt, ami egyszerre a legszemélyesebb és a leginkább közös. (...) A városok szívében élj a magad szívében, és valóban szerzetes leszel Isten szívében.” (LV 77–78–79.)

„A szüzesség választásával nyílj meg Isten szeretetének teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből. (...) Talán egy nap mind tisztább és ráhagyatkozóbb ételleddel ráveszed az Urat, aki mindannyiunkat végtelenül szeret, hogy egészen különösen kívánja szépségedet. Tudni fogod tehát, hogy mit jelent számodra Isten féltékeny szeretete, az isteni hitves lelkednek ígért öröme és a kiolthatatlan ujjongás, hogy megsejtheted, a boldogságnak miféle menyegzőjére hív meg téged maga az Isten. Ezt ne akard megmagyarázni: fogja fel, aki tudja! Ha Isten megadja, hogy megízlelheted, ízleld titokban, békés örömöd beszél majd róla.” (LV 86.)

„A sivatag közepén a szerzetes és a szerzetesnő az imádság, a megtérés, a bűnbánat fáradságos munkája által *oázist* alkot. Ha a kegyelem által élő víz fakad, tudj osztozni rajta. A sivatag szent törvénye és a kolostori vendégszeretet szent feladata nevében vigyél vizet a szomjazóval való találkozóra. Ne tedd magad ellenséggé azért, hogy nem osztozol a Szikla Vizén. Emiatt az igazi szerzetes nem fél attól, hogy zavarják. Hogy szent lehess, ne légy közömbös. Hogy elkülönülj, ne légy gonosz. Sőt, ha ellenséged szomjazik, adj neki inni, hogy közeledjék a szomjazó ember, hogy aki kívánja az élet vizét, ingyen igyék. Az utolsó ítéletkor nem azt kérdezik majd tőled, jót ittál-e, hanem hogy osztoztál-e mással.” (LV 132.)

„Mivel Jeruzsálem az a város, ahová Jézus Krisztus felemelkedett, hogy ott imádjon, tanítson, meghaljon és feltámadjon, és mivel életed annak a követése, aki mindinkább egyedül maradt szemben az Atyával, ezért Jeruzsálem szerzetese és szerzetesnője vagy.

Mivel Jeruzsálem az az áldott hely, ahol a Lélek az egyházra szállt, és mivel a te szerzetesi életed egyházi és lelki hivatás az apostolok Evangéliuma és Mária személye körül, mint Pünkösöd első napján, ezért Jeruzsálem szerzetese és szerzetesnője vagy. (...)

Mivel Jeruzsálem az a hely, ahol a három monoteista vallás csodálatos módon együtt van, és drámai módon megoszlik, és

mivel hivatásod az, hogy az egység eleven kötelékében éld Ábrahám fiainak ökumenizmusát, ezért Jeruzsálem szerzetese és szerzetesnője vagy.

Végül, mivel a magasságbeli Jeruzsálem, amely szabad és a mi anyánk, a mi végső jutalmunk ígérete, és mivel egész szerzetesi életünk azt keresi, hogyan előlegezhetné meg a Királyságba való belépést, és minden erejével feléje tart, ezért Jeruzsálem szerzetese és szerzetesnője vagy." (LV 162–163.)

***

Elsőként Sr Violaine-t kérdeztük meg, aki a Jeruzsálemi Szerzetesközösség strasbourggi házában jelenleg a nővérek elöljárója.

Mit jelent számodra a városban élt szerzetesi élet?

Sr Violaine: Amikor egy képpel próbáltam kifejezni, mit is jelent számomra az, hogy „szerzetesnő vagyok a városban”, mintegy gondviselészerűen bukkantam Père Caffarel egyik írására,² aki Puvis de Chavannes-nak a Pantheonban található egyik freskóját bemutatva írja le, hogyan őrködött Szent Genovéa Párizs fölött. Úgy tűnt számomra, mintha egész hivatásunkról olvasnék, mint a „város védőfalain virrasztó” hivatásról.

²*Cahiers sur l'oraison,*
No IV. Éd. du Feu
Nouveau, 1982.

„Genovéa, az egykori kis pásztorlány, idős asszony lett. Már nem atya juhait őrzi, hanem Lutécia lakóit. A művész úgy ábrázolja őt, mint aki egyenesen áll, éjszaka, cellája ajtaja előtt, melyben egy lámpás világít, és úgy nézi a lábai alatt alvó várost, mint ahogy egy anya néz a gondjára bízott gyermekeire. Genovéa, amint Párizs fölött virraszt... eleven szimbóluma annak a közbenjáró imának, amely az emberiség egész története során kiesdi a bűnös világ számára, hogy el ne pusztítsa a mennyből jövő tűz. (...) Hogy Lutéciát a barbár inváziótól megvédje, Isten úgy határozott, nem felfegyverzett férfiakat használ, akik túl kevesen voltak, és túlságosan gyengék is, hanem az imádkozó Genovéát. Imádságával nem nyomást akar gyakorolni Istenre, hanem Isten rendelkezésére bocsátja azt az eszközt, mellyel Isten meg akarja menteni Párizst: ennek a szerény asszonynak, az ő szeretett gyermekének imádságát.”

Lutécia szívében Genovéa előttünk járt, és bizonyára az ő imája hívta létre a mi hivatásunkat Párizs szívében, mely fölött azóta is őrködik.

Az üdvösség történetében meglepő felfedezés, hogy amikor 'ott kószál a gonosz', és egy várost fenyeget, akár kívülről, akár belülről, az Úr kedvét leli abban, hogy abban a városban egy vagy több imádkozót támasszon, akik áldását e városra vonzzák, vagy legalábbis közbenjárnak, hogy elkerülje a várost a csapás. A mi „jeruzsálemi” hivatásunk ezeknek a férfiaknak és nőknek a hivatásában gyökerezik, akik azt az indíttatást kapták, hogy a város szívében kezüket az ég felé emeljék a városért: így tett

³Vö. Ter 18,22–23;
2Sám 6; 1Kir 8; Eszt 4;
Jud 9,11–14; Dán 6;
Neh 1,5–11; Lk 1–2;
ApCsel 1,12–14.

Ábrahám Szodoma városáért, Dávid és Salamon Jeruzsálem szívében, Judit Bethuliában, Eszter Szuzában, Dániel Babilonban, Nehemiás Jeruzsálem helyreállításáért, és az Újszövetség néhány Istentől megáldott párja, mint Zakariás és Erzsébet, Simeon és Anna, és persze Mária, aki mindazoknak modellje, akik a Szent Város szívében a Templomnak szentelték magukat, amint azt az apokrif iratok élénk tárják, és aki a Cenákulumban imádkozó egyház alakja, az Apostolok Cselekedeteinek leírása szerint.³

Virrasztani, közbenjárni, Istent dicsőíteni az emberek között, és az emberkért. Ez tényleg magában foglalja a mi város szívében élő szerzeteséletünk irányulását, hogy a Lélek tüze leszálljon rá. Hogy meghívjunk minden embert, minden reggel, délben és este, hogy csatlakozzon liturgiánkhoz, csendes imánkhoz, adorációnkhoz, közbenjáró imánkhoz, azért, hogy Babilon Jeruzsálemmé váljon. Hogy azok a „köz-szolgák” legyünk, az imának ezek az ügyeletesei, akik átveszik a város szenvedéseit és örömeit, ennyi *Kyrié*-ben és *Gloriá*-ban a nap és az év folyamán, hogy minden Istenhez térjen vissza, aki életünk alkotója és mestere...

Áldott legyen ezért a hivatásért, s adja meg nekünk, minden elődünk közbenjárására, hogy egyre nagyobb hűséggel válaszoljunk rá!

Fr Stéphane 44 éves holland testvér, aki évek óta a Szerzetesközösség örökfogadalmas tagja, jelenleg a brüsszeli közösséghez tartozik, és — idősök ápolásán kívül, amit fél munkaidőben egy idősotthonban végez — nagyszerű zenész; többféle fúvós hangszerezen játszik magas színvonalon, úgy klasszikus szerzőktől való műveket — ami a dzsesszt sem zárja ki —, mint improvizációt. Őt kérdeztük saját hivatásáról.

Fr Stéphane: Spontán módon azt mondanám, hogy a hivatásom életem egész útját jelenti, vagyis a földi születésemtől a mennyei születésemig tartó utat. Szerzetesi hivatásom Isten ajándéka, amit egész életemen át kell elfogadnom. Akkor vagyok valóban a hivatásban, a helyemen, amikor a hangvillámat ugyanarra a frekvenciára állítom, mint Istené. Isten öröktől fogva szeret engem, nekem kell azt befogadnom a jelen pillanatban.

Az első tapasztalatom Istenről 12 éves koromban kezdődött. Egy monostorban voltunk az iskolával, a premontrai atyák egy monostorában. A liturgia közben egyszerre csak belém hatolt az érzés, hogy szeretnek, és mély béke árasztott el. Egy hosszú kaland vette kezdetét ettől a pillanattól, ami egészen addig a napig vezetett, amikor beléptem a Jeruzsálemi Szerzetesközösségbe: sok monostort látogattam meg, hogy egy esetleges szerzetesi hivatás kérdésében tisztábban lássak magamban. Kóborlásaim során azonban, a lelkiéleti keresés mellett a világ kalandjaiban is elmélyedtem, annak bűneivel együtt. E csodálatos szentségnek kegyelme, amit számomra a bűnbánat szentsége jelent, az Isteni

Irgalom; ez adott nekem mindig újabb lendületet, hogy előbbre jussak a lelki életemben, és hogy egyedül Istenbe vessem a bizalmam. Lassanként megértettem, hogy a valódi és tartós békét egyedül csak Isten képes megadni nekem. Isten kegyelme mindig ott van, hogy növekedni tudjunk a szeretetben, örömmel, és a szív egyszerűségében.

1991-ben jutottam el a Jeruzsálemi Szerzetesközösségbe, Párizsba. Hívást éreztem, hogy vállaljam annak kockázatát, hogy Istenre bízom az életemet. Noviciátusom legnehezebb évein, és azóta is, az évek során mindig ugyanezt a hívást hallom: „Vesd belém bizalmadat, bízd rám magad!”

Szólnál néhány szót a Jeruzsálemi Közösség városban élt hivatásáról, illetve a tévárosi hivatásodról?

Azt, aminek ízét egy vidéki monostorban megízleltem, a város nem adhatja meg nekem. A városban sok a zaj és a nyüzsgés. De a Szentlélek létrehozhatja bennem, és bennünk, ezt a monasztikus csendet és a valódi békét. „Találd meg a belső békét, és emberek ezrei fognak megtérni körülötted” — mondta Szárovi Szent Szerafim.

Danneels bíboros, itt Brüsszelben nem azt kérte tőlünk, hogy valamiféle karitatív vagy apostoli tevékenységet folytassunk, hanem, a többi szemlélődő közösséggel együtt, melyek ebben a városban élnek, a szemlélődés, a dicsőítés és a hálaadás szolgálatát bizta ránk. Azt mondta nekünk: „Egy testnek szüksége van tudóre, ha lélegezni akar. A szerzetes imája az, ami a világot és a várost ellátja oxigénnel.” Arra hívott meg a bíboros úr minket, hogy olyanok legyünk, mint a kályha, hogy az emberek föl tudjanak melegedni, és arra hívott, hogy kút legyünk, ahol szomjukat olthatják.

Hivatásunk az, hogy imádkozzunk a várossal és a városért. A városban élt szerzetesi életünk által szavak nélkül mondjuk el azt, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, vagyis nemcsak megvásárolható termékekkel, hanem minden ígérel is, amely az Isten ajkáról való, vagyis az Ő ember iránti végtelen szeretetéből fakad.

Ebben áll a lényeg, hogy befogadjuk az Ő Szeretetét, és egész szívünkkel szeressünk; örömmel, egyszerűségben, irgalommal, Isten dicsőségére...

Sr Claire-Marie a strasbourg-i közösség tagja, néhány éve tett örök fogadalmat. Tőle kérdeztük, hogyan talált helyére a Jeruzsálemi Szerzetesközösségben.

Sr Claire-Marie: Néhány külföldön töltött év után Párizs visszafogadott engem. Nagyon programdús volt az életem, érdekes munkám volt egy tanácsadó irodában, szociológiai tanulmányokat folytattam, és sok nagyon kedves barátom volt. Mindebben az egyetlen szomorúság az volt, hogy az életemet nem adtam oda egészen. Valódi vágy élt bennem, hogy Jézus legyen az első az életemben, és eközben sokat merítettem abból, hogy egy keresztény ifjúsági csoportba jártam.

Itt jött el hozzám az Úr, és megmutatta nekem, hogy a hivatásom egy imában neki szentelt életre szól. Én pedig nem haboztam; nagy erő lakozott bennem, hogy mindent magam mögött tudjak hagyni, és kopogtassak a Jeruzsálemi Szerzetesközösség ajtaján.

Azóta is tapasztalom Zakariás próféta könyvének ezt a sorát, amit az *Élet könyve* idéz: „Jeruzsálemet nem övezi majd fal, mondja az Úr; Magam leszek a tüzes fal körülötte, és én leszek a dicsősége” (Zak 2,8–9). Semmiféle fal nem választ el engem attól a várostól, amelynek morajlását befogadom, de ezek a cellában töltött áldott órák, minden délután, az Istennel való bizalmas együttlétben, az ő Igéjéről való elmélkedésben, a liturgikus ünneplés, a testvéri élet első helyen álló igényei; mindez megőríz engem az Úrban. Maga a Szeretet az, ami feléje vonz, és megszilárdít Őbenne, szabadon a világhoz való ragaszkodásuktól: „Csak a nagyon nagy szeretet hordozhatja el a világ helyes megvetését” (LV 141).

Mondanál valamit arról, mit jelent számodra a „sivatag a városban”?

Mit is jelent a sivatag?... Ez a szomszomság helye, ahol még azt sem találhatjuk meg, amire az élethez minimálisan szükségünk van, a táplálékot az útra.

A mi fogyasztói társadalmunkban főképpen a mennyei táplálék az, ami hiányzik. „Lelkem szomjazik az élő Istenre” (Zsolt 41), mondja a zsolttáros, mennyire igaz ez a mai városainkra. Szeretem az engem körülvevő világot, de tudom, hogy a lényeg hiányzik belőle. Éppen ezért, mi, testvérek és nővérek, a városnak e sivatagában az Ige élő vizéből merítünk, az Atya szeretetéből, amit az Eucharishtiában nekünk adott, és próbálunk „az imádság és a béke oázisai” lenni (LV 41).

A templom mindig nyitva van reggel, délben és este, az imában befogadjuk az elfáradt embereket, és azokat, akik jönnek, hogy velünk imádkozzanak. Megéljük azt a csodálatos dolgot, hogy életünk „félelem és zaj nélkül mutassa az utat és a Forrást, és Isten maga fogadja és üdíti fel majd a fáradtakat” (LV 49).

Fr François, miután a Strasbourgban élő közösség elöljárója volt, a Mont-Saint-Michelen élő közösség élén áll, annak alapításától kezdve. Kérjük, mondjon néhány szót magáról és a hivatásáról.

Fr François: Néhány szót magamról, és a hivatásomról... Frère François-nak hívnak, utolsóelőtti vagyok négy gyermek közül, akik közül az egyik egészen kis korában meghalt. Franciaországban születtem, 1958-ban. A családnak gyakorló katolikus család volt. A reklám-szakmát tanultam, és ebben is dolgoztam, majd a 90-es években beléptem a Jeruzsálemi Szerzetesközösségbe. Ma a Rend örökfogadalmas tagja vagyok, pap, és elöljárója annak a közösségnek, mely 2001 júniusában érkezett a Mont-Saint-Michelre.

Késői hivatásom, mivel már harmincas éveimben jártam, többeket meglepett, elsősorban saját magamat! Ahogy az életet elfogtam, az épp elég volt egy kis boldogsághoz, s ez a kis boldogság — bizonyára lustaságom miatt, és az önbizalmam hiányából adódóan — elfordította tekintetemet a holnapról. Arra volt szükség, hogy a halál keményen betörjön családjunkba, hogy én kilépjek ebből az ifjúkorból; hogy elfogadjam, szembe kell nézmem az étellel, így tehát annak törekenységével is; ez pedig azt jelentette, hogy elfogadjam saját létezésem törekenységét és sebezhetőségét.

Tisztán kegyelem volt az, hogy ebben az igazságban ott lakozott valaki; aki minden képzeletemet fölülmúlta, mert a Feltámadottnak arcával lépett hozzám. A halál nem volt többé halál. Ez a hirtelen beható, mély fölismerés, mondjuk akár megvilágosodásnak, akkor következett be, amikor tekintetem egy nagyon szeretett személy testén nyugodott, melyet épp akkor hagyott el az élet...

Ettől kezdve Ő, aki az út, vezetett engem egyik pontról a másikra, egyik embertől a másikig, akik által Ő szólt hozzám, Ő vonzott, elmondta szeretetét, és azt a túlradó életet, amit számomra akart. Az „Új Közösségek” léte, mint amilyen a Nyolc Boldogság és az Emmánuel, óriási ajándékot jelentett számomra azzal, hogy Istent dicsőítette, aki maga az Öröm, aki örökké fiatal, akit az én nyomorúságom nem taszít, hanem magához vonz, s aki érdeklődéssel fordul felém; mindezt azelőtt nem tudtam elhinni. Ettől kezdve a Szentírás olvasása a munkámtól is elvont, az imádság szerelmes ölelés volt, a liturgia órái a mennyei emelkedettség ideje, az egyház pedig gyengédséggel öltötte magára egy édesanya arcát.

Az iroda, ahol dolgoztam, hat percre volt a Saint-Gervais templomtól, ahol erősen éreztem, hogy jelen van az Élő Isten, s ez erővel, és ugyanakkor szelíden vonzott oda. A liturgia szépsége, ami az énekekből, a mozdulatok rendjéből áradt, s az, hogy az imában a test is részt vett, egész lényemet megszólította, mivel mindezt nagyon igaznak éreztem. A Közösséggel való első találkozás után négy évvel az egy hónapos nyári szabadságomat a testvérekkel töltöttem, amikor pedig ez véget ért, semmi okát nem láttam annak, hogy visszatérjek a világba!

Mik is vonzottak valójában?

Először is az Úr; vonzott egy másik közösség is, de úgy tűnt számomra, hogy az Úr szívesebben látna engem a Jeruzsálemi Közösségben: beleegyeztem.

A liturgia; ami tele van szépséggel és méltósággal, egy eléggé keleti hajlékonyságban, szemben a hagyományos római latin szertartás merevségével. A test részvétele az imában. Az Istennek adott hely a szertartásokban és a prédikációkban. Fiatalon én főleg szociális hangvétellű beszédeket hallottam, melyeknek középpontjában az ember állt, Istenről pedig alig beszéltek... Az

arsi plébános ezt mondta: „egy napon az ember majd annyira ráun arra, hogy az emberről halljon, hogy örömében sírva fakad majd, ha Istenről hall”. A Jeruzsálemi Szerzetesközösségben, és az új közösségekben, megtapasztaltam ezt!

A városba beépült életünk, ami megadja a szerzetesélet apostoli dimenzióját (a közösség látható jelenléte).

A habitus: sok pap és szerzetes „diszkrécioja” engem ugyanolyan mélyen megdöbentett, mint amikor házas embereknél láttam, hogy lehúzzák a jegygyűrűjüket az ujjukról. Az, hogy szerzetesi habitusban járunk, számomra egy szövetség jele, és elutasítása annak, hogy valamiképpen szégyellnénk azt, hogy a hitünket nyilvánvalóan megmutassuk (természetesen minden kérdés nélkül).

A nővérek közelsége: számomra ez akkoriban — bizonyára tudat alatt — egy belső egyensúly forrását jelentette a „nők világaival” kapcsolatban, feltéve, hogy megfelelő a távolság köztünk. Se túl messze, se túl közel. Hiszem, hogy ez a „testvéri viszony” értékes tanúságtételt jelent, különösen is akkor, amikor a médiák szisztematikusan erotikussá teszik a férfi-nő kapcsolatot, ennélfogva pedig így építik be a kor szellemiségébe. A Jeruzsálemi Szerzetesközösségben ennek a testvéri kapcsolatnak bizonyára prófétikus jelentősége van.

Hogyan éled meg a sivatagot a városban?

Az engedelmisségi fogadalom engem 15 év alatt 3 városba vezetett, mielőtt a Mont-Saint-Michelre jöttem, ami méretében nem város, hacsak nem a látogatók szünet nélküli áradata miatt.

A város sivataga számomra a távolságban és a befogadásban valósul meg. A távolságban, mivel találkozásunk ezzel a tömeggel nagyon érintőleges, és eléggé rövid; bizonyos értelemben majdnem véletlenszerű. Az emberek, mint egy folyam, áthaladnak itt, fölkapartan jönnek-mennek, mi pedig itt vagyunk, mint a folyam partján. Ez távolságot jelent. De itt van a befogadás is, mert ugyanakkor érzékeink felfogják az emberek jelenlétét. Látjuk és halljuk őket, az illatok, a szagok eljutnak hozzánk a tömegből. És azért vagyunk itt, hogy jelenlétüket befogadjuk imánkba, annak tekintve őket, akik: Isten teremtményei, az Atya szeretett gyermekei, juhok, akiket a jó pásztor az egyetlen akolba akar elvezetni.

A liturgiában gyakran nagyon erősen érzem ezt a tömeget, aki mögöttünk van, nem is csatlakozva feltétlenül az épp folyó liturgiához. Akkor ezt mondom az Úrnak: „Hallgasd csak, itt vannak; mi, mi pedig dicsőségedet zengjük, mi végezzük a mi dolgunkat; te tedd a tiedet: törődj velük!”

Végül hozzátenném, hogy a távolság és a befogadás szívében egy Jelenlét van: a Feltámadott jelenléte, aki mindenkit egy népé akar tenni.

Áldott legyen, most és mindörökké!

Imádság és evangelizáció

ENZO BIANCHI

Enzo Bianchi 1943-ban született. Egyetemi tanulmányait a torinói egyetem közgazdasági és kereskedelmi karán végezte. 1965-ben az észak-olaszországi Bosóban azzal a szándékkal telepedett le egy elhagyott tanyán, hogy monasztikus közösséget alapítson. 1968-tól csatlakoztak hozzá új testvérek és nővérek, ekkor írta meg közösségük reguláját. Ma is ő a mintegy nyolcvan, különféle nemzetiségű tagból álló ökümenikus közösség előljárója. (Bővebben lásd: <http://monasterodibose.it>.) Az alábbi írása a brüsszeli városmissziós kongresszuson hangzott el 2006. november 3-án, a Koekelberg-bazilikában. Ezúton is köszönjük, hogy hozzájárult előadása közléséhez.

Az imádság „klasszikus” meghatározása, mely szerint az *a lélek felemelkedése Istenhez*, napjainkban nem tűnik kielégítőnek, már csak azért sem, mert korunk gondolkodásmódja mintha allergiás lenne a keresztény spiritualitás egészében elterjedt vertikális és emelkedő jelentést hordozó fogalmakkal szemben. Éppen azért kellett elgondolkodnunk azon, hogy miként lehetséges még imádkozni Auschwitz után, mert az imádságot valamilyen emberi vágy kifejeződésének tekintjük, ami a múlt század közepén kudarcot vallott, nem tudott megvalósulni, s ebből kiindulva sokan arra a következtetésre jutottak, hogy Isten halott, anélkül, hogy elgondolkodtak volna, vajon nem inkább az emberek haltak-e meg az isteni realitáshoz való viszonyukat tekintve? Márpedig Isten jelenléte valóságosan adott, azon mi nem változtathatunk, és saját erőfeszítéseink által nem tapasztalhatjuk meg. Mi csak elfogadhatjuk epifánikus eljövételét vagy visszahúzódó rejtőzését. Az igaz, hogy „*non mortui laudabunt te, Domine*” (Zsolt 115,17), miként a zsoltáros mondja, de nem azért, mert az élők vágyakoznak Istenre, hanem mert a mi Istenünk az élők Istene: „Én vagyok Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene. Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké” (Mk 12,26–27). A mi Istenünk, a bibliai kinyilatkoztatás Istene személy. Élő Isten, akit nem lehet emberi gondolkodásunk keretei közé szorítani, aki nem fogalmaink logikájában, hanem a cselekedeteiben nyilvánul meg. Kezdetől fogva ő kezdeményez párbeszédet velünk, a Teremtéstől kezdve a Jelenésekig ő keresi, ösztönzi, szólítja az embert, aki — Istennek a történelemben megvalósuló, az emberek üdvösségét és szabadulását célzó kinyilatkoztatására — a hitben válaszol áldással, dicsőítéssel, hálaadással, kéréssel, imádatlall, vagyis imádsággal, mely engedelmességgé válik, s Isten és az embertársaink iránti irgalmas szeretetként fejeződik ki.

E szempontot figyelembe véve szeretném megpróbálni elhelyezni az imádságot bibliai kontextusában, ahol mindig világosan kitűnik, hogy az ima nem istenkeresés, hanem válasz, melynek formái járulékos jellegűek, célja pedig az irgalmas szeretet. Az imádság valójában nyitottság az Istennel való közösségre, tehát az agapéra. Ily módon az Istenhez felemelkedő emberi „én” végérvényesen háttérbe szorul az imádságban, s Isten a valódi alany, ő cselekszik, ő, aki elsőként szeretett minket, s aki

imádságunk befogadásába árasztva szeretetét kiárad a világra rajtunk, szerető lények által.

Innét nézve a keresztény imádság mindenekelőtt odahallgatás, mely egy jelenlét, a szentháromságos jelenlét befogadásához vezet. A folyamat egyszerű, de egyáltalán nem könnyű. Ellenkezőleg, nagyon is *nehéz*, s megköveteli a csendre való képességet, az idő bálványimádása elleni küzdelmet, a józanságot. Az imádság csak így találhat újra rá evangelizáló dimenziójának forrására, a szeretetteljes dialógusra, mely az emberek jó barátja, Isten jóhírért hirdeti.

**A keresztény imádság
mindenekelőtt
odahallgatás**

Ha az imádság emberi vágy kifejeződése, ha istenkeresésben hangzik el, akkor mindenekelőtt szavakból táplálkozik, és szólni akar Istenhez. Ám ha az imádság jelenlét befogadása, miként a bibliai kinyilatkoztatás esetében, akkor mindenekelőtt odahallgatást jelent. Isten szól hozzánk: ez az alapvető állítás hatja át a Szentírás egészét, ez a „nagy dolog”, mely nélkül semmilyen személyes kapcsolatunk sem lehetne Istennel. Isten föltétlen döntése alapján, szabad elhatározásából, önként kinyilatkoztatta magát, hogy kapcsolatba lépjen velünk, hogy dialógust, kommúniót alakítson ki az emberekkel.

A Második Törvénykönyv ezt a mélyenszántó gondolatot tulajdonítja Mózesnek: „Kérdezősködj csak a régi napok felől, amelyek te előtted voltak, attól a naptól kezdve, hogy Isten megteremtette az embert a földön — kérdezősködj az ég egyik szélétől a másikig, történt-e valaha ilyesfajta dolog, vagy lehetett-e hallani, hogy hallja egy nép Isten szavát, aki a tűz közepéből szól, mint ahogy te hallottad, s életben maradtál!” (MTörv 4,32–33) Igen, ez fontos igazán: Isten Igeként nyilatkoztatja ki magát, s Izrael népét az odahallgatás népévé formálja, mielőtt a hit népévé tenné, feltárva előtte folyamatos küldetését: *elhivatottságát az odahallgatásra*. Nem véletlen, hogy a héber imát a *Smá Jiszráel*, a „Halld, Izráel” felszólítás tagolja, mely parancsolat többször is megismétlődik a törvényben, ami viszont csak ritkán hív fel Isten megszólítására. Az ember imádsága Isten utáni vágyakozásként csak szavak felemelkedését jelenti az ég felé, viszont az odahallgatás Isten Igéjének alászállását célozza meg.

A helyesen imádkozó ember az, aki odahallgat, aki Istenre figyel, mint Ábrahám. Ezért „többet ér a hallgatás, mint az áldozat” (1Sám 15,22), vagyis többet ér az ember és Isten közti kapcsolat minden más olyan formájánál, amelyek törekeny emberi kezdeményezésen alapulnak.

Ez az igazság csodálatos módon ismétlődik meg a Zsidókhoz írt levél bevezetésében, mely arra az ünnepélyes állításra támaszkodik, hogy Isten többször szólt a történelemben (igaz, nem teljesen közvetlenül), míg végül Fia által szólt hozzánk (vö. Zsid 1,1–2). Jézus Krisztus által, aki felé irányul a *smá*, az oda-

hallgatás, amint azt Isten szózata parancsolja: „Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!” (Mk 9,7)

Tehát hiteles imádság csak odahallgatásból születhet, ha eljünk egy Jelenlét felismeréséhez: „Szólj Uram, hallja a te szolgád!” (1Sám 3,10) Ez alkotja az imádságban az elsődleges magatartást, melyet sajnos folyamatosan hajlamosak vagyunk átfordítani: „Hallj Uram, szól a te szolgád!” Az odahallgatás imádság, s abszolút elsőbbséget élvez, mert felismeri Isten kezdeményezését, Isten létét, aki személy a vele való találkozásunkban. Nem passzivitás, hanem aktív válasz, a teremtmények Urukkal szembeni *par excellence* cselekedete.

Amikor Isten arra biztatja Salamont, hogy kérjen tőle és tegyen fel neki kérdéseket, akkor a király azzal válaszol neki, hogy „figyelmes szívet kér”; Istennek pedig tetszett Salamon kérése (vö. 1Kir 3,9–10). Íme, ez kellemes Istennek a mi imádságunkban, hiszen a valódi kérés az Ige, Isten akaratának gyümölcse, a legfőbb és a legszükségesebb. A „Hallj!” felszólítás alkotja, miként maga Isten is tanúsítja, az első parancsolatot, amelyik lehetővé teszi az Úr, az egyedüli Isten megismerését és az iránta való szeretetet, s embertársaink szeretetét is (vö. Mk 12,29–31).

A keresztény imádság belső mozgását látjuk itt: az odahallgatástól Isten megismeréséhez, az agapéhoz vezet. Nem lehet eléggé hangsúlyozni: ha az odahallgatás nem élvez elsőbbséget, akkor az imádság pusztán emberi tevékenységgé süllyed, kénytelen üres gesztusokkal és formulákkal élni, melyekben saját elégedettségünket és biztonságérzetünket keressük. Odahallgatás nélkül az imádság hatalomra és uralkodásra irányuló törekvés, spirituális arrogancia epifániája, az isteni akarat gyakorlati megvalósításának helyettesítője, koncentrációs gyakorlat, mely bizonyára kivédi figyelmünk elkalandozását, ám nem ér el a hozzánk szóló Úrhoz.

Ráadásul az evangéliumok, különösen János evangéliuma, arra figyelmeztetnek minket, hogy az odahallgatás egyben a Szentháromságon belüli viszonyok jegye is: az Atya, a Fiú és a Szentlélek számára a kölcsönös meghallgatás a szeretetközösségüket megalapozó magatartást jelenti.

Jelenlét befogadása

Isten Igéjének meghallgatása, majd átgondolása, megőrzése és megtartása szívünkben nem vezethet máshoz, mint egy Jelenlétet, Isten Jelenlétének felismeréshez, mely bensőségesebb még annál is, ahogyan önmagunkat érzékeljük. Az imádság így legbensőbb igazságunk felfedezése: Isten jelen van bennünk, de nem imádságunk gyümölcseként, nem vágyunk eredményeként — hiszen jelenléte megelőzi arra irányuló erőfeszítésünket, hogy figyeljünk rá —, hanem adományként, isteni önátadésként az Igéjén keresztül. Az Ószövetség teljes egészében az Isten jelenlétének befogadásába, az Emmánuel (a velünk-az-Isten) vendégül látásába történő beavatásról tanúskodik, ám a megtestesülés által az Ige testté lett

és sátrat vert közöttünk. Az Ige meghallása a Fiúnak mint Úrnak a befogadását jelenti, s annak elfogadását, hogy az Atyával együtt jön bennünk lakozni (vö. Jn 14,23), a Szentlélek közvetítése által.

A Fiú meghallása nem pusztán azt jelenti, hogy belépünk *in Christo*-ba, hogy Krisztusban lakozunk, hanem azt is, hogy a szállásává válunk, vagyis hogy Krisztus bennünk van (vö. Róm 8,10; 2Kor 13,5; Kol 1,27). „Élek ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem” (Gal 2,20): ez a kijelentés nem más, mint egy Jelenlét felismerése és befogadása, az imádság alapjává tett odahallgatásból született keresztény hit. Ezért szólítja fel Szent Pál a keresztényeket arra, hogy tegyék próbára és vizsgálják meg magukat, vajon hitben, önátadásban élnek-e: „Nem ismeritek föl, hogy bennetek él Jézus Krisztus?” (2Kor 13,5)

A keresztény imádság folyamatának középpontjához érkezünk: Istenhez való fiúi viszonyunk misztériumához, a Fiúval, Jézus Krisztussal való személyes kommúniókn misztériumához, a Szentlélek elfogadásának misztériumához, aki szavakba nem foglalható sóhajtásokkal jár közben értünk. Isten jelenlétének felfedezése mindenekelőtt annak elfogadását jelenti, hogy az imádság alanya, a valódi szereplő maga a Szentlélek. A Szentleket nyertük el, s általa mondjuk: „Abba, Atya!” (Róm 8,15), ő általa fordulunk Istenhez nem pusztán mint „te”-hez, mint személyes jelenléthez, hanem mint Atyához. Azt kéri tőlünk, hogy illesszük sóhajtásunkat az Atyához felszálló, szavakba nem foglalható sóhajtásába (vö. Róm 8,26). A Szentlélek, aki a számunkra megadatott életforrás, s lényünk legmélyén lakozik (*intimior intimo meo!*), ő kezdeményezhet párbeszédet Isten és közöttünk. A Szentlélek működésének köszönhetően mondhatjuk Istennek, hogy „te”: „Ó Isten, az én Istenem vagy te” (Zsolt 63,2). Isten így olyan Istenné válik, akihez szólhatunk, s többé már nem olyan Isten, akiről csak próbálunk beszélni. „Ó az én Istenem” — kiáltja Mózes a Vörös-tengernél (Kiv 15,2); ő az, akit a zsoltárokban *Elohim*nek neveznek; de akik nem ismerik fel, azok csak „valaki Istenének” tudják nevezni: „Hol van a te Istened?” (Zsolt 42,4)

Istent felismerni az *én Istenem*nek, Atyá"-nak szólítva fordulni hozzá azt jelenti, hogy ráébredek: bennem lakozik, és mindannyiunkban: nem rajtam kívül áll, hanem lényem legmélyén, más, mint én, mégis bennem van. Az imádság ezáltal spirituális megtapasztalása az azzal történő találkozásnak, aki nem végtelesen távol, hanem közel van hozzánk, magában az élet szívében, ahogyan Dietrich Bonhoeffer írta. Az Ige közénk jövele által, azáltal, hogy emberré lett, az isteni „te” bennünk lakozik, az imádság pedig nem más, mint a mi belegegyezésünk, csatlakozásunk ehhez a dialogikus, szentháromságos élethez, melynek forrása Istenben van. Istenhez csatlakozunk Krisztus által a Szentlélekben. Magunkévá tenni Krisztus imádságát, átérezni az ő érzéseit, teljesíteni az Atya akaratát: ez a keresztény imádság,

mely által a Lélek arra késztet minket, hogy egyre hasonlatosabbá legyünk a Fiúhoz, aki szüntelenül az Atyához fordul (vö. Jn 1,1). Nem Isten szentháromságos egységéhez imádkozunk, hanem sokkal inkább *benne*, hiszen érintettek vagyunk abban az élet- és szeretetközösségben, mely maga a Szentháromságon belüli viszony. Isten lakozik bennünk, s mi arra vágyunk, hogy azonosuljunk a Fiúval, míg csak Isten fiaivá nem válunk, mert Krisztus a mi „énünk” „énje”, a bennünk élő, a mi „énünk” helyére lépő autentikus „én”. Ezért létezik a megdicsőült Jézus örökkévaló közbenjárása: „Legyenek mindnyájan egyek. Amint te, Atyám, bennem vagy és én tebenned, úgy legyenek egyek ők is mibennünk...” (Jn 17,21). Aki „az Úrral egyesül, egy lélek vele” (1Kor 6,17), s ez az állítás párhuzamos azzal a másikkal, mely szerint amikor a férfi befogadja a nő jelenlétét, akkor „egy testté lesznek” (Ter 2,24).

Tehát az imádság egy felismert, elnyert, vágyott és kért jelenlét befogadását célozza meg. Egy olyan jelenlétét, mely néha túláradó, szinte nyomasztó lehet, ahogyan a zsoltáros mondja: „Uram, te megvizsgáltál és ismersz engem (...) szemmel tartod akár járok-kelek, akár pihenek. Előre ismered minden utamat. (...) Minden oldalról körülveszel engem... (...) Hová mehetnék lelked elől, hová bújhatnék színed elől?” (Zsolt 139,1–7) Máskor pedig ez a jelenlét végtelenül csendes, olyannyira, hogy a hiány, a rejtett jelenlét formáját ölti magára.

Sohasem a másik magához csatolása, hanem különbségének tisztelőben tartása, s arra irányuló vágy, hogy olyannak ismerje meg a másikat, amilyen az valójában. Isten még a Másik másságának felismerésére kényszerítő csendben is Atyaként nyilatkoztatja ki magát annak, aki gyermekének vallja magát. S akkor Isten jelenlétének csendje nem közömbösségnek tűnik, hanem ingyenes adománya és szabadsága jelének. A türelem és a tanítás csendjének, melyben jelenléte megkülönböztethetővé válik vágyainktól, s nem szorítkozik azokra a képekre és fogalmakra, melyeket mi alkotunk róla. Jelenléte ily módon nem egy nyugtalan és a tárgya felfalását megcélzó vágyra adott válasz, hanem az ő eljövételére irányuló alázatos, bizalommal teli, kitartó várakozásnak szóló felelet. A valódi találkozás ugyanis nem merül ki abban, hogy szükségünk van a másikra, hanem túllép ezen a szükségesen, egészen a Hiány elfogadásáig, egészen a találkozásról mint a Másik megismerésének módjáról való lemondásig. Mert a Jelenlét megtapasztalásához át kell élnünk a hiányt, s a találkozás és a dialógus eléréséhez nélkülözhetetlen megélni a másik különbözőségének elfogadását.

A jelenlét megtapasztalására felkészítő odahallgatásunknak meg kell tanulnia hallani, elfogadva a Másik csendjét, anélkül, hogy engedne a kísértésnek, hogy a saját szavainkba vetítsük magunkat. Inkább magának Jézusnak a szavához kell csatlakoznunk, aki segítséget kér a Szentlélekben, s azt kiáltja: „Abba, Atya!”

Az Atya pedig szüntelenül jelen van, hogy meghallgasson még a rejtekben is (vö. Mt 6,4. 6. 18). Kiáltásunk minden nap, minden órában, minden pillanatban egyesül a Szentlélekével, aki segítségért kiált: „Jöjj, Uram!” (vö. ApCsel 22,17)

Nyitottság a kommúnióra

Az imádságban a jelenlét felismerése elvezet minket az odahallgatótól a dialógushoz, a kommúnióhoz. S éppen ezen a ponton tűnik az imádság nagyon kényes dolognak, mert lényünk legmélyén gyökerezve manipulálhatóvá válhat. Az Ige elér hozzánk, áthalad rajtunk, miközben arra késztet, hogy felismerjük Isten jelenlétét bennünk, csakhogy az Atyához is kell juttatnia minket. Ha az emberi élet alkalmazkodás a környezetünkhöz, akkor az imádság, mely cselekvő spirituális élet, a legfőbb környezetünkhöz, Isten valóságához való alkalmazkodás, amelyben minden és mindenki benne foglaltatik. A keresztény élet ezen *szakaszában* a legfontosabb dolog gyengeségünk megvallása... Jó példát nyújt számunkra az evangéliumi parabolában szereplő vámos, aki úgy imádkozik, amilyen, olyannak mutatja magát Isten előtt, amilyen, s magára vonatkozó igazságként fogadja el azt, amit Isten gondol róla (vö. Lk 18,13). Nem pusztán szavai szolgálhatnak példaként számunkra, hanem legfőképpen belső magatartása. Egyedül az állhat meg Isten előtt, aki képes az alázatos, nyomorúságát feltáró, ám valóságos magatartásra, s egyedül ő képes elfogadni, hogy olyannak ismerje Isten, amilyen valójában. Másrészt nem ismerjük önmagunkat igazán, de az a fontos, hogy Isten ismer minket (vö. 1Kor 13,12; Gal 4,9). Ekkor jön el vallomásunk pillanata: „...nem tudjuk, hogyan imádkozunk helyesen”, még legmélyebb óhajainkat sem ismerjük eléggé, „a Lélek azonban maga könyörög helyettünk...” (Róm 8,26).

A Szentlélekhez kell könyörögni, őt kell kérni. Ha saját szavainkkal imádkozunk, már az első tétován kimondott szavak a Szentlelket szólítják. A Szentlélek segítségül hívása abszolút érvényű és minden mással szemben *elsőbbséget élvez*, mert minden benne van. Maga Jézus határozottan biztosított minket arról, hogy az ilyen imádságot mindig meghallgatja az Atya (vö. Lk 11,13). A Szentlélek nélkül még a hit legelemibb cselekedete sem lehetséges, mert „nem mondhatja senki: »Jézus az Úr«, hacsak a Szentlélek által nem” (1Kor 12,3). Az Isten jelenlétével való kommúnió a Szentlélek által valósul meg, s egyedül általa — aki „mindent átlát, még Isten mélységeit is” (1Kor 2,10) — születnek bennünk olyan szavak, amelyek Istennel folytatott dialógussá válnak a dicsőítésben, a hálaadásban, a kérésben, a közbenjárásban. Valóságosan a Lélek sugallja, irányítja és segít azokat a szavakat, amelyek képesek eljutni Istenhez. A Lélek szüntelenül munkálkodik, akár csak az Atya és a Fiú (vö. Jn 5,17), és segítségünkre siet gyengeségünkben. Ez alkotja az elsődleges és legalapvetőbb választ, melyet az Ige meghallására és a Jelenlét megtapasztalására szavainkkal adhatunk. Isten Zakariásnak tett

ígérete (vö. Zak 12,10) beteljesedett, s a Lélek — aki kegyelmet szerez nekünk, s hatékonyá teszi imádságunkat — szétáradt a szívünkben, hogy megtanítsa minket imádkozni.

Imádságunk módja és tárgya szorosan összekapcsolódik, ám még bensőségebben eggyé válnak a Lélek adománya által, aki imádságunkat irányítva „tanúságot tesz lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk” (Róm 8,16). A Lélek kiált a szívünkben, s ő hívja életre bennünk az imádság valamennyi formáját, minden körülmények között ő sugallja kéréseinket (vö. Ef 6,18). Ily módon „lélemben szolgálunk Istennek, Krisztus Jézusban dicsekszünk, s nem a testben bízunk...” (Fil 3,3).

Így születik meg imádságunkban a *parézia* (vö. Zsid 4,16), vagyis a bizalmunk (az ima beszélő hit!): a *parézia* nem pusztán reménykedés, hanem őszinteség, merészség is, szabadság arra, hogy Isten előtt álljunk, szóljunk hozzá, kérjünk tőle, várjuk a válaszát, mely mindig ítélet. Ebből áll a dialógus, jobban mondva: a kettős, a kommúnió. Nem a gyengeségünket kell elrejtelnünk, s nem a bűn súlyáról kell megfeledeknünk, hanem transzcendálnunk kell az önmagunkról való tudásunkat Isten ró-lunk való tudása javára. Aki bizalommal imádkozik, *egapeménos*, Isten által szeretett lehet, s megismeri annak az agapéját, aki elsőként szerette, aki már akkor megbocsátott az embernek, amikor az még bűnös és ellenséges volt vele szemben (vö. Róm 5,6–10), aki szüntelenül szeretettel van iránta, melynek kifejeződéséhez kommúnióra van szükség.

Nem az imádság spiritualizálásáról van itt szó, melyre Jézus tanított minket — a Miatyánk, minden keresztény imádság mérceje, a *lex orandi* arra is megtanít minket, hogy kérjük a létezésünkhöz szükséges mindennapi kenyeret. Viszont magunkévá kell tennünk Jézus és az Atya logikáját, az azzal való kommúnió logikáját, aki mindig ugyanolyan hűségese szeret. E szeretet elfogadása által az imádság rálel *thelosára*: Isten agapéjára, mely bennünk minden ember iránti szeretetté, *rész-vétté*, sőt ellenségeink iránti szeretetté válik. Jézus parancsolata: „Imádkozzatok ellenségeitekért” (vö. Lk 6,27–28) nem egyszerűen nagyobb távlatot ad imádságunknak, hanem részesedést jelent Isten szeretetében, aki mindenki szeret, bűnösöket és ellenségeit (vö. Róm 5,6–10), aki kiterjeszti áldását az igazakra és a gonoszokra is (vö. Mt 5,45).

Beláthatjuk, hogy imádságunk valamennyi formája tisztán járulékos jellegű, beleértve a liturgiát és a szentségeket is, s ez alapján elutasítjuk önmagunkban a régi embert, aki vallásos ambíciótól vezérelve egyfolytában kísértést érez arra, hogy felcserélje az eszközöket és kifejtett erőfeszítéseit magával a céllal. Egy szerzetes, aki jól ismeri az imádság értékét és megtanulta felismerni annak *thelosát*, ezt írta: „Ha a napi rendszerességgel imádságban eltöltött öt órára gondolok, akkor azt hatalmas, Isten elé lapátolt homokrakásnak látom. Néha feltűnnek a hiteles önátadás

szemcséi is, s egyedül ezek a fontosak. Csakhogy szigorúan előre nem látható módon tűnnek fel, és sajnos nem létezik semmiféle módszer arra, hogy már előre kiszűrjem, és csak azokat vigyem Isten elé, s ne kelljen az egész homokrakást átlapátolnom, melyben megbújnak. Ezért továbbra is naponta el kell végeznem állhatatosan ezt a munkát a maga képtelenségével együtt. Remélem, arra szolgál számomra, hogy egyre jobban megértsem önmagam legrejtettebb zugait is, s ezáltal teljes egészében olyan emberré válhatok, aki tudatosan vagy öntudatlanul, de nem tesz és nem akar semmi mást, csak Isten előtt állni, megismerve szeretetét, s elvezetve hozzá minden általa ismert embert.”

Imádság és evangelizáció

Elmélkedésem lezárásaként teljes őszinteséggel állíthatom, hogy az imádság és az evangelizáció között nem pusztán kapcsolat áll fenn: valójában az evangelizáció nem lehet hiteles, ha nem imádság a forrása. Csak az evangelizálhat, aki már maga is evangelizáltatott, csak az adhatja tovább Isten Igéjét, aki már meghallotta — s láttuk, hogy az odahallgatás az imádság valódi alapja. Ráadásul, az imából mint odahallgatásból születő evangelizációt mindig a Szentlelket segítségül hívó imádságnak kell kísérsnie, mert általa valósul meg az evangelizáció, s hallják meg számosan az Evangélium jóhírét. Továbbra is maga Jézus az evangelizálók példaképe, aki szavait és cselekedeteit mindig az Atyához intézett imádsággal kíséri: virrasztva éjszaka, elvonulva, megelőzve a hajnalt (vö. Lk 6,12; 9,18; 11,1 *et passim*).

Pontosan a misszió érdekében kérte Jézus a tanítványoktól, hogy imádkozzanak „az aratás urához, küldjön munkásokat aratásába” (Mt 9,38), ezért kérte Szent Pál Tesszalonika keresztényeitől: „...imádkozzatok (...), hogy az Úr igéje terjedjen és dicsőségre jusson, mint nálatok is...” (2Tessz 3,1), és a kolosszeiektől: „Imádkozzatok egyúttal értünk is, hogy Isten adja meg a beszéd készségét Krisztus titkának hirdetésére...” (Kol 4,3). Igen, az Ige szolgálata és az imádság szorosan összekapcsolódik (vö. ApCsel 6,4), ahogyan arról Szent Pál egész küldetése tanúskodik, akinek Jézus Krisztus Evangéliumát fáradhatatlanul hirdető működését áthatotta az imádság: imádságban kéri, hogy lehetőség nyíljon a hit hirdetésére (vö. Róm 1,10); a keresztényeket arra kéri, hogy imádságukkal vegyenek részt a népek között végzett küldetésének küzdelmeiben (vö. Róm 15,30); s imádságban dicsőíti Istent és ad neki hálát az evangelizálásért (vö. 1Tessz 1,2; Kol 1,3; Róm 16,25–27; 1Kor 1,4; Fil 1,3–11).

Igen, aki evangelizál, annak nincsen saját tulajdona, amit másoknak hirdethetne. Ahogyan azt evangéliumi bölcsességgel megértette Szent Domonkos, azt kell továbbadni, amit az imádságban szemléltünk. *Contemplata tradere*: az evangelizáló ember azt hirdeti, amit Istentől nyert el, s az élet Igéjének továbbadása csak imádságban valósulhat meg.

Bende József
fordítása

„SZAVAK A RENGETEGBŐL” Búcsú Nagy Gáspártól

Tudott volt, hogy hősi küzdelmét vívta az elmúlással. Ám mintha már egészségesen is érezte volna a halál közelségét, egyik esszékötetében közelebb hajolt életéhez, számot adva annak legfontosabb történéseiről, megrajzolva azok portréját, akiktől a legtöbbet tanulta. Arra talán nem is gondolt, hogy inkább mi tanulhattunk tőle. Rendíthetetlen hűséggel, megingathatatlan tartást, szilárd eszmeiséget. Állt a mesterségesen és politikai érdekektől szított viharokban, s megrezzenés, kétkedés nélkül képviselte azokat az eszméket és eszményeket, amelyek élete végéig útmutatói és megerősítői voltak. Rövidre szabott életében valóban „művet” alkotott, amelyből utódai még sok-sok évig meríthetnek, megerősödve erkölcsi tartásukban, kialakítva lelkükben az igazság iránt érzett olthatatlan vágyat.

Sosem alacsonyodott le. Úr volt versei díszes, sokszor mégis fájdalommal szőtt öltözékében. Miért tagadnánk, ő is, mint oly sokan mások, csalódott, úgy érezte, cserben hagyták reményei, a politikai élet átrendeződése nem hozott morális megtisztulást, amelyet sürgetett, s amelyért szenvedélyes küzdelmét vívta, új és új rohamra vezetve hűséges katonáit, a költeményeit. „Hibátlan gondolatokat kellene most föl-villantani, s nem magabiztos vélekedéseket.” — írta *Litván antifóna* című esszéjében — „A szóló-éneklés felelőssége sokkal nagyobb, mint a kórusban zöngicsélés bátorsága.” Nem kórusban „zöngicsélt”, az elhallgattatást, víz alá nyomást vállalva érzekelte szólóját, amelyet az olykor megalkuvó, most könnyeiket hullató kórustagok irigykedve hallgattak, miközben markukat tartották a júdáspénzért.

Beleérező azonosulással idézte Csordás Gábor első verseskötetének e sorait: „úgy dalolnék akár a csíz / ha tudnám miféle a csíz / süketek közt a száj szabad / ingeny dudva a gondolat”. Nagy Gáspár, aki mindenkinek Gazsi nevű testvére volt, tudta, „miféle a csíz”, mégsem dalolt szárnyalva, mert átélte és átérezte, hogy a gondolat akár a dudva, de mert szája „szabad” maradt, eltökélten fogalmazta meg tisztán, mélyen zengő szavait. Abban a korban, amelyben az írók egy része kételkedni kezdett a szavak értékében, igazságot megjelenítő jelentésében, ő a szavakra bízta magát, s azok hűségesen, egyértelműen közvetítették tisztító szándékait. Volt egy Illyés Gyulától kapott „napiparancsa”: „a

legnagyobb bátorság a remény”, s ő csalóka reménybe kapaszkodva, annak szószólójaként korunk legbátrabb írója volt. Összegyűjtött költeményeinek ugyan ezt a címet adta: *Szabadra-bok*, de a körülmények rabságában is a szabadon gondolkodó író nagyszerű példáját adta. *Ha időjós leszek...* című versében írta:

Ha időjós leszek
folyvást hazudhatok,
a nagy-nagy igazságok
körüli téblábolhatok,
nyugodtan melléfoghatok,
és melléjelenthetek,
júliusra hőszítalást
simán füllenhetek.

De mert nem volt időjós, nem füllenett, hanem egzisztenciális kérdéseiket és bizonyosságainkat fogalmazta meg makacs következetességgel. Nem mintha ne őrizte volna gyermek lelkiületét is. Sok versét játékosság, a tiszta érzés naiv kifejezése teszi felejthetlenné. Volt egy korszaka, amelyben ezek a költemények s ez a hangnem volt az uralkodó, mintha arra figyelmeztetett volna: ha nem leszünk olyanok, mint a gyermekek, nem juthatunk be a mennyek országába. Egyik nagyon elgondolkodtató versében a nád titkáról, a hajlékonyságról és a törhetlenségről írt. Am a szökelő ritmusú költemény már-már évődő hangneme egyszeriben vérszenen komolyra vált, a korra és a költő fenyegettségére utaló képpel zárul: „most te is csak — szálegyenesen — állsz — és befogod — a száz — mert — vizen át — tavon át — úszik feléd — egy nádvágo — naszád” Élete végéig fenyegetően úsztak felé ezek a naszádok, mégis szálegyenes maradt, s többek között ez maradandóságának egyik titka. Pedig micsoda kort kellett egyenes derékka, fölemelt — sokszor az ég felé fordított — fejfel átvészelnie! *Ez volt a kor...*

Már
semmi semmi nem segít
a pillanatnyi taktika főleg —
a tálcán vitt fej etc.
is hamis előleg!

És
mégis mégis azt hiszik
a bátor „jóvitézek”
hogy a pár ezeryire
limitált kiáltás elég lesz.

De
tűnünk tűnődünk tüntetünk
a legtöbbje és jobbja is
csak befelé
némán —

És hümmögünk:
ez volt a föld
ez volt a kor
ahol és amikor
élnünk adatott
kifosztva bénán.

Ha valaki majd megírja a hetvenes-nyolcvanas évek szellemiségének természetrajzát, Nagy Gáspár költészetében találja meg eligazító, hiteles vezérfonalát. S ha utóbb arra is vállalkozik, hogy rendet terem a sötétben vonuló éjszakai ködöt kavaráó „szókaravánban”, ismét az ő verseit használhatjuk eligazítóul. Ezekben tárul majd elé a múlt megannyi gondja s a félmúlt meg a jelen tengernyi ferdtése, hazugsága. Rádöbbenhet arra, hogy az élet zűrzavarában, a sokszor kilátástalannak érzett terhek alatt roskadozva lépdelő ember csak a lélek fényjeleiben találhatta meg erőforrását. A *Tékozlók imájában* fájdalmasan vallotta meg: „elvettem minden Hozzád nővő irányt”, s ezt a felismerés a Végső Igazság felé török megváltásáért esedező gesztusát idézi, de ugyanebben a költeményében így ír: „És most már látlak is Uram.” Pedig „...úgy nő a hazugság történelmi mocska — mint Napod zuhanásakor az árnyék”. Ám az árnyékból és sötétségből felfénylik a reményt adó, bátor cselekvésre ösztönző Isten képme: a:

ragyog bizony Uram a Te akaratom
mára kakasszó előtt
a SZÁLFÁK vert szögében

Pontosan érzekelte, kijózanító egyszerűséggel fogalmazta meg az emberiség elfordulását Istentől, ami hatalmas értékvesztéssel és szemléleti bizonytalansággal párosult. Az önerejében gögösen bizó ember ugyan nem Isten halálát kiáltja, hanem hátat fordított a Teremtőnek. Nagy Gáspár lírájából azonban nyilvánvaló, hogy kétféle dimenzió létezik, egy határolt időbeliség, ez a miénk, és a vételen, amely az Úr. A *Már hamuval rajzolgatók* végszava mintha Babits Jónás könyvének Istent megszólaltató, ebbe a másik dimenzióba bepillantást engedő befejezésére rimelne:

Mert nagyon a miénk
ráégünk erre a földre
mosolyunk rámegey
bánatunk ráég

már hamuval rajzolgatók
Isten ablakán egyre
de Ő vár — vár még.

Költészetének — de prózájának is — kivételesen szép tartományába vezetnek a holtaknak dedikált művei, az őket életre keltő esszéi. Szívszorító a bensőségessége és a ráérzése, megrendítő, ahogy mások hulltát idézve az elmúlásba helyezkedett megírva „égi lábjegyzeteit”. És ma egészen más a visszhangja a *Valamin belül* felütésének: „Könnyű lesz-e elhagyni mindent — vagy nagyon nehéz — amikor zárul az eddig nyitott — és tárul az addig rejtve őrzött”. Nagy Gáspár megtapasztalhatta, hogy az Úr azokat próbálja meg, akiket igazán szeret. Szenvedésének és megpróbáltatásainak hónapjai azonban előbb vagy utóbb feledésbe merülnek, ám életműve megmarad, és a legnemesebb emberi eszmények és érzések maradványát hirdeti. Tizenöt éve írta a modern transzcendens költészet egyik tömör remeklését, a talán legnagyobb és igazán maradandó eszményt idézve:

Ebben a lángban
épen marad a szalma,
nem roskad,
nem törik,
nem komorlik el alatta.
Mert Aki fölötte,
Annak szeretetétől gyullad,
sugárzón
sugárzik:
Isteni lényéből úgy ad.
(Betlehemi istálló-tűz)

Hogy egy kissé frivol módon idézzem emlékéit, hadd kövessem egyik hajdan oly kedves közegében egy futballpálya akkor még zsúfolt nézőterére, amelynek kőkockáin már korábban is költők álltak és kedvenc csapatukat bíztatták. Ez a játék, ez a közönség már csak emlékeinkben él, de valahol biztosan szilárdan áll, s az állóhelyen ott szorong Zelk Zoltán, Rónay György, Kormos István, Parancs János és Nagy Gáspár. Figyelnék bennünket is. És hallani véljük az Urat szólító, kérlelő imádságos szavakat is, Nagy Gáspár *Öregedők s talán már öregek* című verséből:

...könyörülj rajtuk ahogy majd rajtam is
ítélkező méltatlan szolgálodon.

A szolga most megtért Urához, aki szelíd mosollyal vonja magához kedves gyermekeként.

RÓNAY LÁSZLÓ

BERND JOCHEN HILBERATH: KARL RAHNER. AZ EMBER — ISTEN TITKÁHOZ RENDELT LÉNY

Új, Karl Rahner „teológiai életművét” bemutató könyv kerül a teológusok és a hit kérdései iránt érdeklődő laikus olvasók kezébe. A kötet célkitűzése, egyrészt, hogy bevezesse az olvasót Rahner gondolkodásának világába — pontosabban: Rahnernek saját hitünkről és keresztény életünkről vallott felfogásába —, másrészt, hogy utána járjon, milyen jelentősége van Karl Rahnernek napjaink hitéletére és teológiai fejlődésére nézve. Emellett tetten érhető egy további, egy talán leginkább a „teológus céhen belülieknek” szóló törekvés is: a szerző tisztáznia igyekszik Rahner életművét az „antropológiai redukcionizmus” vádjával. E hármas feladat bárkit jelentékeny nehézségek elé állítana; B. J. Hilberath, a tübingeni egyetem dogmatika és dogmatörténet professzora azonban a jezsuita teológus gondolkodása avatott tolmácsolójának bizonyul. A könyv nem marad el az általa támasztott várokozásoktól, emellett pedig — szinte csak melleleg — arra is bizonyítékul szolgál, hogy a méltán a 20. század legjelentősebb teológusai között számon tartott Karl Rahner eszmefuttatásai eleven erővel hatnak, megvilágító, inspiráló és bátorító hatásúak lehetnek számunkra, mai emberek számára is.

A kötet sajátossága — legfőbb erénye, s talán egyúttal elkerülhetetlenül korlátja is — választott módszerében rejlik. A szerző vallja ugyanis, hogy a teológia csakis úgy tudja igazolni, hogy valóban a mában él, ha az egyházi gondolkodás mégoly régről áthagyományozott témáit mindig a *mai* szempontok szerint közelíti meg. Ennek értelmében, ahelyett, hogy fejtegetéseit azonnal Rahner teológiájának feltárással kezdené, a szerző mindenekelőtt jelenkori szellemi létehelyzetünket, napjaink teológiai szituációjának jellegzetességeit veszi számba. Nézőpontja szerint a mai teológia történelmi közege elsősorban az egységesülő globalizált világhelyzet, amely minden fronton változásnak van alávetve. E szellemi közeg legfőbb ismérvei a „posztmodern”, a „hagyománytörés”, a „pluralizmus”, az „önkényesség” kulcskifejezései írhatók körül, és egy olyan újfajta áttekinthetelenséget tükröznek, amely a mai hívő ember számára nagyban megnehezíti a szellemi tájékozódást. Továbbá immár a zsinat utáni idők lelkesedéstől túlfűtött, új kezdetet ígérő hangulata is. A

mai közegben az egyén legfőbb gondja sokkal inkább olyan önazonosság kialakítása és megőrzése, mely széthullás felé tartó világunkban képes valamelyest is szilárd alapokat nyújtani. Persze nem csak a még meglévő hagyományos hit megőrzésére mutatkozik igény. Sokan vágnak az emberi teljesség újfajta megtapasztalására, holisztikus lelki életre, melyet nemritkán „barkácsolts vallásossággal”, szinkretista szellemiséggel igyekeznek elérni, olyan áron tehát, hogy különböző vallási hagyományokat mosnak össze egymással. A kötet szerzője tudatosan ebben a közegben törekszik újra meghatározni a teológus és a teológia feladatát.

Miként lehetséges egyáltalán még ma is — „Auschwitz után” — hinni Istenben? Milyen viszonyban áll a kereszténység a nem keresztény vallásokkal, azaz joggal tekintheti-e magát ez utóbbiakkal szemben még ma is abszolút valásnak, amelynek igazsága „felülmúlhatatlan”? Felállíthat-e továbbra is a hit kötelező normákat az ember számára, azaz mi pontosabban az egyház és a világ, az evangélium és a politika, az egyház és az emberi jogok, az egyház és a modern szellemiség (a demokrácia, az emancipáció stb.) viszonya egymással? Egyebek között ezek korunk legégetőbb „teológiai” kérdései.

Rahner főbb témái ehhez képest — legalábbis élete első szakaszában — a következő kérdések köré szerveződtek: hogyan viszonyul egymáshoz a külső tekintély és a belső tapasztalat? Miként határozható meg a természet és a kegyelem viszonya? Hogyan fér meg egymással a dogmatikai hitigazságok kötelező érvénye és a gondolkodás történelmisége? Hogyan viszonyul a hívők hitbeli tapasztalata az egyházi tanítóhivatal nyelvi szabályozásához? Röviden: milyen összefüggés áll fenn a keresztény hit és a reális élet között? A szerző végkövetkeztetése, hogy mai nézőpontunk nem mutatkozik gyökeresen másnak, mint Karl Rahneré: nagyon is megtalálhatók a közös kapcsolódási pontok.

De vajon Rahner teológiája ténylegesen teológia, nem pedig merő antropológia? Nem szorítja — talán akarata ellenére — Istent emberi mértékek korlátai közé? Olyan kérdések ezek, melyek (a bennük foglalt váddal együtt) szakmai körökben rendre ma is felvetődnek; kiváltképpen pedig éppen azzal a Rahnerrel szemben, akire hivatalos részről a zsinat előtt még rossz szemmel néztek, s aki adott időszakban el volt tiltva a publikálástól. A zsinat során ugyan Rahner nézeteinek jó részét rehabilitálták, bizo-

nyos körökben azonban mindmáig azok közé a teológusok közé tartozik, akik bizony nem állnak minden gyanú fölött. Csakhogy Rahner transzcendentális antropológiájának lényege éppen annak belátásában áll, hogy az ember pusztán filozófiai síkon tekintve sem értheti meg magát Isten nélkül. Az ember titok, aki szellemi képességeinek (megismerésének és akarásának) használata során eleve és elkerülhetetlenül túllendül önmagán; soha nem birtokolhatja és ismerheti meg magát pusztán immanens határok között, hanem kizárólag az abszolút Titokra való ráutaltságában válik érthetővé tulajdonképpen lényege. Rahner teológiájának egyetlen alapfoglata, voltaképpeni alapélménye — amiként ez írásaiból egyértelműen kitűnik — Isten megtapasztalása. Az ember mindig és elkerülhetetlenül az abszolút Titok, Isten színe előtt létezik — ez teológiájának nemcsak kiindulási pontja, de minden gondolati erőfeszítését átható, alaptémáját is összefoglaló programszerű állítása is. Ezen gondolati út nyomán követése a szakmabelieknek megvilágosító szellemi (filozófiai-teológia) belátásokat eredményezhet, s emiatt van, hogy Hilberath professzor könyve az igényes és filozófiai-teológiai érdeklődésű olvasóközönség számára lelki olvasmányként is szolgálhat.

A kötet további érdeme, hogy a tudományosság igényének fenntartásával is közérthető-ségre törekszik, ami — lévén szó éppen Karl Rahner gondolatainak tolmácsolásáról — nem is olyan könnyen teljesíthető feladat. Mintha mindig könnyebb lenne úgymond „többet feltételezni”, s ezáltal az olykor maga a kommentátor számára sem teljesen világos rahneri szakkifejezéseinek („természetfeletti egzisztenciálé”, „capax infiniti”, „szubsztanciámódok”, „potencia oboedientialis”, vagy a „transzcendentális-kategoriális” fogalom-pár) tudományoskodó homályába burkolózni. Csakhogy Rahner kimutathatóan mindig az érthetőség igényével írt; a gondolkodása bemutatását célul kitűző egyik kötetben az éppen általa olyannyira fontosnak tartott „intellektuális becsületesség” követelménye nem szenvedhet csorbát! Hilberath szerencsésen és következetesen feloldja a teológiai szakkifejezéseket, ezzel szakemberek és laikus érdeklődők számára egyaránt követhető, élvezetes stílusban ír.

Kritikai szempontból nem hagyhatjuk szó nélkül a könyvnek bizonyos — talán elsősorban a bennfentesek számára szembeötlő — egyoldalúságát sem. Feltűnő ugyanis, hogy a kötet kizárólag német nyelvű szakirodalomra hivatkozik, s emiatt indokolatlan mértékben foglya marad az európai földrész domináns Rahner-értelmezésének. Manapság — legkésőbb a 2004-

ben (Rahner születésének száz éves és halálának húsz éves évfordulója kapcsán) világszerte tartott megemlékezések és konferenciák szakirodalmi termésének tükrében — már aligha engedhetné meg magának bárki is, hogy figyelmen kívül hagyja a más nyelvterületeken és kontinenseken dolgozó teológuskollégák a világrecenzióhoz adott hozzájárulását.

Rahner egyik korai filozófiai műve *Az Ige hallgatója* 1991-ben, eredeti megjelenéséhez képest éppen negyven év késéssel vált magyarul is hozzáférhetővé. B. J. Hilberath monográfiájának hazai megjelenésére — mely a mára szinte áttekinthetetlen mennyiségűv duzzadt Rahner-irodalom talán egyik legiskertültebb összefoglaló műve — már csak alig több, mint tíz évet kellett várni. Talán remélhetjük, hogy mindez egyúttal a magyar nyelvű teológia és teológiai recepció kortárs nyugati gondolkodáshoz képest fennálló lépéshátrányának csökkenését is szimbolizálja. (Ford. Görföl Tibor; *L'Harmattan*, Budapest, 2006)

PATSCH FERENC

A KÖLTÉSZET VIGASZA

Az irodalomtudományi elemzések visszatérő kérdése: milyen valójában korunk költészete? A magyar líra hosszú története során tulajdonképpen egyszer érte be a nagyvilág költészetét, s ez Kassák Lajos kezdeménye nyomán alakult így, az avantgárd fénykorában, amikor egyre-másra kísérleteztek az „izmusok” képviselői (és megszallottja). Enzensberger 1910-től számította a modern líra „robbanását”, 1908-ban jelent meg Ezra Pound verseskötete, 1909-ben a nevezetes Futurista kiáltvány keltett döbbenetet, s vele szinte egyszerre Saint-John Perse jelentkezett, 1910-ben az expresszionisták léptek színre, Oroszországban új lírikusok egész raja kezdte pályáját, s Európában a későbbi klasszikusok, Apollinaire, Max Jacob, majd Ungaretti változtatták meg a költészet arculatát, s ezt tette Kassák is.

Enzensberger szerint a második világháborút követően a modern líra nyelve mintha kimerült volna, ám meglátásunk szerint napjainkban ismét a változás jeleit mutatja, bár az is jól látható, hogy egymás mellett élnek és hatnak a hagyományok és az újító törekvések. A költészet története során és ma is nyitott fejlődése sosem befejezett: „A modern költészet jövője az ismeretlen költők kezében nyugszik, akik megírják majd.”

A hazai lírára is jellemzőek a szép jövőt ígérő pályakezdés, s nyomon követhetjük a lírikusok érdeklődését. Nagy Gáspár például szemünk láttára lett nagy költő, s nem kell különösebb jövőbe tekintő képesség ahhoz sem, hogy kiteljesse-

dést jósoljunk Turczi Istvánnak, aki nemrégiben megjelent versgyűjteményében ízig-vérig modern költőnek mutatkozik, azt a tradíciót követve, amely játékossgal és derúvel palástolja mondandója komolyságát. Kivételesen érdekesek a kor technikai újdonságaihoz alkalmazkodó, nagyfokú beleérzésről tanúskodó, költőtársainak írt „sms versei”. Szép példája távlatteremtő képességének a Rákos Sándor emlékének szentelt *Utoljára...*: „*Utoljára azt üzented, hogy „a szív / félelme fiatal marad.” Amióta / főntről legszebb szavaidba kötözve / visszaeresztettek közénk, már tudjuk: / velünk vagy egy és nem az üzenettel.*”

A Nyugatosnak mondott költészetet ideáljának tekintő olvas is bizonyára érzi a játék mögött a felelős komolyságot, a logika működését, amely a megszólított vagy megidézett lírájának alapos ismeretével párosul. Erről is egy példát: „*Amit én tudok, nem tudja senki más. / Ez a sor sorod, kegyelmet talált /benn fűszál-sebzette igenlő tagadás. / Tudjuk sokan, rég kinőttem a halált.*” (Amit én... Juhász Ferencnek)

A költői hagyománytisztelet éppúgy áthatja a jól megkomponált kötet verseit, mint a nyelv lehetőségeinek kitágítására való tudatos törekvés. Ennek egyik érdekes megvalósulását jelzik azok a művek, amelyekben a költő behelyezkedik egy korba vagy szituációba, azt éli át, jeleníti meg saját nyelvi közegében (*Platón úr vacsorája*), s hasonlóképp nyelvi szempontból korhoz kötöttek, ugyanakkor elkötelezetten személyesek a magyar líra múltját idéző, olykor nagyon is „életszagú” versei (*Csokonai Vitéz Mihályról*). A lehetetleni rögtönzések és az alkatahoz idomított „hosszú versek” egyaránt jelentékeny teljesítmények, a kötet igazi nyeresége az útját kereső magyar poézisnek, amelynek olyan hagyományhű képviselői is megbecsülést érdemelnek, amilyen a tragikus sorsú Takács Imre volt, aki a múlt évben lett volna 80 éves. Ez alkalommal jelent meg róla Bakonyi István kismonográfiája, verseit pedig *Tükre csillagoknak* címmel válogatta kötetbe Román Károly. E kötet és a szeretettel megírt pályakép is azt bizonyítja, hogy Takács Imre nem volt olyan átütő erejű lírikus, mint életükben klasszikussá vált nemzedékétársai (Juhász Ferenc és Nagy László), inkább Simon Istvánra emlékeztek halkabb hangjaival és egy bizonyos életforma iránt tanúsított hűségével.

Cseh Károly líráját inkább rövidre vágott versmondatok és a költő érzelmeit hangsúlyozó gondolatok jellemzik. *Toronyiránt* című kötetéből hiányzik a nyelvi játék, komoly poéta, aki érzésvilágának pontos megjelenítésével olvasóját is saját felelősségére ébreszti. Különösen otthonos az események és az idő múlásának megjelenítésében, s épp az idő szuverén kezelésével a jövő-

be tekint, s azzal szembeesít. Szép példája ennek a tavaszelői „helyzetkép”: „*Kapaszkodik / rügyek lép-csöfökai felfelé a zöld / ujjongó fűrtök: / fák ágain zajongó gyerekek magasába // Hívások, füstjelek kéklenek / a levegőben // Felröppennő pernye-madárraj jelzi / merre csörtetnek / a kalandregények rezervoárumból / szökött indiánok. // Közben férfiak vigyázzák / a felgyújtott nádat alkonyatig — / sarjadó fűre és kaszára gondolva // Március / menetrendjében / nincs változás.*”

A természethez fűződő elementáris kapcsolatot a hagyományt idézi a váratlan képzetársítások azonban új dimenziókat sejtetnek, melyben az életét értelemmel és céllal telítő ember mozgulatát érezzük a legerősebbnek. (Turczi István *legszebb versei*. C.E.T. Belvárosi Könyvkiadó, Budapest, 2006; Takács Imre: *Tükre a csillagoknak*. Vörösmarty Társaság, Székesfehérvár, 2006; Cseh Károly: *Toronyirányt*. Gondolat Könyvesbolt, Eger, 2006)

RÓNAY LÁSZLÓ

FECSKE CSABA: ELSŐ ÉLETEM

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai alapján nem gondolhatnám, hogy élne Magyarországon olyan vérbeli irodalombarát olvasó, aki ne ismerné Fecske Csaba nevét, hiszen versek felett, prózai írások alatt, könyvek borítóin viszonylag gyakran olvasható. Igazságtalan volnék azonban a szerzővel szemben, ha új könyvének bemutatása capsán egyszerűen annyival kezdeném: mélyről érkezett az irodalomba. Fecske falusi származású ugyan, de napjainkra általában valahogy úgy alakult: a valóban emelkedett emberi erkölcs tisztasága inkább a vidék magasztos sajátja lett-maradt.

A miskolci Bíbor Kiadónál — Feledy Gyula rajzaival kísér/tet/ve — megjelent, *Első életem* című, hetedik, felnőttekhez szóló verseket tartalmazó kötetéből úgy tájékozódhatunk a költő személyes sorsáról, hogy közben azokkal az erkölcsi korjellemzőkkel is szembeesülünk, amelyek mindannyiunkat körbevesznek.

A kötetet indító *Hazajáró* ciklus szögligeti gyerekkorról emlékező verseinek útján az elmúlás lelki elmúlhatatlansága sejklik fel a megváltoztathatatlanba való beletörődés kényszerével. Egyszerűen érthető szavak, mondatok, gondolatok díszőrségét állítja témái védelmére, s meglepően eredeti képalkotási képessége által emeli magas költészetté azokat. Ez végig érzékelhető a versek Fecskeje jellemzően egyedi szövevényben. Például: „*út mentén asztinás fű li-heg*”, vagy: „*feltört tojás sárgájaként / folyik szét a délutáni nap*”. Ezen a gyerekkori tájon — ahol „*a levegő mintát vesz rólam / emlékezzen arra amit már*

most se tud", ahol „hétszáz évre visszamenőleg látni / az időt bánatos fák falják / fuldokolva a levegőt” — a dolgok megfontolt története éppen olyan lényegi, akárcsak az, hogy „a lombokon átlobog a nyár / inog az ég rigónyi súly alatt / röpte emléke lesz a madár / kinek a szeméből lophatnám vissza arcodat”.

Fecske legizibb eszköze az őszintesége: „másféle nyár ez / másféle szél a lombban / valami furcsa idegen íz / a régi fájdalomban” — amint írja a Más című versben, s többek között ebben szintén azt a hangulatot rögzíti, mint egyebütt: „ami szép volt a sodrásba veszett”. A ciklust befejező Üres házban arról számol be, ahogy „betöri a hold az ablakot”, „elbódít a hiány különös szaga”, s „az álló óra a falon / sohát és örökkét egyszerre mutat”, amihez „csak te tartozol senki más” önfelelőség-élménye csatlakozik.

A második, Az lesz, ami volt ciklus rendje keserű, bár ez a keserűség sem érvénytelen. harmóniát horpasztó bajkórú tudósít — az időgondozóból. Szintén a legyőzhetetlen elmúlás torokszorítóan széteső akkordjai hallatszanak az Itt lenni nélkülem ciklus darabjainak olvasása közepette, ám a verszet dallama és megjelenítő ereje izmosodik: „kóbor kutya szemében láttam először igazán magam / az elsőtetűlő vizet nesztelenül nyaladosta a hold / milyen egyszerű minden lehet ha van / és elpusztíthatatlan ami sose volt”. Megillető, s vegyült bele valami Tóth Árpád-i és kissé Juhász Gyula-i modorra emlékeztető, ahogy a könyörtelenül beletörődést igénylő elmúlás szegecseli dalait: „hogy megsűrűsödött időm / életem zaccos alja ez / mint kamra mélyén az egér / szívemben a halál neszesz // már az öröm is fájdalmat / okoz cserbenhagy a testem / nincs is vagy csak nem találtam / amit oly nagyon kerestem” (Cserbenhagy) „próbálok magam néha fáradtan / kétségek között meggyötörve / nem tudva még fejem mire adtam / s hulladékaim ki szedi össze // el kell-e számolni a selejttel / a vágatában kidőlt lovakkal / ha nehezedre esnek felejts el / légy hűtlen ok nélkül vagy okkal // hogy a saját képére formáljon / egy idegen ebből én nem kérek / magamtól a semmiből kiásom / tán mire a végenre érek” (Mire) A ciklus végére került Törődékek legkerekebb négyesorosa: „ünnep lesz gyertyák égnek / egyre mélyebb gödröt ás / bennem a várakozás / a beteljesülésnek” (Várakozás)

Az Idényvég ciklus tömör summázata: „kivesztett belőlem a várakozás bizalma”. Apró hétköznapi témákat úgy sorol a versbe, hogy azoknak tökéletesen aktuális mai ízt kölcsönöz. A jelen hangulati keserűségét? A sodródás érzetének egyhangúságát? Ez a hangulat komolyabb hangütésben folytatódik az Eleitől fogva ciklusban. A bibliai alakok példázatának élő példányai bukkannak fel a versekben, jobbra mives szonettek keretét töltik ki, de szabadon is áramlanak.

Hány arca lehet az elmúlásnak?

Kilátszanak belőlem című ciklusában újabb színezetet jelentenek a nők. A szerelem elfoszló igézete másfajta, glóriásabb elmúlást feltételez. Az Amor mostohái című a titkolt házasságtörés, az eléggé el nem ítélt csalás szonettje. (Egyébként az egész kötet minden verstani és esztétikai tekintetben legegységesebben harmonizáló verse.) A búcsú a szerelem emlékeitől még újraébreszti a vágyat.

A kötetet záró Idegen érzés ciklusban vendégszövegekkel, más költőkre történő utalásokkal él. A recenzens szubjektív megjegyzése szerint: a W. S. kerti széke című a legsikerültebb formájú és hangulatú verse. Fecske-módra megidézve felsorakozik Rilke, Eliot, Puskin, Kosztolányi, Ady, József Attila is. Végül a Kótyagosan című versből a kötet befejező sorait idézem: „ez még a tegnapi nap vagy már ma van / percek roncsstelepén kutakodom hasztalan / mint anyóka a rőzsét cipelem magam haza / miközben lecsúszik rólam az éjszaka”.

Fecske Csaba letisztult költői eszközöket alkalmaz a versben, ragaszkodása a hagyományos formákhoz. Fázunk az Őszi reggel természetidegen hangolású indításától: „rigót működtet a korareggel”, viszont szívesen olvassuk a következőhöz hasonló képek rengetegét: „a nap megágyaz már az estnek”. A lírában tulajdonképpen az a szép, hogy bármilyen előjelű tartalmat fejez is ki, a megírás hogyanja-mikéntje által elérhető: érzelmeinkre hat. Jelen esetben szintúgy érezheti ezt, aki nemcsak a szemével, hanem a szívvel is tud olvasni. (Bíbor Kiadó, Miskolc, 2006)

ZSIRAI LÁSZLÓ

HORVÁTH KORNÉLIA: A VERSRŐL

Verset olvasni sokféleképpen lehet. Horváth Kornélia tanulmánykötete a versolvasásnak olyan sajátos módját képviseli, mely a vers hangzósságára ráhagyatkozó és a trópusképződés nyelvi folyamataiba bekapcsolódó befogadó aktív nyelvi-gondolati tevékenységeként határozható meg. A kötet — mely elsősorban az irodalomtudományban járatos olvasóknak íródott — versritmus és versértelmezés viszonyát, nyelv és metafora kapcsolatát, valamint a lírai beszélő és beszédmód kérdéseit vizsgálja részint elméleti megközelítésben, részint szövegértelmezéseken, Leopardi, Puskin, József Attila és Petri György versein keresztül. A tanulmányok közös szemléleti alapja az a Humboldttra visszavezethető nyelvszemlélet, mely a nyelvet nem ergonnak, azaz „készterméknek”, hanem energiának, folyton keletkező dinamikus létezőnek tekinti. Alekszandr Potebnya, aki több 20.

századi gondolkodóval egybehangzóan a nyelvet nem a kifejezés, hanem a gondolkodás és ezzel összefüggésben a fogalomalkotás nélkülözhetetlen alapjának tekintette, Humboldt nyomán a nyelv legkisebb jelentéssel bíró elemét, a szót is dinamikusan értelmezte. Mivel a *külső formából* (hangtestből), a *jelentésből* és a kettő között „közvetítő” *belső formából* vagy *képzetből* álló szó eleve metaforikus, Potebnya szerint a metaforikusság az emberi gondolkodás alapvető sajátossága. Ez a Nietzsche *Retorikájában* és I. A. Richards metaforaelméletében egyaránt visszatérő meglátás, mely a retorikus beszédet nem valamiféle különleges nyelvhasználatként, hanem a nyelv univerzális elveként határozza meg, a retorikát a költőiség kérdésével köti össze. A költői beszédmód ugyanis képes a szó köznapi nyelvhasználatban kihunyott történeti jelentéseinek (képzetének), és így eredendő metaforikusságának aktivizálására. A dinamikus, eleven képzetű szó — amint ezt József Attila *Gyöngy* című versének nyelvi-poétikai vizsgálata is megmutatja — ily módon a költőiség hordozójává válik.

A versnyelv tekintetében különösen produktívnak bizonyuló humboldti-potebnyai nyelvszemléletből következők, hogy a *Versritmus és versinterpretáció* című fejezet — mely az orosz verselméleti kutatás néhány alapkérdésén keresztül a versritmusnak a szövegértelmezésben játszott lehetőségeit vizsgálja — a versmértéket sem lezárta strukturálta, hanem a versnyelvet mozgásba hozó dinamikus erőként értelmezi. „Meglátásunk szerint a ritmusnak az adott, konkrét versszövegre vonatkoztatható értelmezését azok a szöveghelyek teszik lehetővé, ahol a ritmus önnön kontinuitását megszakítva eltér az addig követett szisztematikus mértéktől.” Petőfi Sándor *A virágnak megtiltani nem lehet...* kezdetű versének harmadik sorában például a sor ritmikai és mondattani tagolása között keletkező feszültség a vers központi, kettős metaforájára (*kikelet a lány, virág a szerelem*) irányítja a befogadó figyelmét. A szerző értelmezésében a versritmus monotóniájának váratlan megszűnése megfelel a kettős metaforában beköszöntő jelentésbeli újításnak, a kiemelt verssor ugyanis nem az elköptatott sablonos trópuszt alkalmazza (a lány a virág, amely kikeletkor, azaz a szerelem hatására kivirul), hanem a két tag kiazmatikus felcserélésével megújítja és átértelmezi azt. A versritmus eltérései, illetve más szövegekben — például Puskin *Madárka* vagy Leopardi *Az első szerelem* című költeményében — a hangkapcsolat-ismétlődések újrajelölők a versszöveg egyes szavait, így a szó nem csupán tárgyi jelentésével, hanem egyfelől hangteste, másfelől ehhez tapadó belső formája (a szóalakban ör-

zött történeti szemantikum) révén vesz részt a jelentésképzésben. József Attila *Rejtelmek* című versének „*En is írom énekeim, / ha már szeretlek téged*” mondatában például *versírás* és *szerelem* témájának összekapcsolása nem logikailag, hanem nyelviileg motivált, amennyiben a *szeretlek* szó etimológiailag a szövegalkotás témáját is magában rejt. A szövegelemzések tapasztalata a szerző számára azt mutatja, hogy a költői nyelvhasználat eleven képzetű, és ezáltal az adott költői szövegben új jelentéseket létrehozó szavakkal él, vagyis a köznapi kommunikációban rendszerként érzékelt nyelvvvel szemben a nyelv eredeti létmódját, *energeia-természetét* realizálja.

A kötet harmadik fejezetének (*A versbeszéd retorikája és poétikája*) kérdésfelvetése a versben megszólaló hangra, illetve a lírai beszédmód problémájára irányul, és arra keres választ, hogy a különböző líraelméletek a költeményekben megszólaló hangot kinek tulajdonítják. Paul de Man írásai a szöveg „én”-jének kérdését elsősorban a prosopopeia és az antropomorfizmus retorikai működése felől világítják meg, Káte Hamburger a *lírai én* és az *empirikus költői én* megfeleltethetőségének kritériumait tanulmányozza, míg Benveniste a személy létrejöttét az „én”-nek a „te”-hez való interszubjektív viszonyulásában látja lehetségesnek. Világos, hogy Horváth Kornélia az én-kérdés vizsgálatakor egymástól igen eltérő elméleteket szembesít. A külföldi líraelméleti szakirodalom eredményei mellett az önmegszólító vers kapcsán a hazai kutatás tapasztalatait is összegzi Németh G. Béla, Bécsy Ágnes, Kulcsár-Szabó Zoltán és Bókay Antal kutatási eredményeinek reflektált ismertetésén keresztül.

A tanulmánykötet érdeme, hogy a szerző a szövegközpontú verselemzéseket egyfelől az egyes költők nyelv- és költészetfelfogásának ismertetésével, másfelől a versek intertextuális kapcsolatainak feltárásával tág értelmezői kontextusba helyezi, miközben a versről szólva *nyelv, gondolkodás, költészet és önmegértés* alapvetőnek mondható összefüggésével is számot vet. Úgy vélem, hogy a versnyelv sajátosságaival, illetve a nyelv eredendő metaforikusságával kapcsolatos elméleti fejtegetések belátásai tudatosabbá tehetik olvasásunkat, a szövegértelmezések pedig segíthetnek annak felismerésében, hogy a szóbeliség művészi formái képesek a köznapi kommunikációban automatizálódott nyelvhasználat újratemtésére, és ezáltal a nyelvhez való aktív viszony kialakításával önmegértésünk elősegítésére és gondolkodásunk megújítására. (*Kijárat*, Budapest, 2006)

ÉRFALVY LÍVIA

SOMMAIRE

Mission dans les grandes villes

- PÉTER ERDŐ: La mission dans les grandes villes
 JÓZSEF MARIK –
 ZOLTÁN KUNSZABÓ: Mission dans les grandes villes
 OTTO NEUBAUER: Mission avec cinq pains et deux poissons
 VERONIKA BABARCZY: Mission dans la grande ville – Budapest, 2007
 FERENC TOMKA: La mission et la nouvelle évangélisation
 ENZO BIANCHI: Prière et évangélisation

INHALT

Großstadtmission

- PÉTER ERDŐ: Die Großstadtmission
 JÓZSEF MARIK –
 ZOLTÁN KUNSZABÓ: Großstadtmission
 OTTO NEUBAUER: Mission mit fünf Broten und zwei Fischen
 VERONIKA BABARCZY: Großstadtmission – Budapest 2007
 FERENC TOMKA: Die Mission und die neue Evangelisation
 ENZO BIANCHI: Gebet und Evangelisation

CONTENTS

Evangelisation in the City

- PÉTER ERDŐ: Evangelisation in the City
 JÓZSEF MARIK –
 ZOLTÁN KUNSZABÓ: Mission of Large Cities
 OTTO NEUBAUER: Mission with five loaves and two fish
 VERONIKA BABARCZY: „Evangelisation in the City” – Budapest 2007
 FERENC TOMKA: Mission and the New Evangelisation
 ENZO BIANCHI: Prayer and Evangelisation

Főszerkesztő és felelős kiadó: LUKÁCS LÁSZLÓ

Munkatársak: BENDE JÓZSEF, DEÁK VIKTÓRIA HEDVIG, HAFNER ZOLTÁN, LÁZÁR KOVÁCS ÁKOS, PUSKÁS ATTILA

Szerkesztőbizottság: HORKAY HÖRCHER FERENC, KALÁSZ MÁRTON, KENYERES ZOLTÁN,

KISS SZEMÁN RÓBERT, POMOGÁTS BÉLA, RÓNAY LÁSZLÓ, SZÖRÉNYI LÁSZLÓ

Szerkesztőségi titkár és tördelő: KÁLMÁN ZOLTÁNNÉ

Indexszám: 25 921 HU ISSN 0042-6024; Nyomás: Veszprémi Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Fekete István vezérigazgató

Lapunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium Nemzeti Kulturális Alap támogatja

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: Budapest, V., Piarista köz. 1. IV. em. 420. Telefon: 317-7246; 486-4443; Fax: 486-4444. Postacím: 1364

Budapest, Pf. 48. Internet cím: <http://www.vigilia.hu>; E-mail cím: vigilia@vigilia.hu. Előfizetés, egyházi és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala.

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, a Magyar Lapterjesztő Rt. és alternatív terjesztők. A Vigilia csekkszámja száma: OTP.

VII. ker. 11707024–20373432. Előfizetési díj: 2007. évre 3.240,- Ft, fél évre 1.620,- Ft, negyed évre 810,- Ft. Előfizethető külföldön a

KKV-nál (H-1389 Budapest, POB 149.). Ára: 55,- USD vagy ennek megfelelő más pénznem/év.

SZERKESZTŐSÉGI FOGADÓÓRA: KEDD, CSÜTÖRTÖK 10–14 ÓRA. KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Ára: 350 Ft

VIGILIA

SZEMLE

BERND JOCHEN HILBERATH	Karl Rahner. Az ember – Isten titkához rendelt lény
TURCZI ISTVÁN	Legszebb versei
TAKÁCS IMRE	Tükre a csillagoknak
CSEH KÁROLY	Toronyiránt
FECSE CSABA	Első életem
HORVÁTH KORNÉLIA	A versről
A SZEMLÉKET ÍRTÁK	Érfalvy Livia, Patsch Ferenc, Rónay László és Zsirai László

KÖVETKEZŐ SZÁMAINKBÓL

- Természetjog és erkölcszociológia
- A szerzetesség jelene és jövője
- Női hivatások
- Vallás és erőszak
- Kereszty Rókus, Kocsis Imre,
Lázár Kovács Ákos tanulmánya
- Halmi Tamás, Máthé Andrea,
Tandori Dezső és Vasadi Péter írása

9 770042 602005 07002